

Nr 104

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående den statliga statistikens organisation; given Stockholms slott den 4 mars 1960.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

G. E. Sträng

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen framlägges riktlinjer för den statliga statistikens framtida organisation. Förslaget innebär, att sådan statlig statistik, som icke av administrativa skäl är bunden till ett visst verk, skall koncentreras till statistiska centralbyrån. Omläggningen avses genomföras successivt enligt en fastställd tidsplan under loppet av en femårsperiod. I första hand föreslås, att kommerskollegiets och huvuddelen av socialstyrelsens nuvarande statistiska verksamhet överflyttas. För att leda arbetet med statistikens infogande i statistiska centralbyrån och i samband därmed verka för en kostnads-sänkande rationalisering av statistikproduktionen föreslås, att en delegation för statistikfrågor skall inrättas från och med den 1 juli 1960.

Vidare framlägges riktlinjer för den omorganisation av statistiska centralbyrån som blir erforderlig.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 mars 1960.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, NORDLANDER.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anför chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, följande.

Vid min anmälan i årets statsverksproposition av det under sjunde huvudtiteln uppförda anslaget till Statistiska centralbyrån: Avlöningar till personal för verksamheten i allmänhet framhöll jag, att jag hade för avsikt att senare föreslå Kungl. Maj:t att framlägga proposition angående principerna för den framtida organisationen av den statliga statistiken. Kungl. Maj:t har vidare på min hemställan under nyssnämnda huvudtitel, punkten 17, föreslagit riksdagen att, i avbidan på ifrågavarande proposition, till Delegationen för statistikfrågor för budgetåret 1960/61 beräkna ett reservationsanslag av 200 000 kronor.

Jag anhåller nu att ånyo få anmäla frågan om den *statliga statistikens organisation*.

I. Inledning

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 20 augusti 1956 tillkallades samma dag sex utredningsmän för att verkställa utredning rörande den officiella statistikens omfång, utformning och grad av centralisering. Utredningsmännen, vilka antog namnet 1956 års statistikkommitté, utgjordes av professorn Ingvar Svennilson, tillika ordförande, numera överdirektören Ingvar Ohlsson, filosofie doktorn Rudolf Meidner, ekonomidirektören Nils Wadstein, ledamoten av riksdagens första kammare, chefredaktören Yngve Möller samt byråchefen Sven Moberg. Den 14 juni 1957 tillkallades vidare professorn Herman Wold att vara ledamot av kommittén. Sedan Meidner, Ohlsson, Wold och Möller vid skilda tidpunkter på egen begäran entledigats från sina uppdrag, utsågs filosofie kandidaten Tord Ekström, ledamoten av riksdagens andra kammare, förste kontoristen Sven Mellqvist och numera chefen för finansdepartementets budgetavdelning Georg Ringström att vara ledamöter av kommittén.

Kommittén har den 5 oktober 1959 avgivit förslag till organisatoriska riktlinjer för svensk statistik (SOU 1959: 33).

I sitt betänkande har kommittén kommit till den slutsatsen, att det nuvarande systemet med en starkt decentraliserad statistik utan mera utvecklade former för samordning icke kan bibehållas. Den föreslår att en huvuddel av den statliga statistiken sammanföres till en större enhet, förslagsvis benämnd statens statistikverk. Genom en ökad koncentration blir det möjligt att effektivare än för närvarande anpassa statistikens inriktning och omfång efter samhällets behov av statistisk information och att utnyttja stordriftens fördelar i statistikproduktionen. Kommittén har funnit, att en väsentlig koncentration av den statliga statistiken kan ske, utan att detta medför allvarigare olägenheter för de administrativa verk som nu framställer statistik.

Kommittén anser vidare, att den relativt genomgripande omorganisation av svensk statistik som dess förslag innebär icke kan företagas omedelbart och i ett sammanhang utan föreslår, att det nya verket successivt bygges upp under en femårsperiod. Ledningen av omorganisationen föreslås skola anförtros åt en delegation för statistikfrågor. Arbetsfördelningen inom verket och dess organisation i detalj blir beroende av delegationens överväganden. Kommittén har dock redovisat, vilka statistikgrenar som enligt dess uppfattning bör överflyttas eller vars överflyttande till det nya verket kan övervägas. Vidare har angivits ett tidsschema, efter vilket dessa grenar bör infogas i den nya organisationen, samt föreslagits vissa befattningar, som enligt kommitténs mening under alla förhållanden bör tillskapas. Slutligen har kommittén uppdragit vissa riktlinjer för den vidare utvecklingen av verkets inre organisation.

Yttranden över kommitténs förslag har efter remiss avgivits av fångvårdsstyrelsen, socialstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, bostadsstyrelsen, riksförsäkringsanstalten, pensionsstyrelsen, statens hyresråd, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, statens biltrafiknämnd, generalpoststyrelsen, telestyrelsen, järnvägsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen, luftfartsstyrelsen, statskontoret, statistiska centralbyrån, riksräkenskapsverket, konjunkturinstitutet, statens sakrevision, statens organisationsnämnd, matematikmaskinnämnden, generaltullstyrelsen, kontrollstyrelsen, bank- och fondinspektionen, sparbanksinspektionen, kanslern för rikets universitet, skolöverstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning, lantbruksstyrelsen, statens jordbruksnämnd, skogsstyrelsen, lantmäteristyrelsen, domänsstyrelsen, kommerskollegium, försäkringsinspektionen, sjöfartsstyrelsen, medicinalstyrelsen, statens utlänningskommission, statens lönenämnd, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Jönköpings och Kronobergs län, fullmäktige i riksbanken, fullmäktige i riksgäldskontoret, kommittén för maskinell databehandling, uppboordsorganisationskommittén, Landsorganisationen i Sverige (LO), Svenska arbetsgivareföreningen och Sveriges industriförbund gemensamt, Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund, Sveriges allmänna exportförening, Sveriges grossistförbund, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges hantverks- och småindustriorganisation,

Svenska bankföreningen, Svenska sparbanksföreningen, Statistiska föreningen, Kooperativa förbundet (KF), Industriens utredningsinstitut, Jordbrukets utredningsinstitut samt Jernkontoret.

Vid kanslerns för rikets universitet yttrande har fogats utlåtanden från historisk-filosofiska sektionerna vid universiteten i Uppsala, Lund och Göteborg, humanistiska fakulteten vid Stockholms högskola, matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna vid Lunds universitet och vid Stockholms högskola samt ett gemensamt yttrande från professorerna i statistik Quensel, Wold, Malmquist och Hyrenius. Vid skogsstyrelsens yttrande har bifogats utlåtanden från Skogsindustriernas samarbetsutskott, Sveriges skogsägareförbund, Sveriges skogsägareföreningars riksförbund, skogsvårdsstyrelserna i Jönköpings, Kopparbergs och Västerbottens län samt från Virkesmätningsrådet. Vid kommerskollegiets yttrande har bifogats utlåtanden från Sveriges redareförening, Svenska hamnförbundet samt från flertalet handelskammare.

Jag skall i det följande ge en översikt över statistikkommitténs förslag och remissinstansernas synpunkter samt till Kungl. Maj:ts prövning framlägga de förslag, som synes mig påkallade.

II. Allmänna riktlinjer för den statliga statistikens organisation

1. Allmänna synpunkter

Kommittén

Statistikkommittén erinrar inledningsvis om att ökade krav på statistisk information och analys kommit att ställas genom den växande inriktningen på rationalitet i planering och handlande, behovet av fördjupade insikter i tekniska och mänskliga sammanhang samt det vidgade blickfältet för enskilda företag, organisationer och samhällsorgan. För att dessa krav skall kunna uppfyllas måste stora anspråk ställas på statistikens tekniska och organisatoriska utformning. De utgångspunkter härför, som statistikens roll i samhällsutvecklingen anvisar, sammanfattar kommittén i följande punkter:

Statistiken skall utformas för operationell användning.

Statistiken måste vara rörlig.

Möjligheter måste skapas till statistiska kombinationer.

Dessa tre krav leder fram till slutsatsen, att statistiken måste infogas i vad man kallat »ett statistiskt system», inom vilket registreringen av data och statistikproduktionen kan samordnas under ständig anpassning till samhällets behov.

När behovet av statistisk information och analys växer, blir kostnaden för enskilda och samhället en belastning av betydande storlek, framhåller kommittén vidare. Tillgodoser man kraven på operationell inriktning, rörlighet och kombinationsmöjligheter kan denna kostnad visserligen begrän-

sas. Men kostnaderna stiger lika fullt om man inte också samtidigt kan förbilliga framställningskostnaderna för en statistik av givet innehåll. Kravet på rationalitet gäller statistikproduktionen lika väl som annan produktion. Statistiken måste därför, om den skall kunna fylla växande uppgifter utan att belasta samhället med alltför stora kostnader, taga steget fullt ut från hantverk till industriella organisationsformer. Framstegen i den statistiska vetenskapen och de moderna statistikmaskinerna öppnar i detta avseende helt nya möjligheter.

Parallellt med den växande efterfrågan på statistik har sålunda nya vetenskapligt grundade metoder ställts till statistikproduktionens tjänst. Av särskild betydelse har utvecklingen på samplingteknikens område varit. Sampling innebär att en statistisk undersökning begränsas till att avse ett urval av ett större kollektiv, om vilket undersökningen skall förmedla information. Bearbetningen blir härigenom mindre omfattande, varigenom undersökningens resultat kan erhållas snabbare och till en lägre kostnad än vid totalundersökningar. Omvänt kan samplingundersökningen bedrivas intensivare än en totalundersökning, d. v. s. flera sidor av en företeelse kan studeras samtidigt.

Jämsides med att den statistiska forskningen anvisat nya metoder för uppläggning och genomförande av statistiska undersökningar, har maskinteknikens utveckling möjliggjort nya metoder för det statistiska materialets bearbetning. Särskilt de under 1950-talet alltmer förbättrade elektroniska databehandlingsmaskinerna har inneburit att nya vägar öppnats såväl för en säkrare och snabbare bearbetning som för en användning av mera avancerade statistiska metoder. Jämfört med de tidigare mekaniska maskinerna för hålkortsbearbetning innebär de nya elektroniska maskinerna ökade möjligheter att kombinera olika etapper i den statistiska arbetsprocessen. Datamaskinen utför en rad operationer automatiskt och kan instrueras att direkt ge de önskade sluttabellerna utan mellanstadier i form av större tabeller, ur vilka sammandrag av olika slag skall ske. Datamaskinen kan vidare programmeras att i en och samma automatiska operation komplettera de absoluta talen med procenttal, medeltal, mediantal m. m., beräkna korrelationskoefficienter, vid samplingundersökningar omge uppskattningarna med medelfel etc.

Kommittén framhåller, att de elektroniska databehandlingsmaskinerna innebär revolutionerande möjligheter ifråga om statistikproduktionens effektivisering. För att dessa stora möjligheter helt skall kunna utnyttjas, erfordras dock en i detalj utförd planering. Hela arbetsprocessen från insamling till analys av de färdiga resultaten måste härvid ses i ett sammanhang. Databehandlingsmaskinen ställer sålunda större krav på detaljplanering samt enhetlighet i definitioner och klassificeringar men erbjuder i gengäld snabbare, säkrare och mer nyanserade resultat av statistikproduktionen.

Utvecklingen av nya vetenskapliga metoder och av nya maskintyper måste för produktionen av statistik medföra en strukturell omvandling lika genomgripande som den man finner på det industriella området, anser kom-

mittén. Det gäller storleken på produktionsenheterna och deras samordning. Men det måste också gälla produktionsenheternas inre uppbyggnad och de personliga funktionerna inom dessa. Den statistiska rutinpersonalen kan relativt sett reduceras. I viss utsträckning får den ersättas av maskintekniker. Högt kvalificerad personal måste avdelas för planering, programmering, samordning av verksamheten samt tekniskt och organisatoriskt utvecklingsarbete.

Mot bakgrunden av de nu anförda allmänna synpunkterna övergår kommittén till att diskutera avgränsningen av utredningsuppdraget. Kommittén konstaterar härvid, att det kunde förefalla naturligt att i första hand kartlägga behoven av statistik och med utgångspunkt härifrån framlägga förslag om vilka resurser som bör tilldelas statistiken och hur dessa resurser skall disponeras. En allsidig utredning av statistikbehoven måste emellertid med nödvändighet bli mycket tidsödande. När ett slutligt förslag till statistikens omfång och utformning förelåg, skulle det i väsentlig grad redan vara föråldrat.

Kommittén har även diskuterat andra utgångspunkter för utredningsarbetet, exempelvis att utgå från statistikens nuvarande omfång och utreda om motsvarande data kan produceras till lägre kostnader. Flertalet av dessa ansatser har dock enligt kommitténs mening den nackdelen att de innebär en lösning av vissa förutsättningar som i och för sig är flexibla till följd av skiftningarna i statistikbehoven och utvecklingen på det produktions-tekniska planet.

För att i möjligaste mån undvika ett statiskt betraktelsesätt, har kommittén satt som sitt mål att framlägga förslag till ett system och en organisationsform, som skapar förutsättningar för en fortlöpande smidig anpassning efter de aktuella behoven och till en snabb utveckling av statistiska metoder och maskinteknik.

Yttranden

Samtliga remissinstanser, som berört frågan om statistikens roll i det moderna samhället, ansluter sig till kommitténs uppfattning att utvecklingen ställer alltmer ökade krav på statistisk information och analys. Remissinstanserna är också överens med kommittén om att den nya statistiska tekniken medfört att kraven på samordning ökat.

Statistiska centralbyrån säger sig i sin dagliga verksamhet ha funnit, att utvecklingen på samhällslivets olika områden kräver en ökad kontaktverksamhet, en rörlighet och en successiv omdaning inom statistikproduktionen. De ökade kraven på fakta som underlag för beslut på olika samhällsområden och den växande komplicitet som kännetecknar hela samhällsutvecklingen gör också behovet av samordning inom statistikproduktionen alltmer accentuerat.

Kommerskollegium biträder i huvudsak de allmänna synpunkter på statistikens roll i det moderna samhället och de ständigt ökande behoven av statistisk överblick som kommittén anför och är ense med kommittén om

behovet av en förbättrad statistisk information, icke minst ifråga om näringslivets förhållanden.

Sveriges grossistförbund betonar den viktiga roll, som den officiella statistiken spelar i samhället. Statistiken blir alltmer ett planerings- och kontrollinstrument för det enskilda näringslivet. En brist på aktuella statistiska uppgifter kan i vissa lägen utgöra ett avsevärt hinder för företagsamheten.

Enligt *Sveriges hantverks- och småindustriorganisation* är det å ena sidan uppenbart, att den moderna samhällsutvecklingen kräver en mångsidig och aktuell statistisk information till ledning för pågående och planerad verksamhet. Å andra sidan är det tydligt, att statistikarbetet liksom all annan verksamhet måste överses, moderniseras och inriktas på väsentliga områden för att icke svälla ut och bli alltför arbets- och kostnadskrävande. Det ligger en viss fara däri, att en gång införd statistik lätt blir permanent, även sedan det aktuella behovet av statistiken icke längre är för handen. Organisationen understryker särskilt vikten av en aktuell och belysande näringsstatistik som ledning för bedömning av utvecklingen i nuvarande dynamiska skede.

Kommitténs avgränsning av utredningsuppdraget till att avse huvudfrågan vilka faktorer som bör beaktas vid en rationellt ordnad statistikproduktion har i allmänhet lämnats utan erinran. *Statistiska centralbyrån* anför följande:

Centralbyrån finner sålunda i princip icke någon anledning att ifrågasätta kommitténs resultat ur den synpunkten att den icke framlagt förslag till statistikens innehåll och utformning. Å andra sidan vill verket framhålla, att innehållet och utformningen av den officiella statistiken är av väsentlig betydelse för den mer detaljerade utformningen av statistikproduktionens organisation. Sambandet mellan innehåll, utformning och organisation kan ses som olika inbördes beroende sidor av statistikproduktionen, som bör utvecklas under en successiv, ömsesidig anpassningsprocess. Emellertid är centralbyrån av den bestämda uppfattningen, att tillräckligt många fakta redan förut varit kända respektive nu lagts fram av kommittén för att statismakterna omedelbart skall kunna fatta principbeslut om en organisatorisk ram, som är väsentligt mera ägnad än den nuvarande att underlätta ett smidigt genomförande av denna anpassningsprocess.

Från vissa håll har emellertid framförts erinringar.

Järnvägsstyrelsen anser sålunda att kommitténs begränsning av utredningsuppdraget bidragit till att det icke blivit möjligt att närmare överblicka de ekonomiska konsekvenserna av de föreslagna åtgärderna. I samma riktning uttalar sig även *generalpoststyrelsen*.

Statskontoret anför bl. a. följande:

Den begränsning av utredningsuppdraget, som statistikkommittén vidtagit, kan visserligen vara motiverad med hänsyn till önskvärdheten av att snabbt få till stånd en organisation, som i kommitténs ögon ter sig mera rationell än den nuvarande, men kommittén har därmed berövat utomstående bedömare alla möjligheter att granska förslagen ur deras ekonomiska aspekter. Enligt statskontorets mening borde kommittén ha försökt att åtminstone för de statistikgrenar, om vilkas infogande i den nya organisa-

tionen ett omedelbart principbeslut föreslås böra fattas, presentera överlagskalkyler avseende årskostnaderna efter omorganisationen med därav föranledd ändrad uppläggning och bearbetning av statistiken men med dess innehåll och omfång i övrigt dels oförändrat, dels eventuellt förändrat med hänsyn till sådana konsumentkrav som kunna godtagas.

Generaltullstyrelsen anser det genom avsaknaden i betänkandet av konkret utformade förslag rörande varje enskild, i detta sammanhang aktuell statistikgren vanskligt att bedöma, huruvida de föreslagna ändringarna av den statliga statistikproduktionen i praktiken kommer att visa sig vara de ändamålsenligaste.

Samma uppfattning har *kommerskollegium*, som bl. a. anför följande:

Den omständigheten, att kommittén enbart prövat frågan om graden av den statliga statistikens centralisering utan att behandla bl. a. de enligt kollegii mening grundläggande spörsmålen om vilka behov statistiken bör tillgodose och i vilka former detta lämpligen bör ske, d. v. s. spörsmålen om den principiella gränsdragningen och riktlinjerna för den statliga verksamheten på detta område, har medfört att föreliggande problem icke blivit konkret belysta och att de kommit att te sig avsevärt enklare än de i verkligheten äro.

Kollegium finner vidare, att kommitténs underlåtenhet att behandla statistikens omfång och utformning har lett till att kommittén saknat fastare underlag för bedömande av vilka resurser som erfordras, samt kommer till slutsatsen att de påtalade bristerna avsevärt försvårat prövningen av frågan om vilken organisation den statliga statistiken i framtiden bör ha.

Fullmäktige i riksbanken erinrar om att kostnaderna för statistiken enligt direktiven skulle vara en av utredningens huvuduppgifter och framför härefter följande synpunkter:

Från denna utgångspunkt borde den naturliga gången i utredningens arbete ha varit att granska hela den officiella statistiken för att utröna vilka grenar av densamma som borde utvidgas, förenklas eller slopas. Utredningen har emellertid avvisat tanken på att angripa sin uppgift på detta sätt. Motiveringen härför är främst, att utredningens arbete i så fall skulle låsts vid vissa fasta förutsättningar, som kunde ha visat sig ha varit föråldrade, när utredningen varit färdig med sitt arbete. Behoven av statistik anses nämligen på längre sikt vara så flexibla, att man måste söka undvika ett statiskt betraktelsesätt. Även om detta är riktigt, synes kostnadsfrågan dock inte kunna skjutas helt i bakgrunden. Såsom utredningen lagts upp presterar kommittén emellertid inga mera ingående kostnadskalkyler över sina förslag och har helt förbigått frågan om vilka besparingar som — därest dess förslag genomföres — eventuellt kan påräknas i de ämbetsverk, vilkas statistikproduktion helt eller delvis skall överflyttas till det föreslagna statistikverket. Detta måste anses vara en allvarlig brist i utredningen.

Universitetskanslern anser, att de utredningar, som kommittén redovisar, i olika avseenden är helt otillräckliga som grundval för ett ställningstagande till kommitténs förslag i fråga om graden och utformningen av ökad koncentration. Av samma uppfattning är flera av de universitetsfakulteter och -sektioner som inkommit med yttranden liksom även professorerna i statistik.

2. Den nuvarande statistikorganisationen och dess brister

Kommittén

För att kunna avgöra i vad mån ändringar i den nuvarande organisationen erfordras har kommittén företagit en undersökning av hur den svenska statistikproduktionen är upplagd.

Genom en enkät under våren 1958 inhämtade kommittén upplysningar om den statistiska verksamheten under år 1957 vid sammanlagt 31 statliga verk, vilka regelbundet sammanställer och offentliggör statistik. Kommittén har dessutom genom muntliga överläggningar med statistiska centralbyrån, kommerskollegium, socialstyrelsen, bostadsstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen inhämtat vissa kompletterande uppgifter om bl. a. statistikens användning inom verkens arbetsområden.

Produktionen av officiell statistik är, konstaterar kommittén, för närvarande uppdelad på ett stort antal statliga verk och myndigheter. De tre största statistikproducenterna är statistiska centralbyrån, kommerskollegium och socialstyrelsen. De statistikproducerande myndigheterna hör till en rad olika statsdepartement.

Enligt de resultat kommittén erhållit, uppgick de direkta statliga kostnaderna för statistiken år 1957 till sammanlagt inemot 11 1/2 miljoner kronor. De år under vilka större räkningar såsom folkräkningar, bostadsräkningar eller företagsräkningar är under arbete stiger emellertid kostnaderna för statistikproduktionen avsevärt. Det må vidare framhållas att icke heller kostnaderna för tillfälliga statistiska undersökningar, exempelvis för kommittéer, liksom givetvis ej heller uppgiftslämnarnas kostnader ingår i det angivna beloppet.

De tre största statistikproducerande verken, statistiska centralbyrån, kommerskollegium och socialstyrelsen, svarade tillsammans för ungefär hälften av de angivna statistikostnaderna för år 1957 och centralbyrån ensam för inemot en fjärdedel.

De olika statistikproducerande myndigheterna samt vissa direkta utgifter för statistikproduktionen framgår av följande sammanställning.

I anslutning till kartläggningen av nuläget i svensk statistik har kommittén även sökt belysa kontakterna mellan å ena sidan de statistikproducerande verken och å andra sidan statistikens konsumenter och uppgiftslämnare. Kommittén har funnit, att sådana kontakter i första hand aktualiseras i samband med upprättandet av ny statistik, vid engångsundersökningar eller vid större omläggningar av existerande statistik. Konsumenternas önskemål och uppgiftslämnarnas förutsättningar kartlägges därvid av särskilda utredningar eller av de statistikproducerande verken. På vissa områden finnes fasta organ för den fortlöpande kontakten mellan statistikens intressenter, nämligen indexnämnden (för konsumentprisindex), lönestatistikdelegationen (för socialstyrelsens lönestatistik) samt den till lantbruksstyrelsens jordbruksekonomiska undersökningar knutna nämnden.

Vissa direkta utgifter för den officiella statistiken år 1957. Kronor

Verk, avdelning och statistikgren	Totalt för verk och avd.	Därav				Anmärkningar
		Löner för		Hälkortsbearbetning	Tryckning	
		akademiker	biträdespers.			
1	2	3	4	5	6	7
<i>Statistiska centralbyrån</i>	2 697 400	569 400	1 478 000	360 000	117 000	Kol. 5—6 avser budgetåret 1956/57 eller en årgång av statistiken. Till totalbeloppet i kol. 2 kommer tryckn.kostn. för Statistisk Årsbok 72 600 kr. samt Statistisk Tidskrift 47 800 kr. Kostnaderna för centralbyråns administrativa verksamhet samt bibliotek m. m. ingår ej i redovisningen
Befolkningsstat. avd. ...	701 500	157 400	332 700	156 700	24 100	
därav:						
befolkn.stat.	..	31 100	116 200	36 300	18 700	
befolkn.registret.	..	—	78 400	56 300	..	
stat. över högre studier	..	13 300	35 800	5 100	5 400	
tillfällig stat. (inkl. valstat.)	..	28 400	80 700	59 000	—	
Jordbruksstat. avd.	605 500	154 200	368 700	24 800	14 100	
därav:						
jordbruksstat.	..	25 300	102 200	4 500	9 200	
fiskestat.	..	23 000	42 000	..	4 900	
deklarationsstat.	..	20 700	102 900	—	—	
specialunders.	..	40 600	75 100	20 300	—	
Avd. för ekonomisk stat.	877 400	177 200	437 200	130 200	72 800	
därav:						
kom. finansstat.	..	55 600	193 400	8 000	22 200	
årsbok för Sv. kommuner	..	4 900	28 400	—	29 500	
sparbanksstat.	..	—	11 700	—	—	
taxerings-, inkomst- o. förmögenhetsstatistik	..	2 200	76 100	63 300	8 100	
vinststatistik	..	46 300	84 500	—	6 900	
personal i statlig tjänst	..	27 500	36 900	58 900	6 100	
Rättsstatistiska avd. ...	513 000	80 600	339 400	48 300	6 000	
därav:						
rättsstatistik	..	9 600	155 300	2 600	2 700	
fastighetspriser	..	1 900	28 900	4 700	—	
vägtrafikolyckor	..	7 700	73 800	39 500	3 300	
äktenskapsreg.	..	19 200	54 000	1 500	—	
<i>Kommerskollegium</i>						
Statistiska byrån	1 452 000	479 000	484 000	215 000	169 000	
därav:						
industri- o. bergv. stat.	..	102 000	125 000	61 000	18 000	
kvartals- o. lagerstat.	..	52 000	111 000	95 000	—	
kooperationsstat.	..	8 000	11 000	2 000	7 000	
utrikeshandelsstat. ...	..	21 000	43 000	8 000	81 000	
sjöfartsstat.	..	38 000	64 000	40 000	10 000	
prisstatistik	..	17 000	21 000	—	—	
tillfällig statistik	..	10 000	9 000	7 000	—	
Kommersiella Meddelanden.	..	28 000	14 000	—	53 000	

1	2	3	4	5	6	7
utredningar: nomenklatur, nationalink., virkesbalans m. m. ...	..	86 000	44 000	2 000	—	
remisser o. dyl.	..	58 000	42 000	—	—	
<i>Socialstyrelsen</i>	1 515 600	484 200	578 400	120 000	21 600	
Byrån för pris- o. socialvårdsstatistik.	865 700	287 800	274 300	28 500	5 700	I kol. 2 ingår 230 000 kr till cbn för prisinsaml. och intervjuer
däruv:						
socialvårdsstat	..	..	81 700	25 500	4 700	
pris- o. bostadsstat ..	..	..	94 900	700	1 000	
Sociala Meddelanden. tillfällig statistik	—	18 800	—	—	..	Tillh. ej längre byrån
Byrån för löne- o. sysselsättn. statistik	649 900	196 400	304 100	91 500	15 900	
däruv:						
lönestatistik för arbetare	..	..	92 400	25 100	..	
lönestat. för tjänstemän	..	..	73 700	36 300	..	
sysselsättn. (mån.) ..	..	..	26 600	12 700	..	
syss.- löner (kvartal) ..	..	..	42 300	10 600	..	
detaljhandelsoms	..	..	62 700	4 900	..	
<i>Fångvårdsstyrelsen</i>	3 500	—	3 500	—	—	
<i>Riksförsäkringsanstalten</i>						
Försäkr.mat. och stat. byrån	890 000	227 300	484 600	116 700	11 400	
däruv:						
verksamhetsberättelse	..	10 000	6 800	—	1 400	
olycksfallsstatistik. ...	..	48 700	245 500	73 500	2 300	
sjukkasestatistik	..	52 500	37 500	36 300	7 700	
tillf. stat. undersökn.	..	31 300	60 700	92 000	—	
övrigt arbete (avgiftsberäkn., fondberäkn., premietariffer etc.)	..	80 100	125 200	2 900	—	
<i>Pensionsstyrelsen</i>	169 800	32 800	52 700	83 000	—	
Försäkringsbyrån: statistiska avdeln. statistiska sektion. ..	161 000	27 000	50 000	83 000	—	Utgifterna i kol. 3 lägre än normalt
Sjukvårdsbyrån.	8 800	5 800	2 700	—	—	Endast tillfälliga undersökn.
<i>Arbetsmarknadsstyrelsen</i>						
Statistiksektionen.	312 500	104 700	135 600	59 900	4 800	
<i>Bostadsstyrelsen</i>	332 700	118 000	145 000	45 100	5 100	
Planer. byrån: statistiksektionen.	275 700	87 000	126 000	38 100	5 100	Beloppen beror på visst omlägningsarbete
Planer. byrån: planeringssektionen	7 000	..	..	7 000	—	Endast utgifter för hålkortsbearbetning kan angivas

1	2	3	4	5	6	7
Byrån för tekn.-ekon. utredningar	50 000	31 000	19 000	—	—	
<i>Hyresrådet</i>	101 400	33 300	45 100	11 000	—	Avser budgetåret 1956/57. Inkl. extraordinär kapitalomkostnadsundersökning 43 000 kr.
<i>Generalpoststyrelsen</i>						
Statistiska kontoret..	58 700	20 600	13 300	10 500	13 800	
<i>Telestyrelsen</i>	200 800	84 800	76 700	3 200	34 800	
Ekonomibyrån: statistiska avd.	168 900	84 300	46 000	3 200	34 400	
Ekonomibyrån: utländsk kontr.	17 700	500	17 000	—	—	
Ekonomibyrån: bokf. & kassa	12 700	—	12 700	—	—	
Radiobyrån: radiolicensavd	1 500	—	1 000	—	400	
<i>Järnvägsstyrelsen</i>						
Statistiska kontoret ..	64 700	31 800	16 600	5 300	11 100	
<i>Vattenfallsstyrelsen</i>	41 100	15 300	13 800	—	11 500	
<i>Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen</i>	500 600	100 500	215 000	10 000	4 000	
Byggnads- o. underhållsbyrån statistiska kontoret.....	102 100	55 500	45 000	5 500	—	
Trafikbyrån: trafikräkningsavd.	398 500	45 000	170 000	4 500	4 000	Inkl. utgifter för traktamenten, tjänstebilar m. m. (kol. 2)
<i>Luftfartsstyrelsen</i>	2 000	..	..	..	2 000	I övrigt obetydliga kostnader
<i>Statens biltrafiknämnd</i>	15 000	5 000	6 000	2 600	1 300	
<i>Bank- och fondinspektionen</i>	10 100	600	1 500	—	8 000	
<i>Riksräkenskapsverket</i>						
Finansstatistiska byrån	189 900	73 000	88 000	—	8 800	
<i>Kontrollstyrelsen</i>						
Statistiska avd. Byrå I	136 800	43 300	77 500	3 700	1 400	Till kol. 6 bör läggas 5 300 kr fören försenad publikation. — Inkl. adm. arbetsuppgifter vid avd. Ca 57 000 kr
<i>Konjunkturinstitutet</i> ..	326 500	162 500	62 400	30 300	51 400	
därav:						
nationalräkenskap..	..	85 000	5 500	—	3 700	
Konjunkturjournalen.....	..	6 500	9 700	—	45 500	
utrikeshandeln ..	..	5 000	3 700	—	500	
konjunkturbarometern	..	14 600	12 600	—	1 100	
sparundersökningar	..	34 900	15 800	21 600	100	
övriga tillfälliga statistiska undersökningar	..	15 000	14 500	8 700	500	
<i>Skolöverstyrelsen</i>	333 000	144 000	138 100	6 500	1 200	
Rotel U 5	1 100	100	1 000	—	—	
Folkbildn.roteln	..	600	400	—	—	
Skolhygienroteln ...	..	..	..	..	1 200	
Bibliotekssektionen ..	2 200	—	2 200	—	—	
Försöksavd.	56 800	10 800	10 000	6 000	—	
Statistiska kontoret..	272 900	132 500	124 500	500	—	

1	2	3	4	5	6	7
därav						
folkunderv.....	..	65 000	65 000	—	—	
högre underv.	..	70 000	60 000	—	—	
<i>Domänstyrelsen</i>						
Statistikkontoret	159 500	68 500	65 700	6 000	9 300	Ca 43 800 kr avsåg domänverkets inkomsttaxering
<i>Lantbruksstyrelsen</i>	991 200	136 100	65 600	2 200	300	
Planläggningsbyrån (statistiska sekt.)	27 700	5 800	20 600	—	300	
Jordbruksekonomiska byrån	963 500	130 300	45 000	2 200	—	I kol. 2 ingår utgifter för insamling av primärmaterial
<i>Skogsstyrelsen</i>						
Avd. för virkesmätning o. statistik....	68 300	52 900	2 800	—	11 600	Inkl. utredningar (avverkningars rånettovärden; uppgifter för fastighetstaxeringar etc.)
<i>Statens jordbruksnämnd</i>	342 100	86 900	187 200	—	27 400	
Utredningsbyrån (exkl. statistiksektionen)	153 000	48 000	63 000	—	25 900	Inkl. Jordbruksekonomiska Meddelanden
Statistiksektionen....	173 300	34 600	115 100	—	1 100	
Fettvarusektionen....	4 100	200	3 400	—	—	
Fisksektionen.....	1 700	800	700	—	—	
Vegetabiliebyrån	10 000	3 300	5 000	—	400	
<i>Lantmäteristyrelsen</i> ..	4 600	500	4 000	—	—	
<i>Försäkringsinspektionen</i>	118 300	49 300	43 000	—	19 500	Ifrågavarande statistik utgör närmast en bokföringsredovisning; bättre alternativ: totalt 26 000 kr. Uppgifterna avser budgetåret 1956/57
<i>Medicinalstyrelsen</i>						
Statistiska avd.....	114 000	42 400	46 700	8 000	11 500	
<i>Utlänningskommissionen</i>						
Kanslibyrån: statistikavd.....	142 700	25 000	114 800	—	—	
<i>Riksbanken</i>	..	..	..	..	..	Kan ej lämna uppgifter
<i>Riksgäldskontoret</i>						
Räkenskapsbyrån	20 800	8 400	4 800	—	6 800	Utgifterna enligt kol. 3 och 4 reducerade med $\frac{1}{3}$, enär årsboken användes internt i stället för räkenskaper
Summa	11 315 600	3 200 100	4 650 400	1 099 000	564 600	Därjämte Stat. Årsbok o. Stat. Tidskrift 120 400 kr. (tryckningskostnader)
			9 514 100			

Sammanjämkningen av olika konsumenters önskemål göres av producenten, som uppställer definitioner och klassificeringsgrunder för sin statistikgren. Avvägningen mellan olika statistikgrenars omfång sker inom de olika departementen.

Kommittén har därefter granskat användningen av administrativt material i statistikproduktionen och företagit en utredning av registerproble-

met. Därvid har bl. a. framgått, att man för närvarande saknar enhetliga register över sådana enheter som bostäder, företag m. m. På näringsstatistikens område uppställer exempelvis varje verk som insamlar uppgifter från företagen egna register och söker med hjälp av skilda källor aktualisera dessa register.

Beträffande produktionsförutsättningarna i övrigt har kommittén funnit, att statistikens splittring på många små enheter lett till vissa strävanden att gemensamt utnyttja personella och maskinella resurser för statistikproduktionen. Uttryck för dessa strävanden är bl. a. inrättandet av statistiska centralbyråns utredningsinstitut och maskincentral. Institutet bedriver statistisk konsultationsverksamhet och utför fältarbetet i samband med intervjuundersökningar genom en till institutet knuten fältorganisation. Såväl utredningsinstitutet som maskincentralen arbetar efter affärsmässiga principer och debiterar således både statliga och enskilda uppdragsgivare de faktiska kostnaderna för arbetet.

I fråga om statistikens publicering konstaterar kommittén en stor splittring på särskilda publikationer — flertalet dock i serien Sveriges officiella statistik (SOS) — tidskrifter av skilda slag, stencilerade och duplicerade publikationer etc. Kommittén påpekar, att det beträffande det statistiska tryckets anordning råder likformighet; centralbyrån har utfärdat cirkulär och anvisningar rörande paginering, tabelluppställningar, översättning, stilsorter, format, symboler m. m. Men beträffande innehållets disposition och principerna för redovisningen är olikheterna stora.

I fråga om statistikproduktionen inom den kommunala och enskilda sektorn har kommittén icke företagit någon systematisk kartläggning men har granskat vissa områden, där samordning med den officiella statistiken aktualiserats. På lönestatistikens område gäller en överenskommelse mellan den statliga statistikproducenten, socialstyrelsen, och Svenska arbetsgivareföreningen respektive vissa andra statistikproducerande organisationer om gemensam insamling och delvis gemensam bearbetning av det statistiska materialet.

Uppgiftslämnandet till statistiken sker i regel utan ersättning. Kommittén har genom enkäter sökt kartlägga omfattningen av uppgiftslämnandet från företag och kommuner. Företagsenkäten omfattade sammanlagt 48 företag inom skilda näringsgrenar och tillgick så att ifrågavarande företag under ett års tid »förde journal» över allt uppgiftslämnande för såväl statligt som icke-statligt ändamål. Av resultaten framgår, att antalet statistikproducenter som inhämtade uppgifter från företagen sammanlagt utgjorde 118, varav 33 statliga organ, 22 arbetsgivarorganisationer, 33 branschorganisationer och 33 andra uppgiftsinsamlare. Det framgår vidare att den statliga uppgiftsinsamlingen för flertalet företag tog mindre tid i anspråk än uppgiftslämnandet till icke-statliga organisationer. I kommunenkäten medverkade sex städer, fem landskommuner samt två landsting. Enligt enkäten är det kommunala uppgiftslämnandet splittrat på 22 statliga myndigheter, fyra kommunala organisationer och nio privata sammanslutningar.

Kommittén har även granskat formerna för statistikens samordning i vissa andra länder i vilka samhällsförhållandena icke är alltför starkt avvikande från våra egna. Organisationsformerna för denna samordning har kommittén grovt sammanfattat på följande sätt:

Centralisering	.....	Kanada, Danmark, Norge
Centralisering + rådgivande organ	.....	Belgien
Centralisering + beslutande organ	.....	Nederländerna
Delvis centralisering + rådgivande organ	....	Västtyskland, Finland
Decentralisering + beslutande organ	.....	Förenta staterna
Decentralisering + rådgivande organ	.....	Storbritannien, Frankrike
Decentralisering	.....	Sverige

Kommittén konstaterar, att man i alla de berörda länderna gjort betydande ansträngningar för att organisatoriskt tillgodose samordningsbehoven. I de mindre länderna har statistiken därvid i ojämförligt högre grad än i Sverige koncentrerats till ett centralt statistiskt verk, i några fall i kombination med en rådgivande eller beslutande högre instans. Någon absolut centralisering i den bemärkelsen att ett enda statistiskt verk ensamt skulle producera all offentlig statistik synes det emellertid icke i något fall vara fråga om.

I de större länderna, Förenta staterna, Storbritannien och Frankrike, har man bibehållit produktionen decentraliserad och i stället skapat särskilda myndigheter med uppgift att samordna statistiken innehållsmässigt samt tillhandahålla vissa tekniska hjälpmedel. Stordriftens fördelar i rationaliseringshänseende, som i de mindre länderna varit ett av de främsta motiven för en koncentration av statistikproduktionen, blir i större länder utnyttjade redan vid decentralisering. Kommittén påpekar, att centraliseringstanken flera gånger förts fram även i Förenta staterna men avvisats med motivering att man skulle erhålla en alltför stor statistikproducerande enhet. Redan vid nuvarande organisation omfattar några av de större statistikproducerande organen 1 000 å 2 000 fast anställda.

I fortsättningen diskuterar kommittén de konsekvenser som följt av den bristande samordningen av den svenska statistiken. I anslutning därtill behandlas också frågan om förutsättningarna för samordning med hänsyn till kontakten mellan statistik och administration. Kommittén kommer sammanfattningsvis till följande slutsatser beträffande den nuvarande ordningen för den statliga statistikproduktionen:

Statistiken får icke alltid den ur samhällets synpunkt mest önskvärda inriktningen. På vissa områden blir behoven av statistik eftersatta, medan det å andra sidan även förekommer viss dubbelproduktion av statistik.

Möjligheterna att inom nuvarande organisatoriska ram tillgodose behoven av utvecklingsarbete och rationalisering av statistiken är alltför begränsade.

Möjligheterna att samordna begrepp, definitioner och klassificeringar är icke i tillräcklig grad tillvaratagna.

Genom den splittrade publiceringen av statistikens resultat har konsumenterna svårt att orientera sig i den växande statistikproduktionen.

Kontakten mellan statistikproducenter och uppgiftslämnare är — trots alla föranstaltningar från verkens sida — för närvarande icke alltid tillfredsställande.

Genom att varje verk som insamlar statistiska primäruppgifter uppställer egna register över uppgiftslämnarna och själv söker komplettera registren uppstår dubbelarbete och brist på enhetlighet. En av de angelägnaste uppgifterna är för närvarande att skapa ett centralt företagsregister.

Den på många små enheter fördelade statistikproduktionen omöjliggör ett effektivt utnyttjande av de knappa personella och maskinella resurserna.

Sakkunskap på det ämnesområde som statistiken belyser är oundgänglig för statistikproduktionen, men förutsättningar för sådan sakkunskap kan erfarenhetsmässigt skapas även vid en förläggning av statistiken till ett verk som icke har administrativa uppgifter på området.

De administrativa verken har i mycket liten utsträckning användning för primäruppgifter som insamlas för de statistiska sammanställningarna men är konsumenter av halvfabrikat — maskinlistor och råtabeller — samt färdigresultat och utför dessutom ofta specialbearbetningar av materialet.

Arbetet med det statistiska primärmaterialet är i vissa fall så nära förbundet med de administrativa rutinerna inom ett verk, att det skulle innebära avgjorda olägenheter att producera statistiken på annat håll. Det förekommer dock exempel på utnyttjande av administrativa material även då statistiken är förlagd till ett annat verk än det som för administrativt ändamål insamlar detta material.

Kommittén konstaterar, att betydande fördelar skulle stå att vinna genom en bättre samordning av statistiken och att en omgruppering av statistikgrenarna i detta syfte kan visa sig ändamålsenlig. Förutsättningen för en omgruppering är emellertid att de olika statistikgrenarna kan bortflyttas från de administrativa verk dit de nu är förlagda utan att detta medför allvarligt avbräck i verkens administrativa arbete.

Yttranden

Vad statistikkommittén anfört i anslutning till redogörelsen för sin undersökning av den statliga statistiska verksamheten, har i allmänhet lämnats utan erinringar.

Generaltullstyrelsen, vilken icke omfattades av kommitténs kartläggning

av den nuvarande statistikproduktionen anför, att verket haft betydande kostnader för arbetet med utrikeshandelsstatistiken; år 1957 tillhopa omkring 852 000 kronor.

Konjunkturinstitutet har ytterligare belyst kommitténs beräkningar av kostnaderna för den statliga statistiken och anför härom följande:

Enligt utredningens beräkningar var de statliga kostnaderna för den 1957 producerade statistiken av storleksordningen 11 1/2 miljoner kronor. Även om hänsyn tas till att i detta belopp icke ingår kostnaderna för räkningar, framstår kostnaden för statistikproduktionen såsom synnerligen obetydlig om den, såsom rimligt är, ses i relation till den inverkan som de ekonomiskt politiska beslut kan ha vilka delvis grundas på statistiska undersökningar. Om man, exempelvis genom en rationell utformning av statistiken och analysen av denna, skulle kunna sänka arbetslösheten med i genomsnitt en promille av totala antalet sysselsatta — en obetydlighet i förhållande till de fluktuationer i arbetslösheten som förekommer — skulle värdet av det produktionstillskott som därigenom skulle kunna uppnås grovt räknat bli tre gånger så stort som den statliga kostnaden för den nuvarande statistikproduktionen.

Flera remissinstanser delar kommitténs uppfattning om behovet av viss omorganisation och rationalisering av materialinsamlingen till den officiella statistiken med hänsyn till uppgiftslämnarna.

Svenska landskommunernas förbund anför beträffande kommunernas uppgiftslämnande:

Av betänkandet framgår att kommunerna för närvarande lämnar 68 olika statistiska uppgifter till 22 statliga myndigheter. Denna splittring av statistiken på så många myndigheter innebär icke oväsentliga olägenheter för kommunerna. Bland annat föranleder oenligheten i fråga om termer, indelningar och insamlingsprinciper svårigheter och därmed ökat arbete. Vidare torde splittringen vara orsak till att infordrade uppgifter icke alltid begränsas till vad som är av väsentlig betydelse.

Beträffande företagens uppgiftslämnande anför *Svenska arbetsgivareföreningen* och *Sveriges industriförbund* i sitt gemensamma yttrande:

Uppgiftslämnandet försväras ju av att såväl olämpliga insamlingstidpunkter som för skilda uppgiftsändamål oenhetliga begreppsdefinitioner i viss utsträckning förekommer. Vad utredningen anför i dessa hänseenden bestyrkes av de upplysningar organisationerna inhämtat från medlemsföretagen. Det hör framhållas, att förbättringar på denna punkt icke endast är ägnade att underlätta uppgiftslämnarnas arbete utan även att höja grundmaterialets kvalitet, vilket nu ofta inger betänkligheter.

Som framgår av utredningen utgör den på vissa områden bristande samordningen mellan i statlig och enskild regi producerad statistik en olägenhet för uppgiftslämnarna. Sålunda förekommer såväl oenhetliga definitioner som dubbelinsamling av data. Den i utredningens enkät redovisade kritiken i hithörande spörsmål synes emellertid endast till en del träffa uppgiftsinsamlingen för statistikändamål. Dubbelinsamlingen av grundläggande data är nämligen i hög grad betingad av myndigheternas och organisationernas administrativa rutiner. En undersökning av möjligheterna till bättre samordning är emellertid påkallad, och organisationerna är beredda att medverka härtill.

Utredningen redovisar en tablå över några företags uppgiftslämnande. Organisationerna finner beklagligt, att utredningen ej närmare analyserar detta material, som måste anses uppseendeväckande på flera punkter. Bl. a. är den rapporterade tidsåtgången synnerligen varierande. Till icke ringa del torde detta sammanhänga med svårigheten att dra en gräns mellan arbetet att framtaga de data, som företagsledningen under alla omständigheter behöver, och arbetet med framställning och registrering av de uppgifter, som skall lämnas till utomstående. Det är tänkbart att uppgiftslämnarna av olika skäl haft en starkt divergerande uppfattning om hur denna avgränsning skall ske.

Organisationerna påpekar vidare att tidsåtgången för uppgiftslämnande till arbetsgivareorganisationer sammanhängar med att dessa för såväl egen som för statens räkning insamlar årsuppgifter till lönestatistiken.

Sveriges hantverks- och småindustriorganisation förordar en rationalisering och koordinering av de statistiska uppgifter, som inforas från näringsföretagen.

Även *Sveriges köpmannaförbund* framhåller, att bristen på koordinering mellan olika myndigheter medför viss dubbelinsamling av statistiska uppgifter och anför härom:

Genom att vissa företag får lämna samma uppgifter på olika håll i skilda sammanhang uppstår lätt irritation, vilket kan inverka menligt på svarsberedvilligheten. Även den svårigheten att de på uppgiftsblanketterna angivna begreppsdefinitionerna ofta ej överensstämmer med dem som företagarna använder i sin bokföring borde lättare kunna överbryggas, om undersökningarna planerades centralt.

Kommitténs redovisning av statistikens organisation i vissa främmande länder har föranlett en del remissuttalanden. *Statistiska centralbyrån* har fäst sig vid att vissa andra länder med liknande storlek och struktur som Sverige synbarligen med framgång arbetat med ett statistiskt system som varit väsentligt längre centraliserat än det nuvarande svenska. *Generaltullstyrelsen* är däremot skeptisk mot jämförelsen med andra länder och invänder, att det icke framgår huruvida den statistik, som för närvarande produceras i riket, är underlägsen motsvarande statistik i de ifrågakvarande länderna, där formerna för den statliga statistikproduktionen är annorlunda än i Sverige.

Många av de brister i den nuvarande statliga statistikens uppläggning och utformning som kommittén pekat på har också uppmärksammats av olika remissinstanser främst de som i sin egenskap av statistikkonsumenter själva känt av dessa brister.

Konjunkturinstitutet anser bl. a. att den nu rådande uppdelningen på ett flertal statistikproducenter verkat hämmande på utvecklingen av nya statistikgrenar och yttrar bl. a.:

De enskilda verken har icke velat eller kunnat vare sig tränga in på varandras områden eller få delar av sina arbetsuppgifter överflyttade på andra verk. Vidare har avsaknaden av klara kriterier för om en viss typ av stati-

stik närmast är att hänföra till det ena eller andra verkets intressesfär medfört oklarheter i ansvarsfördelningen. Vissa utvecklings- och förbättringsprojekt har därigenom så att säga fallit mellan två stolar. Med nuvarande statistiska system, där en betydande del av statistiken produceras inom administrativa verk, föreligger också en uppenbar risk för att den statistiska verksamheten, som icke utgör den för dessa verk huvudsakliga, får en styvmoderlig behandling när det gäller framförande av anslagskrav eller eljest vid fördelning av resurserna.

Institutet framhåller vidare att det för institutets verksamhet måste vara ett starkt önskemål att samma definitioner, bransch- och storleksavgränsningar etc. tillämpas i olika statistikgrenar, så länge inga speciella av konsumentintressen betingade skäl för avvikelser föreligger. Självklart är dock, att denna samordning inte skall drivas längre än vad som är motiverat med hänsyn till de frågeställningar som statistiken har att besvara.

Kommerskollegium är ense med kommittén om att det föreligger vissa brister i den nuvarande statliga statistiken. Kollegium framhåller särskilt den eftersläpning som primärstatistiken visar:

Utvecklingen på det teoretiska området, såväl den statistiska som den ekonomiska, har gått snabbare och hunnit längre än på det praktiskt-statistiska området. Kollegium vill betona angelägenheten av en allmän upprustning av primärstatistiken så att den efter hand kan anpassas efter de krav som ställas av den moderna ekonomiska och statistiska forskningen, t. ex. i fråga om ekonomiska-statistiska modeller.

Beträffande omfattningen av näringsstatistiken vill kollegium bl. a. peka på att korttidsstatistiken för närvarande är ofullständig. Framför allt skulle en utbyggnad av korttidsstatistiken fordras beträffande produktion, lager och order inom industrin och handeln.

Kollegium understryker också att vissa samordningsbehov för närvarande icke är tillgodosedda i önskad omfattning. Detta gäller både statistikens innehåll och dess organisation. Enligt kollegiets uppfattning skulle statistikens värde också kunna höjas betydligt om en snabbare publicering på ett för statistikkonsumenten lättillgängligt sätt kunde åstadkommas. Kollegium anser vidare, att bristerna i det nuvarande systemet vad beträffar näringsstatistiken i mycket stor utsträckning sammanhänger med att de statistikproducerande verken har erhållit otillräckliga resurser för att möta de ständigt växande kraven på statistisk information.

Svenska arbetsgivareföreningen och *Sveriges industriförbund* instämmer i vad utredningen anför om de olägenheter som den nuvarande splittringen av den statliga statistikproduktionen medför från producentsynpunkt samt anför:

Sålunda är uppenbarligen förutsättningarna ogynnsamma för en ändamålsenlig avvägning av statistikens omfattning och inriktning med hänsyn till såväl konsumentbehov som kostnader, vilket, — — — självfallet också är av betydelse för konsumenterna. Möjligheterna att med nuvarande ordning rationellt utnyttja expertis för utvecklingsarbete, exempelvis genom samarbete med den vetenskapliga forskningen och utbildningsverksamheten synes ej heller goda.

Organisationerna pekar också på en rad brister ur konsumentsynpunkt och anför bl. a. följande:

Sålunda föreligger för konsumenternas vidkommande behov av en snabbare bearbetning och publicering av många statistiska data. Att åtskilliga brister föreligger i detta hänseende framgår tydligt av den i betänkandet s. 62 ff återgivna uppställningen. Avsevärd eftersläpning i den definitiva publiceringen förekommer emellertid icke endast i fråga om de där angivna uppgifterna av kontinuerlig art. Särskilt besvärande är enligt organisationernas mening den tidsutdräkt, varmed data från de intermittenta räkningarna, t. ex. företagsräkningarna och folkräkningarna, offentliggöres.

En väsentlig brist inom vissa delar av den officiella statistiken torde vara förekommande oenhetlig klassificering. Vid exempelvis bedömning av den ekonomiska utvecklingen inom en viss bransch måste man använda såväl produktions- som vinst-, löne- och sysselsättningsstatistik. Härvid är det självfallet nödvändigt att den tillämpade näringsgrensindelningen står i inhördes överensstämmelse de olika materialen emellan, vilket nu ej alltid är fallet.

Från konsumentsynpunkt är den officiella statistikens svåröverskådlighet ofta en källa till irritation. Genom att statistiken produceras av ett flertal ämbetsverk och till följd härav främst snabbstatistiken får sin ursprungliga publicering i vitt skilda periodiska skrifter och meddelanden har lekmannen ofta svårt att finna aktuella data och framför allt redovisningar av såväl uppgifternas representativitet som till grund för dem liggande urvalsprinciper och beräkningsmetoder. Organisationerna kan således vitsorda vad utredningen anför i denna fråga. I detta sammanhang bör även framhållas, att den förbistring i fråga om teknisk uppläggning, som råder beträffande den officiella statistiska redovisningen, onödigt bidrar till att den brister i överskådlighet.

Sveriges grossistförbund redovisar vissa erfarenheter av bristen på resurser inom statistikproduktionen och anför:

Kommittén påvisar i betänkandet den efterfrågan som existerar från de statliga verken på statistikens »halvfabrikat» (maskinlistor och råtabeller). Det bör dock betonas att även utomstående konsumenter otvivelaktigt i stor utsträckning är eller skulle önska vara konsumenter av halvfabrikat. Förbundets och dess utredningsorgans erfarenheter är utomordentligt goda ur den synpunkten att de statistikproducerande organen söker göra sitt bästa för att tillgodose även utomstatliga organ och företags önskemål. Det är dock i dagens läge så att specialbearbetningar endast kan erhållas i begränsad utsträckning på grund av kapacitetsbrist.

Industriens utredningsinstitut anför att det i flera viktiga avseenden för närvarande föreligger brister i den statliga statistikens uppläggning och utformning. Ur institutets yttrande kan i denna fråga återges följande:

Arbetet med en vidareutveckling av den existerande statistiken synes i många fall vara eftersatt. I ett sådant arbete kan innefattas förbättringar i redovisningen av resultaten, anpassning av frågeställningar och metoder till den aktuella situationen, enhetlighet i definitioner och klassificeringar i olika slags statistik över likartade företeelser m. m.

En huvudsaklig orsak till detta förhållande torde vara att inte tillräck-

liga personalresurser funnits till förfogande. Det sagda innebär dock icke att det inte sker något utvecklingsarbete alls.

Besvärande är också den osäkerhetskänsla, som uppstår när man söker sammanställa eller jämföra olika statistikproducenters statistik över företelser, som berör ett och samma område. Företagsstatistik t. ex. utarbetas på Kommerskollegium, på Socialstyrelsen och på Statistiska Centralbyrån, och den omfattar i viss utsträckning samma variabler, bl. a. löner. Här erfordras en kontinuerlig samordning av definitioner o. d. Den största bristen vad beträffar företagsstatistiken är dock avsaknaden av ett centralt företagsregister, på vilket all sådan statistik kunde baseras.

Ur konsumentensynpunkt lämnar formerna för redovisning och publicering av resultaten en del övrigt att önska. Den ofta långsamma bearbetningen och den därmed sena publiceringen av de definitiva och detaljerade resultaten medför att uppgifterna förlorar en del av sin aktualitet. Detta motverkas dock i viss utsträckning av att preliminära resultat eller vissa delresultat publiceras före den slutliga redovisningen. Likaså bör nämnas den goda samarbetsvilja och välvilliga behandling, som visats Institutet, när det gällt att få ta del av resultaten före publiceringen. Kvar står dock en del brister vad avser snabbheten i bearbetning och publicering. Statistiken delges i en mängd olika publikationer av såväl periodisk som tillfällig karaktär, varför det är svårt, speciellt för en ovan konsument, att orientera sig däri. Svårigheter uppstår också när det gäller att få reda på hur statistiken är upplagd beträffande t. ex. definitioner, urvalsprinciper, representativitet och bortfall samt beräkningsmetoder.

Institutet berör även de problem som sammanhänger med utvecklingsarbetet och anför:

Dessa skulle till stora delar kunna lösas, om de centrala statistikproducerande verken gavs större resurser i fråga om personal. Det är för närvarande utan tvekan så, att den kvalificerade statistiska personalen i alltför stor utsträckning är tvungen att ägna sig åt rutinarbete med den följd att vidareutvecklingen av statistiken blir satt i efterhand. Här föreligger även med nuvarande organisation ett starkt behov av ökade anslag vid bibehållen omfattning av statistiken.

Behovet av enhetliga register i statistikproduktionen understrykes av ett stort antal remissorgan, både statistikproducerande myndigheter och statistikkonsumerande organisationer.

Svenska arbetsgivareföreningen och Sveriges industriförbund anför:

Organisationerna vill starkt understryka utredningens uttalande, att »en av de angelägnaste uppgifterna inom statistiken är för närvarande att skapa ett centralt företagsregister». Ett sådant register är en grundläggande förutsättning för att statistiskt representativa urval skall kunna åstadkommas. Även i övrigt skulle ett företagsregister, som utredningen påpekar, i hög grad bidra till en effektivisering av den ekonomiska statistiken.

I samma riktning uttalar sig även *konjunkturinstitutet, Svenska stadsförbundet, Sveriges grossistförbund* och *Sveriges köpmannaförbund*.

3. Avvägning och slutsatser rörande organisationsfrågan

Kommittén

Statistikens ansvällning till följd av de växande behoven av statistisk information samt maskinteknikens och den statistiska grundforskningens snabba utveckling har gjort samordningsfrågorna i statistikproduktionen alltmer dominerande. Redan inom varje statistikgren föreligger behov av samordning. Det är dock först när aspekten utsträcker över flera statistikgrenar som samordningsfrågorna blir avgörande för det statistiska systemets utformning, framhåller kommittén. Som underlag för en diskussion av vilka samordningsfrågor, som bör beaktas vid en rationellt utformad statistikproduktion, har kommittén utgått från de operationella moment, som i regel kan särskiljas för varje statistikgren, nämligen

Mom. a. Kontakt med konsumenter, registrering av konsumentbehov.

Mom. b. Kontakt med uppgiftslämnare.

Mom. c. Planläggning av statistikproduktionen, innefattande:

1. avgränsning av problemen med hänsyn till föreliggande konsumentbehov;

2. teknisk planering, d. v. s. planering av metoder, frågeteknik och bearbetning;

3. administrativ planering, d. v. s. frågor om personalbehov, maskintid och kostnader;

4. planering av beskrivning och analys av resultaten.

Mom. d. Insamling av data, som kan ske antingen direkt för statistiskt ändamål och då genom intervju- eller postundersökning, eller indirekt genom utnyttjande av material insamlat i ett administrativt förfarande.

Mom. e. Bearbetning av det insamlade materialet.

Mom. f. Beskrivning och analys.

Mom. g. Information utåt.

Publicering.

Service-verksamhet.

Kommittén kommenterar därefter de samordningsfrågor som aktualiseras i anslutning till de olika operationella momenten. Kommitténs synpunkter kan sammanfattas på följande sätt.

Mom. a. Kontakt med konsumenter, registrering av konsumentbehov. Den enskilde statistikkonsumenten har ofta ett behov att kombinera olika statistikgrenar, vilket ställer krav på likformiga definitioner och klassificeringar för dessa grenar. Kommittén exemplifierar detta med en genomgång av behovet av statistik för vissa ändamål — utbildningspolitik, bostadspolitik, sysselsättningspolitik och företagspolitik. Inom vart och ett av dessa områden erfordras som underlag för en rationell utformning av verksamheten uppgifter från flera olika statistikgrenar. Även om kraven på skilda statistikgrenars innehåll kan skifta från konsument till konsument, är en standardisering av olika definitioner och klassificeringar möjlig. På den ekonomiska statistikens område erbjuder enligt kommittén nationalräkenskaperna en lämplig ram för en sådan standardisering. Skiftningar i konsumentbehoven kan emellertid kräva en omprövning av de använda klassificeringarna och definitionerna och förutsättningar måste finnas att få fram

statistik utanför ramen av standardiseringarna, när väsentliga konsumentbehov kräver detta. Kommittén understryker även vikten av att den enskilda statistikkonsumenten kan framföra sina önskemål om statistik i ett sammanhang och att önskemålen kan framläggas för personer som har kännedom om konsumentens förhållanden.

Mom. b. Kontakt med uppgiftslämnarna. Kommittén understryker, att en samordning av uppgiftslämnandet, såväl mellan olika statistikgrenar, statliga och privata, som mellan statistikproduktion och administrativa dataförfaranden behövs för att minska uppgiftslämnarnas arbete och rationalisera statistikproduktionen. Uppgiftslämnarna har liksom konsumenterna ett naturligt intresse av att endast behöva hålla kontakter åt ett håll och möta sakkunskap på sitt område inom statistikproduktionen.

Mom. c. Planläggning av statistikproduktionen. Det är av vikt att det betydelsefulla led som planläggningen i statistikproduktionen utgör utformas under medverkan av högkvalificerad expertis på metodfrågor, maskinbearbetning etc. Då tillgången på sådan expertis i ett litet land är relativt begränsad gäller det att utnyttja den för så många statistikgrenar som möjligt. I detta sammanhang framhåller kommittén den stora betydelsen av att nära kontakt hålles med de statistiska institutionerna vid universiteten dels för att i statistikproduktionen tillgodogöra sig grundforskningens resultat och dels för att ge den statistiska vetenskapen impulser till ny forskning.

Mom. d. Insamling av data. Enhetliga formulär för olika statistikgrenar som avser samma kategori uppgiftslämnare är ägnade att minska den irritation en omfattande blankettflora skapar. Ur producentsynpunkt underlättas uppgiftsinsamlingen om gemensamma register ligger till grund för insamlingen för de statistikgrenar, som vänder sig till samma kategori av uppgiftslämnare. Sker uppgiftsinsamlingen medelst intervjuer är det av vikt att planläggningen av undersökningarna samordnas så att en för hela statistikproduktionen gemensam intervjuorganisation kan utnyttjas. En betydelsefull fråga vid insamlingen av uppgifter anger kommittén vara möjligheterna till samordning med den uppgiftsinsamling, som sker i administrativa rutiner.

Mom. e. Bearbetning av det insamlade materialet. Enligt kommittén gör sig samordningsfrågorna beträffande bearbetningen främst gällande på maskinområdet. För att uppnå en hög och jämn sysselsättning för den tyngre maskinutrustningen och då framför allt för de nya elektroniska databehandlingsmaskinerna krävs en planläggning av hela den statistiska arbetsprocessen. Betydande besparingar kan härvid uppnås, anser kommittén, om arbetet inom olika statistikgrenar kan uppläggas så att de statistiska data når fram till det maskinella bearbetningsstadiet i ett relativt jämnt flöde. Det gäller även att samordna användningen av tillgängliga maskiner lämpade för bearbetning av statistik. Knappheten på expertis på maskinområdet gör det angeläget att tillgänglig expertis utnyttjas över ett så stort område av statistiken som möjligt.

Mom. f. Beskrivning och analys. Möjligheterna att bidra med beskrivning och analys från statistikproduktionens sida blir större ju närmare kontakt med och överblick över statistikproduktionens olika delar de har, som utför analysen. I detta avseende finner kommittén en koncentration av statistiken ägnad att skapa de bästa förutsättningarna för verksamheten. Kommittén anser det även önskvärt att arbetet bedrivs i samarbete med den sambandsforskning, som äger rum vid universitetens statistiska institutioner och på andra håll.

Mom. g. Information utåt. Kommittén anser, att ett starkt begränsat an-

tal publikationer och en viss standardisering av beskrivningarna av de olika statistikgrenarna är ägnat att göra statistikens resultat lättillgängligt och att det finnes ett behov av en central statistisk serviceverksamhet.

Förutom samordningsfrågor i anslutning till de operationella momenten anger kommittén vissa samordningsfrågor av mera allmän karaktär. Dit hör främst avvägningen av statistikens omfattning och inriktning. Denna bör enligt kommitténs mening ske i ett sammanhang och för så stor del av statistikproduktionen som möjligt, samt omfatta såväl värdering och prioritering av konsumentbehoven som budgetering av statistikens kostnader. Den allmänna samordningen innefattar vidare ett gemensamt utnyttjande i största möjliga utsträckning av de knappa personella och maskinella resurserna. Kommittén understryker också starkt behovet av samordning mellan statistikproduktion och administrativ verksamhet, men framhåller att detta samordningsbehov icke får leda till en sådan spridning av statistiken att överblicken försvåras och möjligheterna till långt driven samordning av skilda statistikgrenar omintetgöres.

Mot bakgrund av dessa principiella synpunkter på statistikens organisation har kommittén sökt att mot varandra väga de fördelar respektive svagheter som olika organisationsformer för den statliga statistiken kan innebära. Kommittén har därvid utgått från att det nuvarande systemet med en starkt decentraliserad statistik utan mera utvecklade former för samordning icke kan bibehållas. Icke heller synes samordningsfrågorna kunna lösas enbart genom en partiell omgruppering eller partiell koncentration av statistikproduktionen.

Kommittén ställer därefter frågan om inte samordningsproblemen i hudsak skulle kunna lösas vid en bibehållen förläggning av statistiken genom en centralisering av vissa operationella moment i statistikproduktionen. Det är bl. a. efter denna linje som samarbetet hittills har bedrivits. Men redan den nya maskintekniken medför härvidlag samordningsproblem som berör hela gången i statistikproduktionen från dess början till dess slut. En av svagheter i det nuvarande systemet är också enligt kommittén att de enskilda statistikproducerande verken icke kan ekonomiskt bära upp den högt kvalificerade sakkunskap som behövs för att fullt tillgoda göra sig de nya vetenskapliga metoderna med deras anknytning till den moderna maskintekniken. Man kunde givetvis tänka sig att statistiska centralbyråns möjligheter till service-verksamhet på detta område förstärktes. Men erfarenheten synes visa att möjligheterna är begränsade att från ett centralt expertorgan effektivt påverka metodutvecklingen vid de olika statistikproducerande verken. Kommittén är övertygad om att för att expertorganets inflytande skall bli tillräckligt stort samverkan måste antaga fastare former, antingen genom ett utanför de statistikproducerande verken stående samordningsorgan eller i form av en koncentration av statistiken. Oavsett om formerna för central teknisk service byggs ut kvarstår för övrigt, fortsätter kommittén, en rad andra samordningsfrågor: avvägning och samordning ur konsumenternas respektive uppgiftslämnarnas synpunkt, allmän

planläggning och budgetering av statistikproduktionen, gemensamma register, definitioner och klassificeringar etc. Dessa samordningsfrågor kan enligt kommitténs bestämda uppfattning icke lösas enbart genom ett system av fria kontakter, delvis improviserade.

En möjlighet är då, säger kommittén, att i likhet med vad som tidigare föreslagits och vad som förekommer i vissa länder skapa ett utanför de statistiska verken stående samordningsorgan. Att tilldela ett av verken, i så fall närmast statistiska centralbyrån, en sådan uppgift har kommittén varken ansett administrativt lämpligt eller psykologiskt-praktiskt görligt. En ny administrativ enhet skulle sålunda behöva skapas.

Kommittén ställer därefter frågan om samordningsorganets uppgifter kan inskränkas till utredande, förmedlande och rådgivande uppgifter eller om det bör utformas som ett administrativt topporgan i förhållande till de statistikproducerande verken, samt kommer fram till bl. a. följande överväganden:

Väljer man det förra alternativet skulle samordningsorganet bl. a. kunna samordna statistikproducenternas kontakter med statistikkonsumenter och uppgiftslämnare, samråda med expertis på metod- och maskinfrågor angående utvecklingsproblem och förmedla expertis av olika slag åt statistikproducenterna samt gå igenom olika statistikgrenar och föreslå omläggningar såväl innehållsmässigt som produktionstekniskt, samt tjänstgöra som ett centralt remiss- eller beredningsorgan. Det skulle även i samband med sin remissbehandling av de olika verkens petita kunna sammanställa en allmän statistikbudget. Svårigheter skulle dock uppstå att särskilja och på ett rättvisande sätt jämföra de olika verkens statistikkostnader. Framför allt finns det risk att samordningsorganets kontakt med de statistikproducerande verken skulle bli alltför ytlig och alltför sporadisk. Ett samordningsorgan med så begränsade befogenheter som det här diskuterade kan sålunda knappast bilda den sammanhållande kraft, som garanterar att reformer inom olika statistikgrenar blir genomförda. För detta fordras att organet får en klart angiven rätt att ingripa i planeringen och den praktiska utformningen av statistikproduktionen.

Kommittén har därför diskuterat huruvida man borde gå längre och ge samordningsorganet administrativa befogenheter vad gäller statistikproduktionen i de olika verken. Dessa befogenheter skulle kunna gälla statistikens innehåll och publicering, statistikproduktionens tekniska utformning och organisation, samt personalfrågor och petitafrågor. Man skulle då få en koncentration av ledning och ansvar för den statistiska verksamheten men med produktionsmässigt bibehållen lokal utspridning. Kommittén anser emellertid, att en sådan ordning, även om den begränsades till en del av de angivna befogenheterna, skulle bli administrativt oformlig. Den skulle leda till en oklar ansvarsfördelning mellan ledningen av det enskilda verket och samordningsorganet.

Detta alternativ framstår som en extrem och orealistisk lösning av samordningsfrågorna.

Man kan däremot väl tänka sig att samordningsorganet får mera begränsade administrativa befogenheter i förhållande till de olika statistikproducerande verken och då närmast av teknisk natur: att fastställa definitioner och klassificeringar, metoder för insamling och bearbetning samt formerna för publicering. Ett instrument för en sådan teknisk samordning skulle kunna

vara en motsvarighet till det amerikanska »approval number system» d. v. s. en befogenhet för samordningsorganet att fastställa formulär för uppgiftsinsamling; en liknande befogenhet skulle kunna tänkas för publikationer. Sådana befogenheter skulle kunna bilda inkörsporten för ett inflytande på statistikproduktionens metoder och innehåll.

Även denna form med mera begränsade befogenheter för samordningsorganet reser emellertid invändningen att ansvarsfördelningen blir oklar. Man kan inte heller komma ifrån att en sådan metod för samordning knappast kan ersätta en samordning som genomsyrar och omvandlar samtliga arbetsmoment. Denna invändning blir av särskild vikt i ett mindre land där decentraliseringen av statistikproduktionen med nödvändighet innebär relativt små enheter inom vilka rationaliseringsmöjligheterna endast delvis kan tillvaratagas. Icke förty finner kommittén att tillskapandet av ett samordningsorgan av senast diskuterad art otvivelaktigt skulle kunna åstadkomma en väsentligt bättre samordning än den som för närvarande existerar inom den svenska statistikproduktionen.

Den närmast till hands liggande formen för en bättre samordning av den svenska statistikproduktionen är emellertid enligt kommitténs mening en långt driven koncentration, innebärande att större delen av den statliga statistiken samlas till en större statistikproducerande enhet. Kommitténs motiv är i huvudsak följande:

Den tekniska utvecklingen kräver om den skall kunna rationellt utnyttjas en långt gående arbetsfördelning, som ständigt förändras och som ur drifts-ekonomisk synpunkt bildar ett väsentligt led i rationaliseringsarbetet. En specialisering och omorganisation kan endast delvis genomföras inom ett mindre statistiskt verk. Ett större ger i detta avseende ett betydligt vidare spelrum för ledningens åtgärder. Ur personalens synpunkt är den också mera tillfredsställande, därför att den öppnar större möjligheter till en differentierad karriär inom samma administrativa enhet.

I nuvarande läge måste uppmärksamheten särskilt inriktas på de rationaliseringsvinster som möjliggöres av den tekniska utvecklingen både på maskin- och metodområdet. Den nya maskintekniken erbjuder möjligheter till en integration av olika bearbetningsmoment och därmed till snabbare och säkrare statistik, samtidigt som rationaliseringsvinster kan uppnås på personalsidan. Samtidigt krävs en detaljerad planering och programmering dels för att anpassa bearbetningen av olika statistikgrenar för maskinerna och dels för att bereda maskinerna en jämn belastning så att data från olika grenar når fram till maskinell bearbetning i ett jämnt flöde. Personal med olika kvalifikationer behövs för planeringens och programmeringens genomförande. Särskilt den högkvalificerade personalen i denna verksamhet kan utnyttjas effektivast, om statistikproduktionen koncentreras till en administrativ enhet. Även den intima samverkan som krävs för planering och programmering av olika grenar kan smidigt ske inom ramen för en administrativ enhet. Samma krav på högt kvalificerad stabspersonal gör sig gällande, när det gäller att utnyttja moderna vetenskapliga metoder inom statistikproduktionen. Statistikerna på olika fackområden behöver i detta avseende kompletteras med och intimt samverka med metodspecialister, som å sin sida står i ständig kontakt med den aktuella vetenskapliga utvecklingen.

Kommittén betonar därefter, att de större räkningarna av befolkning, företag, bostäder etc. bör vara sammanförda till en administrativ enhet, sam-

na enhet som förfogar över maskiner med stor kapacitet och över intervjuorganisation. Ett grundelement i ett bättre samordnat och mera konsistent statistiskt system måste vara, att den löpande statistiken liksom tillfälliga undersökningar bygges upp kring och samordnas med de stora räkningarna, vilka bildar »bench marks» som utgångspunkt för studium av mera speciella frågeställningar.

Även ur en rad andra synpunkter erbjuder en koncentration fördelar, hävdar kommittén och anför:

Uppgiftslämmandet kan samordnas hos en adressat. För konsumenterna kan ordnas en central service-verksamhet med samordning av publikationer och annan information. Denna kan även omfatta möjlighet till snabba specialbearbetningar på basis av maskinernas datamaterial. — En samlad statistikproduktion underlättar även en enhetlig kontroll av olika statistikgrenars kostnader. En grundval skapas därigenom för en gemensam budgetering, som möjliggör en rationell avvägning mellan olika statistikgrenar vad gäller omfång, innehåll och metod. Budgetbehandlingen blir även mera rationell när den till större delen samlas inom ett verk och underställes ett departement.

En koncentration av statistiken har dock, påpekar kommittén, sina givna gränser som får dragas med hänsyn till de olika statistikgrenarnas anknytning till den administrativa verksamheten. Den statistik som — bortsett från intern driftsstatistik — kan anses ha så nära anknytning till administrativ verksamhet att en förflyttning skulle medföra allvarigare avbräck i den administrativa processen, är dock av begränsad omfattning.

Som skäl mot en koncentration av statistiken kan även anföras att den speciella sakkunskap, som en anknytning till de administrativa verken innebär skulle förloras. Den tendens mot isolering av den statistiska verksamheten vid de administrativa verken som förekommer försvagar dock denna invändning, anser kommittén.

Möjligen skulle också, säger kommittén, den invändningen kunna resas mot en koncentration av statistikproduktionen av den omfattning som kommittén åsyftar, att en sådan enhet ur administrativ synpunkt skulle bli alltför stor. För att belysa storleksordningen av den enhet till vilken statistiken skulle koncentreras nämner kommittén, att — under förutsättning att inga rationaliseringar företages — personalen skulle bli av storleksordningen 500 å 600 och årskostnaden 6 å 7 miljoner kronor, exklusive ansvällning av organisationen för större räkningar. I jämförelse med liknande organisationer inom och utom landet finner kommittén en sådan produktionsenhet i och för sig icke exceptionellt stor.

De omställningssvårigheter av olika slag som kan uppstå anser kommittén inte heller utgöra något bärande skäl mot en koncentration, i synnerhet om en omställningsprocess kombineras med en enligt kommitténs mening under alla förhållanden behövlig genomgång av de berörda statistikgrenarnas uppläggning.

Sammanfattningsvis framhåller kommittén, att ett fristående samordningsorgan kan lösa vissa sidor av samordningsproblemet, men att dess ef-

ektivitet blir begränsad, om dess befogenheter icke sträcker sig längre än vad som ur administrativ synpunkt är lämpligt. Genom en koncentration av en större del av statistikproduktionen till en administrativ enhet kommer i jämförelse därmed en stor del av samordningsfrågorna att på ett smidigt sätt kunna lösas inom ramen för denna enhet samtidigt som rationaliseringsarbetet kan bedrivas mera grundligt och effektivt. Kommittén förordar därför en väsentlig koncentration av den statliga statistikproduktionen.

Även vid en långt driven koncentration kvarstår emellertid en rad viktiga samordningsproblem, som sträcker sig utanför den större statistiska enhet som bildats och fråga uppstår då, om för detta ändamål behöver skapas ett fristående samordnande organ och i vad mån detta behöver tilldelas beslutande befogenheter. Denna fråga har kommittén emellertid icke ansett sig behöva taga ställning till, eftersom den räknar med en relativt lång uppbyggnadstid för ett sådant system. Ett avgörande på denna punkt bör enligt kommitténs mening uppskjutas till dess erfarenheter vunnits under uppbyggnadsperioden.

Yttranden

Mot kommitténs sätt att systematisera samordningsfrågorna har icke rests några invändningar. *Jordbrukets utredningsinstitut* m. fl. understryker i likhet med kommittén, att man vid en diskussion av samordningsfrågorna bör dela upp den statistiska arbetsprocessen i ett antal operationella moment.

Statistiska centralbyrån utvecklar ytterligare samordningsbegreppet och anser att detta kan sägas ha åtminstone två sidor:

En samordning av den statistiska bearbetningsprocessen inom och mellan olika statistikgrenar (inklusive av klassificeringar m. m.) kan betecknas som en teknisk samordning. I flera avseenden kan denna samordning anses liktydig med det gängse begreppet rationalisering — i detta fall av hela statistikproduktionen. Den andra sidan av samordningsbegreppet täcker behovet av att till varandra anpassa dels konsumtion och produktion av statistik, dels uppgiftslämnande och produktion.

Konjunktursinstitutet är inne på en motsvarande uppdelning och anför:

Det är här dels fråga om en samordning inom statistikproduktionen mellan de olika statistikproducerande enheterna, med avseende på definitioner, avgränsningar, statistisk metodik, bearbetningsförfaranden, utnyttjande av register, maskinanläggningar etc. Dels är det fråga om en anpassning av produktionen till konsumentbehoven och en koordination av producent- och uppgiftslämnarintressen för uppnående av en rationell avvägning av statistikens omfattning och inriktning.

Professorerna i statistik uttalar i fråga om samordningsbegreppet följande:

Målsättningen för den officiella statistikproduktionen måste — allmänt uttryckt — vara att på ett effektivt sätt tillgodose samhällets behov av statistik. Om en målsättning av detta slag skall kunna förverkligas på ett tillfredsställande sätt, bör statistikproduktionen icke sammansättas av en rad sinsemellan autonoma produktionsenheter. De olika delarna i statistikma-

skineriet måste bringas att effektivt samverka inom ramen för ett gemensamt program. En statistikproduktion, som fungerar på detta sätt, kan sägas utgöra ett statistiskt system.

Vi utgår ifrån att kommitténs uppdrag varit att dels verkställa de utredningar av olika slag, som erfordras för att kunna utarbeta ett konkret förslag till skapandet av ett svenskt statistiskt system, dels att framlägga ett på dessa utredningar grundat förslag.

Ett statistiskt system bygger på samordning i olika avseenden. Sålunda förutsättes en samordning mellan de behov statistiken skall fylla (konsumtionsaspekten) och tillgängliga metoder och resurser (produktionsaspekten).

En rationell statistikproduktion förutsätter en fortlöpande kartläggning och analys av den utveckling, som samhällets behov av statistik undergår. Till konsumtionsaspekten hör bl. a. också en upplysnings- och rådgivningsverksamhet, som syftar till att öka konsumenternas möjligheter att formulera och rationellt angripa sina problem. Vidare måste konsumenterna göras medvetna om dels statistikens begränsade möjligheter att inom snäv kostnadsram tillgodose vagt preciserade frågeställningar, dels statistikens möjlighet att genom ändamålsenlig bearbetning av redan tillgängliga data besvara frågeställningarna med skäligen grad av precision.

Samordningens produktionsaspekt omfattar ett stort register av tekniska instrument och organisatoriska åtgärder. Bland de organisatoriska åtgärderna har i den svenska diskussionen graden av centralisering blivit föremål för särskilt stort intresse; detta intresse återspeglas för övrigt i kommitténs direktiv.

Kommitténs allmänna slutsats, att det krävs en ökad koncentration av statistikproduktionen har tillstyrkts eller lämnats utan erinran i flertalet yttranden. Såsom framgår av efterföljande citat godtages därvid i regel även de av kommittén anförda motiveringarna.

Socialstyrelsen kan i huvudsak ansluta sig till de skäl som kommittén anför för en centralisering av betydande delar av den för närvarande starkt splittrade statliga statistiken. *Socialstyrelsen* vill följaktligen i princip inte motsätta sig att sådana delar av den statistik, som nu utarbetats inom styrelsen och som med fördel kan ombesörjas av en central statistisk myndighet, överflyttas till det föreslagna nya statistikverket.

Bostadsstyrelsen har i princip intet att erinra mot grundtanken i kommitténs förslag, innebärande en ökad centralisering av den officiella svenska statistiken och inrättande av ett statligt statistikverk. I samma riktning uttalar sig vidare *statens hyresråd*, *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen*, som ytterligare utvecklar fördelarna ur arbetssynpunkt, *telestyrelsen*, *vattenfallsstyrelsen*, *luftfartsstyrelsen* och *järnvägsstyrelsen*, vilken sistnämnda dock efterlyser en närmare bedömning av förslagets lönsamhet.

Statistiska centralbyrån uttalar i huvudsak följande:

Centralbyrån kan i stort sett ansluta sig till kommitténs synpunkter på olika organisatoriska åtgärder som kan underlätta en lösning av samordningsproblemen för svensk statistikproduktion. Det synes icke troligt, att ett rådgivande samordningsorgan skulle vara tillfyllest för att möjliggöra en lösning av samordningsproblemen. I och för sig skulle verket däremot vara berett att som en förbättring av nuvarande läge acceptera ett samordnande organ som placeras utanför de nu statistikproducerande enheterna

och som utrustas med administrativa befogenheter. De betänkligheter som statistikkommittén framfört angående ansvarsfördelning m. m., om ett sådant förslag realiserar, synes dock verket realistiska. Ett dubbelarbete och ett dubbelkommando riskeras, såvida icke samordningsorganet i praktiken får en så stark ställning, att det kan betraktas som ett centralt statistiskt ämbetsverk med därunder lydande skilda arbetsställen. Bortsett från problem med ansvarsfördelningen även i detta fall kan frågan ställas, om denna väg till ökad centralisering är lämplig ur effektivitetssynpunkt. Det synes därför ämbetsverket som om statistikkommitténs förslag till en ökad centralisering i nuvarande läge vore det mest realistiska alternativet att skapa bättre organisatoriska förutsättningar för lösning av samordningsfrågorna.

Centralbyrån tillstyrker därför kommitténs förslag om en ökad centralisering av statistikproduktionen men vill åter understryka, att en ökad centralisering i och för sig icke löser samordningsproblemen. Den skapar organisatoriska förutsättningar att lösa väsentliga samordningsproblem, som bl. a. sammanhänger med den tekniska bearbetningsprocessen. Den ger möjlighet till att samordna vissa knappa eller kapitalkrävande produktionsresurser och den ger möjlighet till en snabbare anpassning av statistiken till enhetliga statistiska standards, där så befinns lämpligt. Den underlättar anpassningen av statistikproduktionen till konsumentbehoven. Å andra sidan uppstår andra kontaktproblem främst med verk som tidigare dragit nytta av den statistik som producerats i deras regi. Det är dock enligt centralbyråns erfarenhet möjligt att skapa lämpliga kontaktvägar och funktionsdugliga samarbetsformer för att dels statistikproduktionen skall kunna tillgodogöra sig dessa verks administrativa erfarenhet, dels verken skall kunna tillgodoses med de statistiska uppgifter, varav de har behov.

Även *konjunkturinstitutet* tillstyrker principiellt en centralisering och framhåller följande.

Den av utredningen föreslagna centraliseringen av större delen av statistikproduktionen till ett verk har sina mest uppenbara fördelar i de möjligheter till utnyttjande av stordrift i olika avseenden som därigenom kommer att föreligga. Sålunda synes det institutet vara självklart att centraliseringen skulle innebära en förbättring av förutsättningarna när det gäller lösningen av statistiskt metodologiska frågor liksom blankett- och bearbetningstekniska frågor. Likaledes förefaller det tämligen uppenbart att det ur uppgiftslämnarsynpunkt måste vara att föredraga att lämna uppgifter till ett enda organ, och att uppgiftsinsamlingen sker efter en i stort genomtänkt och koordinerad plan. Onödiga dubbelförfrågningar kan härigenom undvikas liksom onödigt laborerande med från varandra något avvikande definitioner.

Men det finns, såsom utredningen framhåller, även andra skäl som talar för en centralisering eller en långt driven samordning. Till dessa hör behovet av en koordinering mellan olika statistikgrenar av tillämpade definitioner.

Mot de fördelar som på detta sätt står att vinna får vägas de nackdelar som ur andra synpunkter kan vara förknippade med centraliseringen, framhåller institutet fortsättningsvis. Den viktigaste nackdelen ligger i att det uppstår ett nytt samordningsproblem i de fall där det avlämnade verket självt varit en viktig konsument av den statistik som det producerat. Detta gäller i särskilt hög grad *konjunkturinstitutet*.

Liknande synpunkter anför försäkringsinspektionen:

Det ligger mycket i denna motivering för en koncentration av statistikproduktionen till ett stort statistiskt verk, såsom kommittén föreslår. Emellertid finns det en viktig synpunkt, som också borde ha blivit föremål för kommitténs överväganden. Det må vara att statistikerna i vissa större administrativa verk ej får den intima kontakt med andra statistiker, som kan vara önskelig, om man nu bortser från den kontakt som kan etableras via yrkessammanslutningar, universitetsinstitutioner o. dyl. Å andra sidan, och det är minst lika betydelsefullt, har statistikern oavslätlig kontakt med den fackkunniga personalen på de olika arbetsenheterna i det egna verket och förvärvar på så sätt en grundlig kännedom om de skiftande problemställningarna.

Inspektionen finner det emellertid angeläget, att frågan om statistikens organisation snarast får en lösning, så att utvecklingen icke längre hindras av ovisshet om organisationens utformning; att härvid en centralisering kommer till stånd men att det inte får föranleda att olika fackverk berövas organ för sådana utredningar som de oundgängligen behöver driva i egen regi.

Historisk-filosofiska sektionen vid Uppsala universitet uttalar:

Sektionen hälsar med tillfredsställelse statistikkommitténs utredningar av den nuvarande statistikproduktionen och dess slutsats, att dennas uppdelning på en mångfald statistikproducenter med sinsemellan olika insamlings- och bearbetningsmetoder medfört besvärande merarbete för uppgiftslämnarna och stora svårigheter för de statistikkonsumenter, vilka haft behov av jämförbara uppgifter. Sektionen understryker kraftigt kommitténs förslag, att landets statistikproduktion inordnas i ett statistiskt system, till vilket de viktigaste statistikgrenarna sammanföras.

Statens organisationsnämnd har intet att erinra mot att den statliga statistikproduktionen successivt koncentreras, under förutsättning att varje steg i denna koncentration medför ett förbilligande eller i varje fall icke ett fördyrande av produktionen:

För att detta syfte skall uppnås, synes det nödvändigt att det för varje beslut om överflyttande av en statistisk verksamhet till ett nytt verk — eller måhända till att börja med till statistiska centralbyrån — föreligger dels ett detaljerat förslag till de ändringar i statistikens omfattning och redigering som bör företagas i samband med överflyttningen, dels en detaljerad personalplan. Denna plan bör innefatta specifikation över den personalminskning som kan uppnås vid den myndighet varifrån verksamhet överflyttas och specifikation över erforderlig personalökning vid den statistikproducerande myndigheten samt en noggrann kostnadsberäkning, inkluderande bland annat lokalkostnader.

Statens sakrevision anser, att produktionsförutsättningarna för statistiken för närvarande icke är de bästa och finner kommitténs skäl för en centralisering i princip bärande. Sakrevisionen förutsätter emellertid i likhet med organisationsnämnden, att vissa utredningar föregår omorganisationen och anför härom följande:

Även om sålunda inrättandet enligt kommitténs förslag av ett statistikverk på längre sikt bör kunna utgöra målet för den officiella statistikproduktionens organisationsform, ställer sig sakrevisionen likväl i hög grad tveksam rörande det välbetänkta i att principbeslut redan nu fattas i denna fråga och statsmakterna sålunda binda sig för förslaget i denna del. Starka skäl synas tala för att en ytterligare centralisering av statistikproduktionen i fråga om varje gren av verksamheten bör föregås av en omsorgsfull utredning av de praktiska m. fl. problem, som böra lösas i sammanhanget. Kommittén har av naturliga skäl varit nödsakad att i huvudsak begränsa sitt utredningsarbete till ett klarläggande av de principiella frågorna, varför förslaget kräver kompletterande utredning från fall till fall för att kunna läggas till grund för konkreta åtgärder.

Matematikmaskinnämnden och kommittén för maskinell databehandling understryker, att det först med en centraliserad statistikproduktion skapas förutsättningar att fullt effektivt utnyttja databehandlingsteknikens möjligheter.

Positiva till kommitténs allmänna slutsatser är bland övriga verk och myndigheter även *riksräkenskapsverket, kontrollstyrelsen, sparbanksinspektionen, överstyrelsen för yrkesutbildning, lantbruksstyrelsen, lantmätarstyrelsen, domänstyrelsen, skogsstyrelsen* samt *länsstyrelserna i Stockholms, Jönköpings och Kronobergs län.*

Bland de organisationer som uttalat sig positivt rörande kommitténs allmänna slutsatser, återfinnes *LO* som tidigare varit betänksam mot en centralisering, men som nu anser sig kunna i princip ansluta sig till kommitténs förslag.

Svenska arbetsgivareföreningen och Sveriges industriförbund är av samma mening och uttalar bl. a.:

Vissa önskemål i fråga om förbättring av statistiken torde icke kunna tillgodoses med mindre än att en stor del av den statliga statistikproduktionen koncentreras till en enhet. En ändamålsenlig avvägning av verksamhetens inriktning inklusive bedömning av kostnaderna från angelägenhetsynpunkt — något som för statistikens vidkommande torde vara av utomordentlig betydelse på längre sikt — synes sålunda knappast kunna åstadkommas på annat sätt. Önskemålen om exempelvis en rationell planläggning av statistikproduktionen i dess helhet liksom en central informations- och serviceverksamhet synes ej heller kunna förverkligas annat än inom ramen för en central statistikproducerande enhet.

Däremot kan en viss rationalisering, t. ex. vad gäller standardisering av definitioner, klassificeringar och frågeblanketter samt maskinell bearbetning i och för sig genomföras utan genomgripande omläggning av statistikframställningen. De praktiska svårigheterna skulle emellertid bli mycket stora, då reformverksamheten härvid skulle komma att ske utan en med erforderliga befogenheter utrustad gemensam ledning. I annat fall skulle ju ifrågavarande arbete kunna medföra en begränsning av de berörda ämbetsverkens beslutanderätt i vissa frågor. Man bör också uppmärksamma, att nämnda koordinering mellan olika statistikgrenar måste ske löpande till följd av statistikproduktionens successiva utveckling.

Organisationen anser på angivna grunder samt med hänsyn till vad utredningen i övrigt anfört, att huvuddelen av den statliga statistiken väsentligen i enlighet med utredningens förslag snarast möjligt bör sammanföras

till ett statens statistikverk. Härvid förutsättes, att skapandet av ett nytt ämbetsverk i och för sig icke kommer att innebära ökade kostnader för den officiella statistiken.

SACO kan i huvudsak ansluta sig till de motiv för en centralisering av statistikproduktionen, som kommittén anfört:

Särskilt bör understrykas att den ökade användningen av urvals- och analysmetoder samt övergången till en långtgående maskinell bearbetning kommer att kräva tillgång till vetenskaplig expertis, som endast torde effektivt kunna utnyttjas vid statistikproduktion i större skala.

Ur rationaliseringssynpunkt talar sålunda starka skäl för en centralisering av statistikproduktionen. Även ur konsumentsynpunkt är en större centralisering önskvärd. Statistikproduktionens nuvarande uppdelning på ett stort antal myndigheter gör det svårt för konsumenterna att få överblick över produktionen och att få angelägna önskemål och synpunkter beaktade. En centralisering torde underlätta kontakten med konsumenterna samtidigt som bl. a. möjligheterna ökar att i mera samlad och översiktlig form än för närvarande publicera statistiska uppgifter.

Industriens utredningsinstitut anser för sin del att starka motiv föreligger för en längre driven koncentration av statistikproduktionen än vad som för närvarande är fallet. Institutet uttalar sig härvidlag i första hand för en koncentration av näringsstatistiken till en statistikproducent och anför bl. a. följande skäl:

Den nuvarande splittringen av maskinparken på ett flertal mindre enheter medför uppenbarligen svårigheter att rationellt utnyttja de sammanlagda resurserna. Den maskinella bearbetningen skulle säkerligen kunna samordnas effektivare även med nuvarande organisationsformer och med huvuddelen av maskinparken förlagd hos en producent som Statistiska Centralbyrån.

På ett annat område skulle en omorganisation i den riktning utredningen föreslagit kunna innebära förbättringar. Man kan här t. ex. peka på hela publicerings- och informationsverksamheten, som utan tvekan skulle vinna på ett samgående.

En mycket viktig fördel, som skulle uppnås med en centralisering i någon form, vore att statistik över samma objekt, som t. ex. industriföretagen, samordnades hos en producent. Uppgiftslämnarnas arbete skulle då kunna förenklas genom att deras statistikuppgifter endast insamlas av en myndighet och genom att en större enhetlighet i begreppsdefinitioner o. dyl. skulle kunna uppnås. En enhetlig terminologi är också av stor betydelse för konsumenternas analyser av de statistiska resultaten. Likaså skulle konsumenternas överblick över området i fråga underlättas av en koncentration. För alla intressenter skulle en eliminering av förekommande dubbelproduktion av statistik vara värdefull.

Positiva till en ökad koncentration ställer sig även *Svenska stadsförbundet*, *Svenska landskommunernas förbund*, *Svenska bankföreningen*, *Svenska sparbanksföreningen*, *Sveriges allmänna exportförening*, *KF*, *Jernkontoret*, *Statistiska föreningen* samt flertalet handelskammare.

Vissa remissinstanser, som i och för sig ansett sig kunna i princip förorda en ökad koncentration av statistikproduktionen, har funnit anledning att på olika punkter uttala reservationer mot kommitténs argumentering och slutsatser.

Arbetsmarknadsstyrelsen finner det icke tillfredsställande att statistik inom ett område utarbetas av flera statliga verk. Styrelsen anser, att utvecklingen mot centralisering på det maskintekniska planet bör främjas, men är icke övertygad om att därvid hela produktionsprocessen måste ske inom en enhet.

Universitetskanslern finner det på allmänna grunder motiverat, att åvägbringa en viss ökad koncentration av den officiella statistiken till ett särskilt statistikverk, men avstyrker, att kommitténs förslag lägges till grund för arbetet att skapa ett svenskt statistiskt system.

Humanistiska fakulteten vid Stockholms högskola uttalar, att den i likhet med kommittén finner att skäl talar för en centralisering av statistikproduktionen. Fakulteten anser dock att utredningen inte presterat en genomtänkt avvägning mellan behovet av ökad koncentration och nödvändigheten av att bibehålla viss decentralisering av statistikproduktionen.

Professorerna i statistik uttalar som sin bestämda uppfattning att kommitténs förslag till genomförandet av den stora och betydelsefulla arbetsuppgift, som skapandet av ett svenskt statistiskt system utgör, icke är praktiskt genomförbart. Professorerna anser emellertid, att det är möjligt att omgående vidtaga vissa föreslagna åtgärder utan att föregripa en systematisk behandling av problemet och är därvid beredda att tillstyrka omedelbar centralisering till statistiska centralbyrån av vissa statistikgrenar.

Generalpoststyrelsen anför:

Utän ekonomiska kalkyler saknar styrelsen f. n. möjlighet till ett bedömande av huruvida den föreslagna organisationsformen är den ur alla synpunkter lämpligaste. De argument, som av utredningen anföres för en koncentration av vissa statistikgrenar till ett verk och en samordning av den statliga statistiska produktionen i form av gemensamma definitioner och register för att härigenom söka åstadkomma rationaliseringsvinster inom denna produktion, synes emellertid beaktansvärda. Generalpoststyrelsen kan i huvudsak ansluta sig till dessa synpunkter.

Även *statskontoret* påtalar bristen på ekonomiska kalkyler och fortsätter:

Denna omständighet omöjliggör för statskontoret att enbart på grundval av kommitténs överväganden tillstyrka förslaget i vad det avser omorganisation under en femårsperiod av den statliga statistiken i riktning mot en ökad grad av koncentration, oaktat förslaget — med de väsentliga fördelar som torde vara förknippade med stordrift i statistikproduktionen — ligger väl i linje med de centraliseringssträvanden, som statskontoret tidigare i liknande sammanhang förordat.

Några remissorgan är tveksamma till eller avstyrker en koncentration av statistiken. *Riksförsäkringsanstalten* anser sålunda att möjligheter icke bör tillskapas för en långtgående centraldirigering av statistikproduktionen.

Generaltullstyrelsen fruktar, att de av kommittén anförda argumenten för en centralisering av statistikproduktionen framdeles kan visa sig mindre tillämpliga på någon eller några av de statistikgrenar, som enligt kommittén bör överföras till ett centralt verk. Medicinalstyrelsen anser att skäl talar för en omorganisation i mindre omfattning utan att det hittillsvarande systemet utsättes för en sådan radikal omvälvning som det framlagda förslaget innebär. I fråga om maskintekniken anser styrelsen, att utvecklingen på senare tid i riktning mot mindre och billigare databehandlingsenheter ger betydligt större möjligheter än tidigare att decentralisera den maskinella behandlingen av statistiska data.

Kommerskollegium granskar de olika argumenten för centralisering. I sammandrag innebär kollegiets ståndpunkt följande.

Kollegium anser det önskvärt, att ökade möjligheter skapas för att inom näringsstatistiken utnyttja samplingsexpertis, framför allt vid uppbyggnad av nya eller omläggning av statistikgrenar. Kollegium finner dock tveksamt om i detta hänseende en fast personalorganisation bör skapas eller om icke i stället samarbetet med universiteten och högskolorna bör vidgas när det gäller metodfrågor. Kollegium vill framhålla att det för näringsstatistiken skulle vara av största värde att i ökad omfattning ha tillgång till kvalificerad företagsekonomisk expertis. Tillräcklig anledning att ur denna synpunkt centralisera näringsstatistiken föreligger enligt kollegii mening ej.

Utän närmare undersökningar är det omöjligt att bilda sig en uppfattning om det verkligen är förenat med påtagliga fördelar att övergå till att använda elektronisk maskin för kollegii statistik. Det är sannolikt att det skulle ställa sig betydligt förmånligare att för flertalet arbeten nyttja ej så dyra moderna maskiner. Med hänsyn till omfattningen av den rörelse som skulle komma att utövas vid en maskinläggning med en elektronisk maskin av stor kapacitet, torde det för övrigt vara ändamålsenligt att den drives som en särskild enhet och förses med en styrelse. Härigenom skulle bl. a. objektivitet garanteras vid uppkommande kö- och prioritetsfrågor.

Problemen omkring ett gemensamt företagsregister, vilket varit under utredning under hela 1950-talet, ha ej heller undersökts eller redovisats av kommittén, trots den avgörande betydelse som kommittén tillmätt företagsregistret vid sin bedömning av frågan om statistikens centralisering. Ett företagsregisters effektiva funktion kan dock enligt kollegii mening i stort sett göras oberoende av om statistiken är centraliserad eller ej.

I detta sammanhang anmäler sig också frågan om möjligheterna att begagna gemensamma frågeformulär i företagsstatistiken. Enligt kollegii uppfattning borde de samordningsproblem som här otvivelaktigt äro för handen, kunna lösas utan att centralt verk inrättas.

De fördelar som äro förenade med en centralisering kunna enligt kollegii uppfattning i stort sett uppnås på annat sätt. Kollegium syftar då på det alternativ som kommittén framlägger, d. v. s. inrättandet av ett särskilt fristående samordningsorgan med bibehållen decentralisering av den statistiska produktionen. Kollegium vill mot bakgrund av vad i det föregående anförts förorda detta samordningsalternativ. Kollegium förutsätter dock, att organet får enbart rådgivande uppgifter. I sammanhanget må även framhållas att ett sådant organ i någon form torde bli erforderligt även om ett centralt verk inrättas.

Fullmäktige i riksbanken yttrar:

Beträffande frågan om statistikproduktionens centralisering vill fullmäk-

tige ifrågasätta om den hittillsvarande tekniska utvecklingen så entydigt som utredningen gör gällande nödvändiggör en stark centralisering. Vad de nya faktorerna beträffar — datamaskiner och samplingsmetoderna — så torde de icke a priori förutsätta en centralisering av statistikproduktionen. Både i Sverige och i utlandet arbetar helt fristående datacentraler, som åtar sig arbetsuppgifter från olika kunder och som uppenbarligen uppnår fullt tillfredsställande driftsresultat. I fråga om samplingsmetoderna torde kunna hävdas, att de t. o. m. bättre än tidigare konventionella metoder lämpar sig för att handhas av relativt små, men högt kvalificerade statistiska organ. Det är snarare de äldre metoderna, t. ex. de fullständiga folkräkningarna, som kräver en stor statistisk apparat.

Utredningen betonar, att det tillämnade statistikverket måste ha expertis både ifråga om uppgiftslämnarnas och ifråga om statistikkonsumenternas förhållanden. Som exempel anföres, att statistiska centralbyrån har en agronom knuten till dess jordbruksstatistik och en jurist som chef för dess rättsstatistik. Skall denna linje fullföljas vid en centralisering av statistiken, föreligger risk för att man får en dyrbar dubbel uppsättning av högre tjänstemän, åtminstone inom vissa gränsområden, eftersom de verk vilkas statistiska arbetsuppgifter i större eller mindre utsträckning skall överlämnas till det nya statistikverket, inte enbart på grund därav kan förutsättas ha möjligheter att reducera sin personal. Då utredningen icke verkställt några undersökningar av konsekvenserna av sina förslag i dessa hänseenden — utom för konjunkturinstitutet — saknas emellertid alla hållpunkter för en bedömning av denna fråga.

Av det sagda framgår, att fullmäktige ställer sig rätt tveksamma till det förslag till organisation av den offentliga statistiken, som utredningen framlagt. Detta innebär emellertid inte, att fullmäktige skulle vara främmande för behovet av förbättrad statistik på olika områden. Framförallt gör sig detta — som fullmäktige inledningsvis framhållit — gällande beträffande den ekonomiska statistiken. Fullmäktige måste dock ifrågasätta om detta att börja med en stor vittsyftande organisation är den rätta vägen att tillgodose dessa behov. Det ter sig ur olika synpunkter naturligare, inte minst därför att man bättre kan överblicka kostnadsutvecklingen, att successivt bygga ut den nuvarande organisationen för att tillgodose olika nya uppgifter och att samtidigt ompröva den och undersöka möjligheterna att begränsa sådant statistiskt arbete som visar sig vara av mindre angelägenhetsgrad.

Sveriges köpmannaförbund föreslår att en bättre samordning av statistikproduktionen kommer till stånd, varvid dock alternativt med ett koordinerande statistikorgan i likhet med det system som praktiseras i Förenta staterna bör föredragas framför en fullständig centralisering av den typ kommittén förordar.

4. Statistikproduktionens administrativa form

Kommittén

Kommittén framhåller, att produktionen av statistik såväl till syfte — att tillgodose olika konsumentbehov — som i fråga om produktionsteknik kan jämföras med andra produktionsföretag. Liksom inom dessa föreligger vissa krav på rörlighet som skall kunna tillgodoses genom en lämplig organisa-

tion. Förutsättningar bör sålunda skapas för en anpassning av produktionen efter »marknadens» krav och för en kostnadssänkande rationalisering.

En sådan inriktning av verksamheten skulle befrämjas, om den kunde bedrivas i affärsmässiga former, såsom nu sker vid exempelvis statistiska centralbyråns maskincentral och utredningsinstitut. Kommittén anser det naturligt, att denna verksamhet fullföljes och i den mån förutsättningar föreligger ytterligare utvecklas.

Men det vore även, menar kommittén, tänkbart att ge hela den statistikproducerande enheten formen av ett affärsmässigt företag och att statistiken sålunda producerades mot beställning via offerering och debitering av kostnaderna för produktionen. Endast sådan statistik som efterfrågades och där konsumenterna vore villiga att betala kostnaderna skulle produceras. Enligt kommitténs uppfattning skulle ett sådant arrangemang speciellt lämpa sig för områden, där såväl statliga som icke-statliga organ bearbetar samma fält, nämligen vissa delar av näringsstatistiken. Oberoende av organisationsformen för den statliga statistikproduktionen i övrigt kunde man här tänka sig ett samgående mellan den statliga och den icke-statliga statistikproduktionen, exempelvis i form av ett konsortium.

Kommittén finner emellertid, att en betydande del av den statliga statistiken i första hand får anses täcka ett behov av allmän statistisk information. Eftersom staten i många fall skulle framstå som ensam beställare av statistik, skulle en övergång till en verksamhet i affärsmässiga former, exempelvis i form av ett statligt bolag, endast innebära en skenbar förändring. Den naturliga bakgrunden för en affärsmässig verksamhet saknas sålunda för en betydande del av den statliga statistikproduktionen.

Även om betydande krav på rörlighet i fråga om personella och maskinella resurser finnes också inom statistikproduktionen, anser kommittén, att det på statistik inriktade statliga företaget bör få formen av ett statligt verk. Ett starkt skäl har härvid varit, att de anslagsbeviljande myndigheterna icke hör frånhändas den direkta insyn och anslagskontroll, som denna organisationsform möjliggör. Det är emellertid väsentligt, att det på statistik inriktade verket beredes erforderlig rörlighet och i vissa avseenden får sådana arbetsformer, som kännetecknar de statliga affärsdrivande verken.

Enligt kommitténs uppfattning bör den statliga statistiken i största möjliga utsträckning koncentreras till ett statligt verk. Kommittén föreslår i enlighet därmed, att ett nytt statligt verk inrättas, förslagsvis kallat *statens statistikverk*. Den statistiska verksamheten vid statistiska centralbyrån och inom vissa andra verk inordnas i det nya statistikverket. Kommittén har härvid funnit det ändamålsenligt att bygga upp det nya verket med statistiska centralbyrån som stomme. Genom att föreslå inrättande av ett nytt verk har kommittén emellertid velat betona att det i den nya organisationen jämfört med centralbyråns nuvarande verksamhet är fråga om dels en väsentlig utvidgning av produktionens omfattning och dels att ge ett organisatoriskt uttryck åt väsentliga, för närvarande till följd av statistikens splittning och bristande resurser, icke tillgodosedda samordningsbehov.

Yttranden

Den av kommittén framförda tanken om ett samgående — eventuellt i form av ett konsortium — mellan statlig och privat statistikproduktion har föranlett kommentarer från dem som på den privata sidan närmast skulle beröras.

Svenska arbetsgivareföreningen och *Sveriges industriförbund* anför sålunda:

Organisationerna anser ringa förutsättningar föreligga för någon form av halvstatligt statistikproduktionsföretag. Däremot är det tänkbart att en bättre arbetsfördelning mellan staten och näringslivets olika institutioner i fråga om statistikproduktion skulle kunna åstadkommas. Organisationerna är villiga att deltaga i överläggningar i syfte att undersöka möjligheterna till och villkoren för ett sådant samarbete.

TCO konstaterar att frågan om ett fristående konsortium med privata och statliga intressen är en lämplig organisationsform för att rusta upp den allmänna statliga lönestatistiken inte ännu kan bedömas. Icke heller *LO* är beredd att nu ta ställning till denna fråga, men anser att den kan förtjäna ett ytterligare studium.

Industriens utredningsinstitut har vissa allmänna synpunkter på denna fråga och konstaterar:

Det kan även vara önskvärt med ytterligare samarbete mellan enskilda och statliga statistikproducenter i syfte att åstadkomma en rationalisering av arbetet för alla berörda parter. Dubbelinsamling och -bearbetning av data skulle t. ex. därigenom kunna undvikas och en större enhetlighet i definitioner o. dyl. kunde uppnås. Institutet är i sin egenskap av statistikproducent intresserat av att medverka härtil.

Vissa remissinstanser har tagit upp den av kommittén berörda frågan om statistikens finansiering. *Statistiska centralbyrån* anför härom:

I och för sig skulle ur dessa synpunkter en organisation av statistikproduktionen som en affärsdrivande verksamhet vara önskvärd. Svårigheten att över hela fältet genomföra en sådan organisationsform ligger, såsom kommittén framhållit, i bristen på prisbildning och på avsaknaden av möjligheten att inom de flesta områden genomföra en prisbildning på statistikproduktionens resultat. Bristen på dessa möjligheter ställer statistikproduktionen i den situationen, att man å ena sidan i fråga om innehållsmässig utformning och prioritering av de olika grenarna måste lita till kontaktverksamhet och petitverksamhet i vanlig ordning, medan man på den andra sidan (den produktionstekniska) borde kunna uppnå fördelar genom mera företagsmässiga former.

Finansieringsproblemen beröres även av *LO*, som framhåller följande:

LO är av den uppfattningen att statistik, som representerar ett väsentligt samhällsintresse, bör produceras av statliga organ. Det av utredningen anförda skälet att man skulle uppnå en smidigare anpassning till behoven vid en verksamhet, som bedrevs i affärsmässiga former, bör tala för att det statliga statistikverket ges relativt fria händer vid bedömandet av vilken statistik, som bör produceras. Det är således av största vikt, att ett statligt verk vid behov skall få möjlighet att snabbt få vissa specialundersökningar utförda.

TCO anför i denna fråga:

När det gäller att avgöra hur långt den statliga statistikproduktionen skall sträcka sig på områden, där det finns ett aktuellt eller latent icke-statligt behov av information och tekniska förutsättningar för statistikproduktion i icke-statlig regi bör en vägledande princip vara att statsmakterna skall garantera och svara för sådan information, som har stor betydelse för samhällsutvecklingen på lång sikt.

I den utsträckning, som statistikproduktionen har betydelse för långsiktplaneringen, skall den finansieras helt av skattemedel, medan specialbearbetningar, särredovisningar, tillfälliga utvidgningar av uppgiftsinsamlingen och snabbbearbetningar, som har intresse mest ur dagsaktuell synpunkt och begärs av privata eller andra icke-statliga organisationer kan bekostas av uppdragsgivaren. Vad lönestatistiken för förhandlingsändamål angår vill *TCO* hänvisa till sitt yttrande av den 15 september 1954 över den officiella lönestatistiken, där nödvändigheten av att arbetsmarknadsparterna själva svarar för statistikproduktionen betonades. Man måste räkna med att det ständigt finns ett behov för arbetsmarknadsorganisationerna att vid sidan om den officiella statistiken utveckla en mycket differentierad lönestatistik.

Departementschefen

I det moderna samhället har behovet av statistisk information blivit allt större. Detta gäller såväl statliga och kommunala myndigheter som näringslivet, arbetsmarknadens parter, politiska och ideella organisationer, pressen, undervisningen och forskningen. Statistiska uppgifter utgör ett nödvändigt underlag för verksamheten inom en rad viktiga samhällsområden, exempelvis vid utformningen av finans- och penningpolitiken, arbetsmarknadspolitik, socialpolitiken, vid planeringen av skolväsende, sjukvård, kommunikationer och bebyggelse. För att statistiken skall kunna fylla sin funktion krävs att den snabbt kan anpassas till de skiftande krav som uppstår i ett expanderande samhälle. Statistik som stelnat i sina former kan leda till förlustbringande felinvesteringar och hämma det materiella, sociala och kulturella framåtskridandet.

I vårt land utmärkes den statliga statistikproduktionen i organisatoriskt hänseende av en stark decentralisering. Denna ordning är resultatet av en historisk utveckling, som betingats av den svenska förvaltningens organisation. De administrativa myndigheterna har haft behov av statistiska uppgifter inom sitt ämbetsområde. Sedan en fortlöpande statistisk verksamhet uppstått hos en myndighet, har det fallit sig naturligt att dit förlägga även närbesläktade statistikgrenar. De administrativa verken har på detta sätt kommit att handha huvuddelen av den statliga statistiken. Till statistiska centralbyrån har i huvudsak endast den statistik förlagts som saknat anknytning till annat centralt verks ämbetsområde, i första hand befolkningsstatistiken.

Riktlinjerna för statistikens förläggning har emellertid kommit att fram-

stå som alltmer oklara. Upprepade gånger har ifrågasatts om det nuvarande systemet är det mest rationella. Ett flertal utredningar har arbetat med frågan och anvisat olika lösningar för att uppnå en mera ändamålsenlig ordning, men de har endast givit begränsade resultat. Alltjämt är huvudfrågan om den lämpligaste organisationen av den statliga statistiken olöst. Genom utvecklingen av nya vetenskapliga metoder och genom tillkomsten av de revolutionerande möjligheter för statistikbearbetningen som de elektroniska databehandlingsmaskinerna innebär, har emellertid under 1950-talet frågan om statistikens utformning och organisation både blivit mera brännande och kommit i ett delvis nytt läge.

Det var mot den nu angivna bakgrunden som 1956 års statistikkommitté fick i uppdrag att utreda den officiella statistikens omfång, utformning och grad av centralisering. Kommittén har funnit, att dessa frågor är i hög grad avhängiga av varandra. Statistikens olika grenar bör enligt kommittén betraktas som delar i ett statistiskt system, som skapar möjligheter för en smidig anpassning efter de aktuella behoven och till en snabb utveckling av statistiska metoder och maskinteknik. Kommittén har, efter att ha analyserat den nuvarande statistikens uppbyggnad och brister, funnit sig böra i första hand inrikta sitt arbete på att kartlägga och mot varandra väga de olika faktorer som bör beaktas vid utformningen av en rationell statistikproduktion och att på grundval härav framlägga förslag till en ändamålsenlig organisationsform. Innehörden av kommitténs förslag är att riktlinjerna i stort dras upp för den statistiska verksamhetens organisation, medan det beträffande de särskilda statistikgrenarnas närmare utformning liksom organisationens detaljer förutsättes skola ske en successiv omprövning, i första hand under en femårsperiod.

Mot kommitténs avgränsning av frågeställningen har erinringar framförts av vissa remissinstanser. Det har sålunda påtalats, att de ekonomiska konsekvenserna av kommitténs förslag inte kan överblickas. Vidare har hävdats, att den föreliggande utredningen även på andra grunder är otillräcklig för ett ställningstagande till statistikens framtida organisation. Å andra sidan har statistiska centralbyrån som sin bestämda uppfattning uttalat, att tillräckligt många faktorer nu är kända för att ett principbeslut om en organisatorisk ram för statistikproduktionen skulle kunna fattas. Detta torde även vara uppfattningen hos det flertal remissorgan som tillstyrkt huvudprinciperna i kommitténs förslag.

Otvivelaktigt skulle en detaljgenomgång av olika statistikområden och en därpå grundad avvägning mellan skilda statistikgrenars omfång och utformning i och för sig ha möjliggjort en längre driven precisering av förslagen till statistikens organisation. Såsom kommittén anfört skulle emellertid en sådan detaljgenomgång med nödvändighet bli synnerligen tidskrävande. Ett på grundval härav och i ett sammanhang utarbetat förslag i fråga om såväl statistikens innehåll och utformning som organisation skulle därför redan vid presentationen i viss utsträckning komma att framstå som föråldrat. Ett sådant tillvägagångssätt skulle överhuvud byg-

ga på en alltför statisk uppfattning om statistikproduktionens grundläggande förutsättningar och syfte för att framstå som ändamålsenlig. Den anpassning efter ändrade förutsättningar — innehållsmässigt, produktions-tekniskt och organisatoriskt — som kräves för en effektiv statistikproduktion kan endast ske på grundval av ett fortlöpande utvecklingsarbete inom den statistiska verksamheten. Innan nya eller modifierade metoder och rutiner kan börja tillämpas och därmed ställning tas till de organisatoriska och personella förändringar som följer av den nya tekniken, fordras ofta försöksverksamhet av olika slag. Inte minst detta ställer krav på att utvecklingsarbetet bedrivs under medverkan av kvalificerad expertis på metod-, maskin- och organisationsfrågor och sker i intim samverkan med de statistikproducerande enheterna. En tillfällig kommitté som påtog sig uppgiften att leda ett sådant reformarbete, skulle ställas inför utomordentliga svårigheter och tvingas till en inte avsedd permanentning. Belysande synes mig härvidlag vara, att åtskilliga remissinstanser ifrågasatt om den delegation för statistikfrågor, som kommittén föreslagit och som jag återkommer till i det följande, skall mäktat slutföra reformarbetet inom en förutsatt tid av fem år, trots att den skulle förfoga över betydande resurser.

Jag kan därför i det väsentliga ansluta mig till kommitténs allmänna syn på hur frågan om statistikproduktionens modernisering och effektivisering bör angripas. Enligt min uppfattning bör detta tillvägagångssätt — trots att det inte möjliggör någon precisering redan nu av den framtida organisationens detaljer eller kostnader — även ge goda förutsättningar för att de rationaliseringar och besparingar som otvivelaktigt kan göras på detta område också blir genomförda. Statsmakterna får med den av mig förordade ordningen tillfälle att successivt ta ställning till framkommande förslag om de olika statistikgrenarnas närmare utformning och därigenom också till dess kostnader. Vad det nu närmast gäller är att skilja ut de väsentliga tendenserna inom statistisk metod och teknik och med utgångspunkter härifrån dra upp riktlinjer för och organisatoriskt underlätta det fortsatta rationaliserings- och utvecklingsarbetet.

Enligt statistikkommittén framställs statistik av mera allmänt intresse av mer än trettiotalet olika statliga verk. De direkta kostnader för statistikproduktionen som belöper på dessa verk har av kommittén för år 1957 angivits till drygt elva miljoner kronor. Såsom kommittén framhållit och som ytterligare belysts vid remissbehandlingen är emellertid de samlade kostnaderna i verkligheten betydligt större. Nyssnämnda belopp hänför sig sålunda endast till den löpande statistikproduktionen. Kostnaderna blir väsentligt högre under år då större räkningar, såsom folkräkningar och bostadsräkningar, är under arbete. Jag vill i detta sammanhang erinra om att i årets statsverksproposition äskats anslag om sammanlagt nära sex miljoner kronor för vissa större räkningar. Likaså tillkommer kostnaderna för tillfälliga statistiska undersökningar för kommittéer o. dyl. Vidare har endast i obetydlig utsträckning medräknats de kostnader som åsamkas uppgiftslämnarna till statistiken. De samhällsekonomiska kostnaderna för

den statistik som framställes i statlig regi får därför förutsättas vara betydligt högre än de direkt synliga. I väsentlig utsträckning bäres dessa kostnader av företagen och andra uppgiftslämnare.

Såsom bl. a. konjunkturinstitutet framhållit kan kostnaderna för statistiken synas obetydliga i jämförelse med den ekonomiska räckvidden av åtskilliga beslut som fattas på basis av statistisk information av olika slag. Insatser som lägges ned på en förbättring av statistiken återvinnes ofta snabbt genom att besluten kan grundas på en mera säker kunskap. Givetvis måste kostnaderna för statistikens olika grenar bedömas mot bakgrunden av värdet för samhället av den kunskap som statistiken förmedlar. Oavsett hur en sådan bedömning utfaller i det enskilda fallet är det dock klart, att betydande resurser totalt sett tas i anspråk för den statliga statistikproduktionen. Både med hänsyn härtill och till att efterfrågan på statistik tenderar att stiga är det angeläget att — samtidigt som strävan bör vara att i möjligaste mån tillgodose aktuella och väsentliga krav på statistisk information av god kvalitet — söka på allt sätt rationalisera statistikproduktionen också i kostnadsbegränsande syfte.

Den nuvarande statistiken uppvisar brister i olika avseenden enligt samstämmiga uttalanden av kommittén och remissinstanserna. Dessa brister, som i första hand beror på otillräcklig samordning, hänför sig till sådana för statistikens kvalitet och användbarhet avgörande frågor som dess inriktning, jämförbarhet och tillgänglighet, kontakten mellan producenter, konsumenter och uppgiftslämnare, utnyttjandet av personal och maskinutrustning samt uppläggning av register. Statistiken visar vidare ofta en betydande eftersläpning. Dess uppdelning på skilda verk leder till att gränser dras upp eller vidmakthålles olika statistikgrenar emellan, som är svåra att eliminera eller förändra. Detta medför att utvecklingsprojekt och rationaliseringar kan hämmas på grund av oklarhet om vem som skall anses ha huvudansvaret för ifrågavarande statistikområde. Allt detta innebär, att de resurser som tas i anspråk för statistikframställning ger en ur samhälls-ekonomisk synpunkt lägre avkastning än som vore möjlig.

Kommittén har starkt understrukt, att de rådande bristerna har ett nära samband med organisationsformen. Det framhålles som en särskilt allvarlig nackdel, att kravet på en effektiv samordning på olika stadier i den statistiska arbetsprocessen inte kan tillgodoses i tillräcklig utsträckning inom ramen för den nuvarande splittrade statistikproduktionen. För att ernå en bättre ordning anser kommittén det därför nödvändigt att skapa en fastare organisatorisk grund för samordningsfrågornas lösning.

Remissinstanserna synes i stort sett dela kommitténs uppfattning, att samordningsbehoven är av avgörande betydelse om man vill komma till rätta med bristerna i den nuvarande statistiken. Den nuvarande organisationen måste därför kritiskt prövas med utgångspunkt från dessa synpunkter. Den praktiska huvudfrågan synes därvid vara om det är möjligt att med i huvudsak oförändrad arbetsfördelning mellan de statistikproducerande verken

finna en tillfredsställande lösning eller om en längre gående omgruppering och då närmast en ökad koncentration av statistiken är erforderlig.

Kommittén har med tillstyrkande från flertalet remissinstanser förordat det senare alternativet. De argument som anföres som stöd för detta förslag hänför sig såväl till produktionstekniska förhållanden som till kontakten med statistikens konsumenter och uppgiftslämnare.

På det produktionstekniska planet har kommittén pekat på de möjligheter till kostnadsänkande rationalisering av statistikproduktionen som de nya elektroniska databehandlingsmaskinerna innebär. Karakteristiskt för dessa är deras stora kapacitet. För att utnyttja dem effektivt erfordras ett omfattande planerings- och programmeringsarbete som måste avse hela processen från insamlandet av primärmaterial till analysen och publiceringen av statistikens resultat. Den kvalificerade personal som kräves härför kan effektivast utnyttjas vid en koncentration av statistiken. Kommitténs uppfattning omfattas av flertalet remissinstanser. Bl. a. har matematikmaskinnämnden och kommittén för maskinell databehandling anfört, att det först med en centraliserad statistikproduktion skapas förutsättningar för att fullt effektivt utnyttja databehandlingsteknikens möjligheter.

Kommittén anser vidare att samma krav på kvalificerad stabspersonal som i fråga om maskinbearbetningen gör sig gällande när det gäller att utnyttja moderna vetenskapliga metoder inom statistikproduktionen. Detta har inte föranlett några erinringar från remissorganen. Kommerskollegium anser dock att denna fråga kan lösas genom ett vidgat samarbete med universiteten och högskolorna. Även om detta i vissa fall kan vara en framkomlig väg, anser jag det dock uppenbart att väsentliga fördelar är att vinna med en fastare anknytning av expertis av ifrågavarande slag till statistikproduktionen. Det är vidare av vikt att metodspecialisterna får tillfälle att arbeta som en sammanhållen arbetsgrupp och att de kan utnyttjas för så stora delar av statistikproduktionen som möjligt. Detta underlättas otvivelaktigt vid en koncentration av statistiken.

En ökad koncentration skulle enligt kommittén förbättra förutsättningarna för teknisk samordning av definitioner och klassificeringar. En sådan samordning skulle öka statistikens användbarhet. Bland de fördelar som skulle stå att vinna med en koncentration av statistiken nämner kommittén vidare en bättre samordning av olika, nödvändiga register. Uppgiftslämnarnas arbete skulle därigenom kunna begränsas, vilket jag finner angeläget. Dessa synpunkter har även starkt understrukits av olika remissorgan, bl. a. på näringslivets område. En starkare koncentration av statistikproduktionen underlättar därjämte enligt min mening avvägningen mellan olika statistikgrenar samtidigt som möjligheterna till en effektiv kostnadskontroll förbättras. Vidare skapas förutsättningar för en samordnad publicerings- och informationsverksamhet.

Det har dock även hävdats, bl. a. av försäkringsinspektionen, att en koncentration av statistiken medför vissa nackdelar genom att sambandet med

den fackkunniga personalen på de olika arbetsenheterna i de administrativa verken går förlorad. Även om detta är riktigt, synes förhållandet ej böra tillmätas avgörande betydelse. Möjligheter synes erfarenhetsmässigt finnas att inom statistikproduktionen samla sådan sakkunskap på de områden statistiken avser, att en ur konsumentsynpunkt tillfredsställande utformning av statistiken erhålles. Man får inte heller förbise, att den sakkunskap som i främsta rummet erfordras inom all egentlig statistikproduktion är den statistiska. Betydelsen härav har under senare år ökat i och med att statistisk metod och teknik blivit alltmer avancerad. Det kan i detta sammanhang även påpekas, att ett nära samband mellan statistisk och administrativ verksamhet medför risk för att den administrativa myndighetens egen konsumentaspekt blir alltför dominerande.

Som kommittén och skilda remissorgan påpekat har en koncentration av den statliga statistiken sina givna gränser. Det är ibland nödvändigt eller i varje fall önskvärt att sammankoppla statistikframställningen med administrativa rutiner. Enligt min mening är det naturligt, att statistik som avser en myndighets interna förhållanden och som användes huvudsakligen som ett medel i myndighetens administrativa verksamhet inte normalt bör bortflyttas även om statistiken därjämte skulle ha ett visst allmänt intresse. Vidare kan statistik, som visserligen inte har utpräglad karaktär av driftsstatistik, ändå tekniskt ha så nära anknytning till en viss myndighets administrativa verksamhet att en bortflyttning skulle medföra avbräck i myndighetens ämbetsutövning eller innebära en fördyring. Tillbörlig hänsyn bör givetvis tas härtill vid bedömningen av hur långt koncentrationen skall drivas.

Det kan hävdas, att det i princip skulle vara möjligt att lösa samordningsfrågorna även vid en decentraliserad statistikproduktion. Erfarenheten visar dock att detta i praktiken är svårt att genomföra. Enligt min mening är avsaknaden av en gemensam sammanhållande ledning en av de avgörande svagheterna härvidlag. För att vid bibehållen decentralisering skapa tillnärmelsevis samma fördelar som en stark koncentration erbjuder måste därför ett samordningsorgan tillskapas, utrustat med så betydande administrativa befogenheter i förhållande till de statistikproducerande verken, att det i praktiken skulle få ställningen som ett administrativt topporgan för statistikproduktionen. Detta skulle medföra uppenbara risker för oklar ansvarsfördelning. Intet av de närmast berörda ämbetsverken har heller velat förorda en sådan lösning.

Mot en ökad koncentration av statistiken har i huvudsak två skäl anförts, nämligen dels att kontakten med fackkunskapen på det område statistiken avser skulle gå förlorad och dels att statistiken av administrativa skäl är bunden till den nuvarande producenten. Den första invändningen har jag redan hemött. Den sistnämnda bortfaller om endast sådan statistik koncentreras, som inte är påtagligt nödvändig för de administrativa myndigheterna. Jag kommer i det följande att visa, att en huvuddel av den

statliga statistiken kan sammanföras utan hinder av något påtagligt administrativt samband. Jag förordar sålunda, att den statliga statistiken med angivna begränsningar i princip koncentreras till en produktionsenhet, och återkommer till vilka grenar som närmast beröres.

En sådan koncentration innebär, att organisatoriska betingelser skapas för en smidig lösning av en rad angelägna samordningsfrågor på det produktionsmässiga planet. Den medför även fördelar ur uppgiftslämnar- och konsumentsynpunkt. För att omläggningen inte skall leda till försämring för de avlämnande verken i deras egenskap av statistikkonsumenter, måste dessa få sitt legitima behov av statistiska uppgifter tillgodosett. Detta torde särskilt få beaktas vid den service som det centrala statistikverket skall lämna konsumenterna.

När det gäller frågan hur resultatet av den statistiska verksamheten skall ställas till konsumenternas förfogande, har kommittén dragit parallellen med ett industriellt produktionsföretag. Liksom ett sådant måste det på statistik inriktade företaget ständigt anpassa sin produktion efter marknadens krav. Kommittén har berört möjligheten att organisera det statliga statistikföretaget på affärsmässig basis, exempelvis i bolagsform. Därvid skulle endast sådan statistik framställas för vilken konsumenterna vore villiga att betala produktionskostnaderna. Vidare skulle kraven på rörlighet och smidiga arbetsformer tillgodoses. Eftersom den officiella statistiken i huvudsak är inriktad på att ge en grundläggande information och staten under alla förhållanden skulle komma att bli den huvudsakliga konsumenten, skulle staten ändå få svara för en betydande del av kostnaderna. En affärsmässig uppläggning av den statliga statistikproduktionen skulle därför endast betyda en skenbar förändring. Kommittén har därför funnit att det statliga statistikföretaget bör vara organiserat som ett centralt ämbetsverk, varvid verket dock bör beredas erforderlig rörlighet i sina arbetsformer. Jag kan ansluta mig till dessa synpunkter.

Kommittén har föreslagit, att statistikverket skall skapas genom inrättande av ett nytt verk, statens statistikverk, till vilket statistiska centralbyrån skulle bilda stommen. Tanken bakom detta förslag synes bl. a. ha varit, att man därigenom skulle nå de bästa förutsättningarna för att från grunden omorganisera en huvuddel av den statliga statistikproduktionen. Enligt min mening synes emellertid sistnämnda synpunkter kunna tillgodoses utan att ett nytt ämbetsverk formellt inrättas. Jag förordar därför, att statistiska centralbyrån utbygges till detta centrala verk. I samband därmed måste givetvis centralbyråns nuvarande organisation genomgå från grunden.

III. Omorganisationens genomförande

1. Förläggningen av olika statistikgrenar

Kommittén

Genom en koncentration av den statliga statistiken till en produktionsenhet skapas förutsättningar för en bättre samordning av statistiken såväl innehållsmässigt som produktionstekniskt. En koncentration får dock icke drivas så långt att den medför avbräck i den administrativa verksamheten hos de verk, som nu producerar statistik. Mot denna bakgrund har kommittén företagit en granskning av i vad mån å ena sidan speciella samordningsbehov föreligger beträffande olika statistikområden och i vad mån statistiken å andra sidan är bunden till de olika administrativa verken.

A. Räkningar

Kommittén konstaterar, att de större räkningarna — folkräkningar, bostadsräkningar, jordbruksräkningar och företagsräkningar m. fl. — för närvarande i regel utföres av de olika myndigheter som omhänderhar övrig statistik på området. Innehållsmässigt hör de också samman med befolkningsstatistik, bostadsstatistik, jordbruksstatistik respektive företagsstatistik. Karakteristiskt är emellertid, att räkningarna i högre grad än den löpande statistiken har en allmän användning; de verk som genomför de olika räkningarna kan icke betraktas som dessas huvudkonsumenter. Icke heller arbetstekniskt är räkningarna bundna till nuvarande producenter. I huvudsak inhämtas särskilt primärmaterial för räkningarna. De administrativa material som utnyttjas är icke beroende av administrativa rutiner inom de verk som genomför räkningarna.

I fråga om de olika räkningarnas planering och administration finnes många gemensamma metodologiska frågor. Med den nuvarande organisationen kommer emellertid erfarenheter från en räkning icke en annan tillgodo och den expertis som hinner utbildas vid en räkning blir i fortsättningen ofta icke fullt utnyttjad. Därjämte är de maskintekniska frågorna särdeles betydelsefulla i samband med räkningarna. Dessa omfattar i regel mycket stora material — större än någon fortlöpande statistik — och på grund av de omfattande rutinarbeten som därvid uppstår lämpar de sig särskilt väl för maskinell bearbetning.

Avgörande för räkningarnas förläggning bör enligt kommitténs mening vara det förhållandet att de mer än annan statistik är beroende av produktionstekniska resurser som endast inom en stor statistikproducerande enhet effektivt kan utnyttjas.

B. Hushålls- och labour force undersökningar samt inkomststatistik

Bland hushållsundersökningarna är, anför kommittén, socialstyrelsens bostads- och levnadskostnadsundersökningar samt konjunkturinstitutets sparandeundersökningar de hittills största. Bostadskostnadsundersökningar-

na utföres främst i syfte att ge underlag för bostadsposten i konsumentprisindex, vilken utarbetas av socialstyrelsen. Levnadskostnadsundersökningarna utnyttjas av styrelsen dels för allmän kännedom om olika socialgruppers levnadsförhållanden och dels som bakgrund i samband med avgivandet av remisser i olika sammanhang. Endast färdigresultaten kommer till användning; enskilda statistiska primäruppgifter har styrelsen, enligt vad kommittén inhämtat, icke haft användning för i sin verksamhet. Styrelsen är icke enda konsument till levnadskostnadsundersökningarna, utan dessa har ett vidsträckt allmänt intresse.

Konjunkturinstitutets sparandeundersökningar utnyttjas främst för institutets vetenskapliga analyser. De har planerats i direkt samband med detta forskningsarbete men har även en allmän användning. Enligt kommitténs uppfattning bör de framgent kunna planeras och utnyttjas för forskningsändamål även om de produceras hos annan myndighet. Institutet bör icke betungas med det rutinmässiga arbetet i samband med primärstatistiska undersökningar. Sparandeundersökningarna bör vidare innehållsmässigt samordnas med övriga hushållsundersökningar så att dubbling undviks.

Labour force undersökningarna är för Sveriges del undersökningar av ny typ och har först under 1959 påbörjats av arbetsmarknadsstyrelsen. Labour force undersökningarna har till syfte att komplettera den i huvudsak på företagens uppgifter baserade sysselsättningsstatistiken, folkräkningar samt övrig arbetsmarknadsstatistik. De svenska undersökningarna tillkom i första hand för att täcka de informationsbehov som kravet på en effektivare arbetsmarknadspolitik aktualiserade år 1958. Undersökningarna är emellertid av stort intresse även för andra konsumenter än arbetsmarknadsstyrelsen.

Såväl hushållsundersökningarna som labour force undersökningarna är baserade på stickprov. Insamlingen av materialet till hushållsundersökningarna sker med hjälp av lokalombuden vid statistiska centralbyråns utredningsinstitut. För labour force undersökningarna hämtas upplysningar per post direkt från individerna. Arbetsmarknadsstyrelsen har för fullgörande av materialinsamlingen utnyttjat sin lokala arbetsförmedlingsorganisation. Detta arbete är av samma slag som det av utredningsinstitutet bedrivna.

För planeringen av urvalsundersökningar krävs speciella kvalifikationer i fråga om statistiskt-metodologiskt kunnande. Beräkningarna av resultaten är tekniskt komplicerade och kräver kännedom om urvalens uppläggning. De blir vidare vid undersökningar av denna typ ofta mycket omfattande och är därför väl lämpade för maskinell metod.

För hushålls- och labour force undersökningarna gäller alltså att de med fördel kan utnyttja sådana produktionstekniska hjälpmedel, främst intervjuorganisation, statistisk metodik och databehandlingsmaskiner med stor kapacitet, som effektivast tillhandhålls centralt. Visserligen är det möjligt att som hittills begagna dessa hjälpmedel även om statistiken är förlagd till en annan myndighet än den som samtidigt är centralt service-organ, men möjligheterna till rationell uppläggning av hela statistikproduktionen ökas om de olika arbetsmomenten blir förlagda till en och samma myndighet. Nå-

got väsentligt hinder att förflytta hushålls- och labour force undersökningar från de myndigheter, där de nu produceras, föreligger enligt kommitténs mening heller icke. Dessa myndigheter bör som viktiga konsumenter av statistiken kunna påverka dess utformning oavsett var den produceras.

Statistiken över skattetaxeringarna samt inkomst och förmögenhet utarbetas för närvarande av statistiska centralbyrån. Denna statistik har i likhet med de förut nämnda undersökningarna individen och hushållet som undersökningsenhet och hänger även innehållsmässigt samman med dessa undersökningar. Primäruppgifterna inhämtas emellertid icke som i de föregående fallen direkt från individer/hushåll utan via administrativa myndigheter (taxeringsnämnder, länsstyrelser etc.). Redovisningen är till en del baserad på stickprov. Statistiken har anknytning till den befolkningsregistrering som är av betydelse även för de här tidigare nämnda undersökningarna. Enligt kommitténs mening bör statistiken över skattetaxeringarna samt inkomst och förmögenhet produceras i anslutning till hushållsundersökningarna samt annan närliggande statistik.

C. Befolkningsstatistik

Befolkningsstatistiken inklusive befolkningsregistret samt dödsorsaksstatistiken har alltifrån begynnelsen utgjort stommen i statistiska centralbyråns statistikproduktion och dess bortflyttning har heller aldrig aktualiserats, eftersom den saknar anknytning till annan myndighets verksamhet. Enligt kommitténs mening finnes icke anledning förutsätta annat än att statistiken bör vara förlagd till en central statistisk produktionsenhet. Det samma gäller även den till befolkningsstatistiken för närvarande knutna valstatistiken.

Till befolkningsstatistiken kan, enligt kommittén, även räknas den statistik som utarbetas av utlänningskommissionen. Statistiken är förlagd till en särskild statistikavdelning och baseras huvudsakligen på administrativa handlingar från andra myndigheter: polismyndigheter, passkontroll, pastorsämbeten, statistiska centralbyrån etc. Den rapportering som nu sker från dessa myndigheter till kommissionen bör enligt kommitténs mening kunna ske även till en central statistikproducerande enhet. Behovet av samordning med övrig befolkningsstatistik, arbetsmarknadsstatistik etc. talar också, anser kommittén, för en överföring av de delar av kommissionens statistik, som icke är att betrakta som intern driftsstatistik.

D. Undervisningsstatistik

Produktionen av undervisningsstatistik har hittills varit splittrad. Statistiska centralbyrån har handhaft statistiken över högre studier, skolöverstyrelsen och överstyrelsen för yrkesutbildning statistiken över lägre studier och arbetsmarknadsstyrelsen viss prognosstatistik över skolungdomens yrkesplaner. Kommittén föreslår en koncentration av undervisningsstatistiken.

E. Rättsstatistik

Flertalet grenar av rättsstatistiken (kriminalstatistiken) är för närvarande förlagda till statistiska centralbyrån. Dock sammanställer fångvårdsstyrelsen löpande statistik över villkorligt dömda, över fångvårdsanstalterna samt övervaknings- och tillsynsklientelet och kontrollstyrelsen statistik över fylleriförseelserna.

Enligt förslag av kriminalstatistikutredningen skulle fångvårdsstyrelsen endast utarbeta rent administrativ statistik men övrig statistik överföras till centralbyrån. Enligt kommitténs mening bör utredningens förslag beaktas i avseende på arbetsfördelningen mellan fångvårdsstyrelsen och statistiska centralbyrån.

Statistiken över fylleriförseelserna är däremot, enligt kommittén, direkt beroende av material hos kontrollstyrelsen och bör, såsom kriminalstatistikutredningen föreslagit, primärt utarbetas hos styrelsen. Sedan centralbyråns kriminalstatistik blivit omlagd anses emellertid den av utredningen förut-satta samordningen med denna statistik böra genomföras.

F. Hälso- och sjukvårdsstatistik

Produktionen av statistik över hälso- och sjukvård är i huvudsak förlagd till medicinalstyrelsen. Som underlag för statistiken utnyttjas i viss utsträckning register och andra administrativa uppgifter inom styrelsen. Statistikproduktionen sker emellertid vid en särskild statistisk avdelning.

Styrelsen utgör en viktig konsument av statistiken, men det är endast till en del fråga om driftsstatistik. Statistiken har många utomstående konsumenter. Behovet att samordna hälso- och sjukvårdsstatistiken med befolkningsstatistik, socialvårdsstatistik etc. talar enligt kommittén för produktion eller åtminstone planering i nära sammanhang med dessa statistikgrenar. Innan en omorganisation sker, bör emellertid enligt kommittén särskild utredning företagas i syfte att bl. a. särskilja de delar som ur medicinalstyrelsens synpunkt kan betraktas som driftsstatistik. Det anses i övrigt böra närmare övervägas i vad mån statistikproduktionen även vid en förflyttning kan samordnas med de administrativa rutinerna inom verket, så att ett utnyttjande av det där befintliga materialet blir möjligt.

G. Socialvårds- och socialförsäkringsstatistik

Produktionen av statistik över socialvård och socialförsäkring är för närvarande splittrad på de myndigheter som administrerar de olika delarna av denna verksamhet. I fråga om de på detta område största statistikproducenterna, nämligen pensionsstyrelsen, riksförsäkringsanstalten och socialstyrelsen, anför kommittén i huvuddrag följande:

Pensionsstyrelsens fortlöpande statistik är i huvudsak baserad på styrelsens administrativa register över pensionstagare. Såvida det inte i samband med tilläggs pensioneringen eller i annat sammanhang sker en omorganisation av dessa register synes det knappast rationellt att förflytta ifrågavarande bearbetningar och statistik.

Resultaten utnyttjas i huvudsak av pensionsstyrelsen, men statistiken har samtidigt som en gren av socialvårdsstatistiken anknytning till exempelvis socialstyrelsens åldringsvårdsstatistik och socialhjälpstatistik. Även om sålunda bearbetningen kvarliggjer hos pensionsstyrelsen bör den alltså innehållsmässigt samordnas med övrig socialvårdsstatistik.

För styrelsens tillfälliga undersökningar har utöver registermaterialet även inhämtats särskilda uppgifter från enskilda pensionstagare, vilka i samråd med socialtjänstemän och pensionsnämndsordföranden ifyllt blanketter. Undersökningarna har utförts i anledning av styrelsens behov att belysa verkningarna av vissa speciella hjälpformer. Undersökningarna är metodologiskt närmast jämförbara med centralbyråns intervjuundersökningar. Det är därför naturligt att undersökningarna framgent — i den mån de icke helt kan utföras av ett centralt produktionsorgan med intervjuorganisation — planeras i samråd med dess expertis på området.

Riksförsäkringsanstaltens verksamhetsberättelse bygger helt och hållet på administrativa uppgifter. Dylka uppgifter utnyttjas även för anstaltens olycksfallsstatistik, vilken baseras dels på primärmaterial, som framkommer såsom biprodukt vid premiedebitering och skadereglering inom verket jämte registret över försäkringspliktiga arbetsgivare, dels även på särskilda statistiska uppgifter från nio fristående socialförsäkringsbolag. Sjukkasestatistiken baseras på särskilt inhämtade statistiska uppgifter från de allmänna sjukkassorna, vilka vid uppgiftslämnandet utnyttjar medlems- och sjukkort, verifikationer och bokföringsallegat.

Olycksfalls- och sjukkasestatistiken karakteriseras för närvarande av en betydande eftersläpning, en av de största inom den officiella statistiken. Samtidigt är anstaltens försäkringsmatematiska och statistiska byrå mycket kostnadskrävande, även med borträknande av de administrativa åligganden byrån har. En förläggning av verkets statistik till ett centralt produktionsorgan som är bättre rustat för en bearbetning av dessa omfattande statistikgrenar synes motiverad. Behov föreligger också att samordna det stora registret över försäkringspliktiga arbetsgivare med övriga företagsregister.

Trots att riksförsäkringsanstaltens statistik sålunda för närvarande är upplagd så att primärmaterial till en del an knyter till administrativa förfaranden och anstalten utgör tillsynsmyndighet för de uppgiftslämnande organen, anser kommittén att en förflyttning kan övervägas i fråga om såväl olycksfallsstatistiken som den månatliga och årliga sjukkasestatistiken.

Vid den utredning som bör föregå överflyttningen bör undersökas i vad mån statistikproduktionen kan samordnas med verkets administrativa arbetsuppgifter.

Socialstyrelsens socialvårdsstatistik berör till alla delar områden som faller inom socialstyrelsens administrativa verksamhetsfält men primärmaterial till denna statistik hänger endast delvis direkt samman med administrativa rutiner inom styrelsen.

Samtliga uppgiftslämnare till socialvårdsstatistiken består av myndigheter (kommunala nämnder, styrelser etc.) och institutioner (barnhem, ålderdomshem etc.), som tillhör socialstyrelsens verksamhetsfält. Till statistiken hämtar de uppgifter ur liggare, kortregistrar och annat liknande administrativt material. Socialstyrelsens möjligheter att dirigera verksamheten och utforma de administrativa förfaranden på vilka statistiken är grundad växlar emellertid något från område till område.

Behovet att utarbeta socialvårdsstatistiken i nära anslutning till socialstyrelsens administrativa verksamhet är icke lika angeläget för alla delar

av denna statistik. Den erforderliga kontakten med expertis hos socialstyrelsen torde kunna upprätthållas lika väl vid en förflyttning av statistiken till ett centralt verk, som då den produceras av en särskild statistisk byrå hos styrelsen. Däremot kräver specialbearbetningar av de material, som dessa undersökningar är baserade på, liksom även de särskilda smärre undersökningarna, mera intim kontakt med fackbyråerna.

Fackbyråerna har för sin del inget uttalat behov av att taga del av enskilda primäruppgifter, som insamlats för det statistiska ändamålet. Den kontakt som förekommit angående primärmaterialet har hittills aktualiserats antingen då den statistikbearbetande byrån sökt hjälp med tolkningen av en oklar uppgift i materialet eller observerat speciella förhållanden, som den funnit anledning rapportera till vederbörande fackbyrå.

Färdigresultaten av statistiken utnyttjas emellertid av styrelsens samtliga fackbyråer i olika sammanhang och får i viss utsträckning betraktas som driftsstatistik. Samtidigt är styrelsen emellertid icke enda konsument av socialvårdsstatistiken. Väsentliga samordningsbehov gentemot annan statistik — av exempelvis nykterhetsvårdsstatistik och alkoholkonsumtionsstatistik, av barnavårds- och ungdomsvårdsstatistik å ena sidan och kriminalstatistik å den andra — talar vidare för en sammanföring av dessa olika statistikgrenar.

Kommittén har funnit anknytningen till socialstyrelsens administrativa verksamhet för vissa delar av socialvårdsstatistiken så uttalad, att en bortflyttning av dessa delar icke utan vidare torde kunna ske. Samtidigt möter det emellertid svårigheter att splittra statistiken och avskilja de mera fristående grenar, som skulle kunna överföras till ett centralt organ.

H. Näringsstatistik

Som ett medel att samordna näringsstatistiken nämner kommittén främst nationalräkenskaperna och de därmed sammanhängande beräkningar av nationalinkomst, nationalprodukt, konsumtion, investeringar m. m., vilka nu utföres av konjunkturinstitutet. Grundmaterialet för nationalräkenskaperna utgöres av statistiskt material som insamlas av andra myndigheter och som av institutet övertages antingen i form av obearbetat primärmaterial eller, vanligen, i form av bearbetade uppgifter. Materialet bearbetas ytterligare av institutet för inpassning i nationalräkenskaperna. Enligt kommitténs mening ökas möjligheterna att samordna och utveckla näringsstatistiken, om denna statistik produceras inom det verk som utarbetar nationalräkenskaperna, såsom fallet är i exempelvis Norge och en rad andra länder.

Näringsstatistiken är till väsentlig del baserad på uppgifter från företag av olika slag: jordbruk, industriföretag, handelsföretag etc. Statistik av denna typ måste grundas på enhelliga och aktuella register. Även produktions-tekniska skäl talar därför för en sammanföring av näringsstatistiken, med nämnda register som grundval.

Kommittén diskuterar därefter förläggningen av näringsstatistikens olika grenar samt arbetsmarknads- och prisstatistiken.

H: 1 Jordbruksstatistik och skogsstatistik

Huvuddelen av den allmänna jordbruksstatistiken samt fiskestatistiken överfördes i samband med jordbruksnämndens inrättande till statistiska centralbyrån. Även jordbruksnämnden har emellertid en omfattande stati-

stikproduktion. Dessutom företar lantbruksstyrelsen statistiska undersökningar, varav en del smärre undersökningar huvudsakligen är av karaktären driftsstatistik (lantbruksnämnderna, kontrollföreningsverksamheten etc.), medan andra — speciellt de kostnadskrävande jordbruksekonomiska utredningarna — även är av allmänt intresse.

Kommittén har funnit, att frågan om gränsdragning mellan jordbruksnämnden, lantbruksstyrelsen och statistiska centralbyrån samt frågan om samordning av jordbruksstatistiken över huvud taget är så komplicerad att något ställningstagande icke är möjligt utan ytterligare utredningar.

Skogsstatistiken är i huvudsak uppdelad mellan domänstyrelsen och skogsstyrelsen. Domänstyrelsens statistik utgör en redovisning utåt av styrelsens verksamhet och är alltså av samma karaktär som de övriga affärsdrivande verkens driftsstatistik. Kommittén anser att det icke finns anledning förorda ändrad förläggning av denna statistik.

Skogsstyrelsens statistik över flottningsföreningar och flottleder baseras på särskilt inhämtat statistiskt material, som insamlas genom länsstyrelserna. Statistiken har tidigare utarbetats av kommerskollegium och torde utan olägenhet kunna överföras till annan myndighet.

Materialet till Skogsstatistisk årsbok utgöres i stor utsträckning av en sammanställning och vidarebearbetning ur andra publikationer av sådana uppgifter som berör skogsnäringen, men bygger också till en del på särskilt material från domänstyrelsen, stiftsnämnderna, Skogsällskapet, Sveriges skogsägareförbund, skogsvårdsstyrelserna, Sveriges häradsallmäningsförbund, sockenallmänningarnas förvaltningar, städernas skogsförvaltningar och virkesmätningföreningarna. Insamlingen av dessa uppgifter har icke direkt anknytning till styrelsens administrativa verksamhet utan torde även kunna företagas av annan myndighet.

Behovet av samordning med annan näringsstatistik talar enligt kommitténs mening för att skogsstatistiken, inklusive den ovannämnda flottningsstatistiken, överföres till den myndighet som omhänderhar övrig näringsstatistik.

H: 2 Statistik över industri, bergshantering och handel

En stor del av statistiken på detta område är för närvarande förlagd till kommerskollegium, som utarbetar industri- och bergshanteringsstatistik, investeringsstatistik, lagerstatistik, kooperationsstatistik, utrikeshandelsstatistik, sjöfartsstatistik och prisstatistik. Kommittén anför beträffande denna statistik i huvudsak följande:

Större delen av statistiken är baserad på särskilt inhämtade statistiska uppgifter. Den utnyttjar icke några förvaltningshandlingar inom kollegium. En del administrativt material från andra verk kommer däremot till användning, främst de för utrikeshandelsstatistiken utnyttjade tullsedlarna och

varuanmälningarna, vilka huvudsakligen i maskinbearbetat skick överlämnas av tullverket, samt vissa uppgifter till sjöfartsstatistiken från samma verk. Vidare utnyttjas för aktualisering av registret över uppgiftslämnare till sjöfartsstatistiken vissa uppgifter ur sjöfartsstyrelsens sjöfartsregister. För investeringsstatistiken utnyttjas, i vad avser samfärdseln, uppgifter ur centralbyråns bilregister.

De primäruppgifter som utnyttjas i kommerskollegii statistik är alltså icke av det slag att de är beroende av administrativa rutiner inom verket.

Insamlingen av det statistiska primärmaterialet omhänderhas huvudsakligen av kollegii statistiska byrå. Några andra byråer inom kollegium deltagar icke i detta arbete.

Som uppgiftslämnare till statistiken beröres emellertid näringsidkare och deras organisationer inom det område på vilket kollegium verkar som central myndighet. Men statistikens utveckling och överförande till en särskild statistisk byrå sedan långt tillbaka i tiden har inneburit, att det statistiska arbetet på uppgiftslämnarplanet icke har någon direkt anknytning till kollegii administrativa verksamhet. I praktiken deltar de personer som producerar statistiken endast i ringa utsträckning i den administrativa verksamhet som medför kontaktarna med näringslivet.

Enligt kommitténs mening bör den för statistikens utveckling erforderliga kännedomen om uppgiftslämnarnas förhållanden kunna inhämtas lika väl vid en förläggning av statistiken till en central statistisk enhet som då den utarbetas vid en särskild statistisk byrå inom kollegium. Genom rådfrågning av teknisk expertis och personal hos kollegium, som har kontakt med näringslivet, liksom även genom direkt kontakt med uppgiftslämnarna och deras organisationer, bör statistiken även vid en bortflyttning kunna anpassas efter utvecklingen såväl i fråga om produkter och förfaranden som i fråga om bokföringsmässiga förhållanden på näringslivets olika områden. Motsvarande kontakt förekommer för övrigt redan nu i fråga om sjöfartsstatistiken, som ju alltjämt är förlagd till kommerskollegium, medan sjöfartsärendena i övrigt sorterar under sjöfartsstyrelsen.

På statistikkommitténs förfrågan har från kommerskollegium lämnats vissa upplysningar angående statistikens användning inom kollegium. Utrikes- och utredningsbyrån har anfört, att den för avtalsutredningar, uppgiftslämnande till internationella organisationer, export- och importberäkningar samt näringspolitiska utredningar i större eller mindre utsträckning begagnar följande statistik:

- utrikeshandelsstatistik
- industristatistik (inkl. bergsstatistik)
- lager- och kvartalsstatistik
- investeringsstatistik
- prisstatistik (i begränsad omfattning).

Därvid utnyttjas icke blott de publicerade resultaten utan också maskinlistor och annat opublicerat material ävensom i viss utsträckning primäruppgifter. — Bergsbyrån har å sin sida anfört, att den använder bergverksstatistik men endast i publicerat skick. Inom kollegium synes däremot varken kooperationsstatistik eller sjöfartsstatistik regelbundet komma till användning.

Den statistik kommerskollegium producerar har såsom central näringsstatistik många andra konsumenter. Statistiken över industriproduktion, investeringar, lager, utrikeshandel och sjöfart etc. utgör viktigt underlag för bedömningen av den ekonomiska utvecklingen i allmänhet och är därför av stort intresse för de statliga myndigheter som ansvarar för den ekonomiska

politikens utformning och genomförande, liksom också för organisationer och enskilda företag.

Dessa olika konsumenter har, liksom i många fall kollegium själv, behov av att snabbt få del av statistikens resultat och utnyttjar dem i viss utsträckning redan innan de publicerats. Kommerskollegium själv har för närvarande förmånen att ha materialet lätt tillgängligt, medan de utomstående konsumenterna får gå till kollegium för att ta del av det. Kommittén medger, att det för kollegii utrikes- och utredningsbyrå skulle innebära en olägenhet om statistiken förlades på annat håll, men finner dock att denna synpunkt icke kan tillmätas avgörande betydelse.

Samma skäl som nu talar för statistikens kvarblivande inom kommerskollegium, dit den kommit att förläggas av i huvudsak historiska skäl, skulle kunna anföras för dess överförande till andra statistikkonsumerande myndigheter, exempelvis arbetsmarknadsstyrelsen. Denna slutsats har giltighet även om man tar hänsyn till den förväntade utvecklingen av verkens framtida arbetsuppgifter. Liksom sålunda kommerskollegium framgent kan förutsättas via handelspolitiken få ökad användning av näringsstatistik för strukturella utredningar m. m., så kan också arbetsmarknadsstyrelsen för planering av sysselsättningspolitiken inom olika sektorer av näringslivet beräknas få ökat behov av samma statistik. Redan detta torde ge en antydning om svårigheten att avgöra näringsstatistikens förläggning på grundval av överväganden om vilken konsument som kan komma att betraktas som viktigast.

En mycket stor del av kommerskollegii statistik är baserad på uppgifter från enskilda företag och behöver i många olika sammanhang och icke minst — som tidigare nämnts — för nationalräkenskapsarbetet kombineras med annan företagsstatistik, exempelvis lönestatistik, vinststatistik m. m. Det är därför angeläget att definitioner och klassificeringar som anknyter till företaget och dess verksamhet blir i största möjliga utsträckning standardiserade. Kommittén har kommit till den uppfattningen att en sammanföring av all berörd statistik till en enda producent skulle underlätta statistikens innehållsmässiga samordning.

Kommittén erinrar härefter om att ett centralt företagsregister utgör det viktigaste medlet att praktiskt tillämpa standardiserad klassificering av företagen. Det blir exempelvis lättare att enhetligt redovisa företagen efter industrigrupper om icke blott principerna för klassificeringen är enhetliga utan man dessutom kan utnyttja en gemensam kodifiering av varje företag. Ett centralt företagsregister gör det enligt kommitténs mening också möjligt att begagna gemensamma frågeformulär för att inhämta uppgifter rörande olika sidor av företagets verksamhet. Ur företagets synpunkt är det ett intresse att endast behöva lämna uppgifter åt ett håll.

Såsom kommitténs utredningar visar är statistiken heller icke av administrativa skäl bunden till kommerskollegium. Det bör bli möjligt för kollegium att som en av statistikens viktigare konsumenter påverka dess utformning även om den är förlagd till annan myndighet, understryker kommittén.

Beträffande konjunkturinstitutets undersökningar på detta område anför kommittén följande:

Företagsenkäterna inom verkstads- samt textil- och beklädnadsindustrin («konjunkturbarometern») baseras på uppgifter som inhämtas från ett ur-

val av företag inom de berörda näringsgrenarna. Enkäterna har direkt samband med övrig företagsstatistik och torde kunna produceras i anslutning till denna statistik. Volym- och prisindexberäkningarna avseende utrikes-handeln baseras på statistik från generaltullstyrelsen och kommerskollegium och kan likaledes produceras i anslutning till övrig utrikeshandelsstatistik.

Kommittén anser, att rutinemässig statistik icke bör utarbetas vid konjunkturinstitutet och att de ifrågakvarande undersökningarna bör förflyttas.

I fråga om statistiska centralbyråns statistik över företagens intäkter, kostnader och vinster, anför kommittén att den bör samordnas med och produceras i anslutning till övrig företagsstatistik.

Socialstyrelsen utarbetar statistik över detaljhandelsomsättningen, vilken emellertid saknar samband med styrelsens administrativa verksamhet. Såväl innehållsmässiga som produktionstekniska samordningssynpunkter talar för att den sammanföres med övrig företagsstatistik.

Beträffande den till kontrollstyrelsen förlagda näringsstatistiken anför kommittén i huvudsak följande:

Statistiken över accispliktiga näringar är baserad på hos styrelsen befintliga administrativa uppgifter och därmed integrerad med administrativa rutiner inom verket. Kommittén anser sig därför icke kunna förorda en bortflyttning av denna statistik.

Statistiken över försäljningen av rusdrycker och öl grundar sig på särskilt inhämtat material från Nya system AB, Vin & spritcentralen, länsstyrelserna samt restauratörer och tillverkare av öl och lättöl. Beträffande denna statistik föreligger på konsumentens sida viss anknytning till kontrollstyrelsens administrativa verksamhet därigenom att restaurangernas pris-sättning sedan år 1957 är föremål för fortlöpande kontroll och bearbetning. Statistiken är emellertid icke enbart en driftsstatistik utan har ett allmänt intresse. Enligt kommitténs mening kan därför trots den administrativa anknytningen en förflyttning av denna statistik och samordning med övrig näringsstatistik övervägas.

H : 3 Byggnadsstatistik

Bostadsstyrelsens statistikproduktion är fördelad på olika enheter inom verket. Huvuddelen är emellertid förlagd till planeringsbyråns statistiska sektion.

Bostadsbyggnadsstatistiken är baserad på särskilda rapporter, som i fråga om såväl månads- som årsstatistik insändes från de kommunala organen. En del av uppgifterna till årsstatistiken insändes via länsbostadsnämnderna.

I sin administrativa verksamhet har bostadsstyrelsen nära kontakt med statistikens uppgiftslämnare, de lokala förmedlingsorganen i kommunerna, vilket i och för sig kan antagas främja statistikinsamlingen. Som konsument av statistiken har styrelsen emellertid i fråga om årsstatistiken aldrig och i fråga om månadsstatistiken endast i mindre utsträckning behov av att ta del av primäruppgifter rörande enskilda kommuner.

Kommittén anser att bostadsstyrelsen är en viktig konsument av bostadsbyggnadsstatistiken, men att statistiken ur styrelsens synpunkt icke kan

betraktas som driftsstatistik. Den årliga statistiken över bostadsbyggandet visar för närvarande avsevärd eftersläpning i tiden, enär statistiska sektionen är hårt belastad och i första hand måste ägna sig åt styrelsens driftsstatistik, lånestatistiken. Det är kommitténs uppfattning att en produktion av statistiken vid ett större statistiskt verk skulle skapa bättre förutsättningar för dess utarbetande. Den behöver dessutom ställas i relation till andra statistikgrenar på bostadsmarknadsområdet, exempelvis socialstyrelsens bostadskostnadsundersökningar, hyresrådets fastighetsomkostnadsundersökningar och arbetsmarknadsstyrelsens statistik över byggnadstillstånden, samt till näringsstatistiken i övrigt.

Statistiken över bostadsmarknadsläget baseras på uppgifter från kommuner med kommunal bostadsförmedling eller med vissa andra typer av register över bostadssökande. Statistiken torde ha sin huvudkonsument i bostadsstyrelsen men är samtidigt av stort allmänt intresse, anför kommittén. En bortflyttning ter sig mera tveksam än beträffande bostadsbyggnadsstatistiken men bör dock enligt kommitténs mening övervägas.

Beträffande lokalstatistiken (lokaler för andra än bostadsändamål) inhämtas primärmaterial från byggnadsnämnderna samt från statliga verk. Bostadsstyrelsen har själv i annat sammanhang prövat frågan om statistikens förläggning och föreslagit en bortflyttning samt anknypning till industristatistiken. Kommittén ansluter sig till denna uppfattning.

Statistikarbetet vid styrelsens byrå för teknisk-ekonomiska utredningar hänger samman med styrelsens allmänna värderingsarbete, vilket i sin tur ligger till grund för låneverksamheten. Till den byggnadskostnadsindex som utarbetas vid byrån inhämtas visserligen särskilda statistiska uppgifter men uppgiftsinsamlingen synes kräva mer av tekniska fackkunskaper och nära kontakt med fackområdet än flertalet andra statistikgrenar. Resultaten utnyttjas i första hand inom styrelsen men har stort allmänt intresse, exempelvis för kalkyler vid byggnadsentreprenadbyggen. Enligt kommitténs mening är det tveksamt om en bortflyttning kan ske.

Statistiken över kommunala taxor för vatten, elström, renhållning och sotning insamlas och bearbetas främst för uträkning av vissa koefficienter i styrelsens värderingsmetod för driftskostnader. Uppgifterna infordras i huvudsak direkt från förmedlingsorganen. Statistiken över driftskostnaderna för flerfamiljshus inhämtas från ett antal fastighetsförvaltningar och användes huvudsakligen av bostadsstyrelsen för justering av värderingsmetod för driftskostnaderna och andra speciella utredningar.

Beträffande de båda sistnämnda statistikgrenarna anför kommittén, att de för närvarande har begränsad användning men borde kunna samordnas med annan närliggande statistik, främst socialstyrelsens bostadskostnadsundersökningar och hyresrådets fastighetsomkostnadsundersökningar. Enligt kommitténs mening bör deras förläggning i första hand bli beroende av var byggnadskostnadsindex utarbetas.

Beträffande hyresrådets tillfälligt återkommande fastighetsomkostnadsundersökningar anför kommittén, att de är baserade på särskilt inhämtat

statistiskt material och utföres i anslutning till hyresrådets hyresreglerande verksamhet. Rådet har emellertid icke behov av enskilda primäruppgifter utan endast av färdiga sammanställningar. Undersökningarna kräver för sitt genomförande en viss personalökning, ehuru betydligt mindre än fallet är vid exempelvis folk- och bostadsräkningarna. De är baserade på urval och kräver statistik-metodologisk sakkunskap. Det kan därför övervägas om de icke i fortsättningen bör utföras hos en central produktionsenhet med tillgång till sådan sakkunskap, men givetvis måste de utformas i mycket nära samråd med hyresrådet. Skulle en sådan förläggning icke komma till stånd, bör undersökningarnas planering ske med anlitande av speciellt kvalificerad statistisk expertis.

H : 4 K o m m u n i k a t i o n s s t a t i s t i k

Den statistik generalpoststyrelsen, telestyrelsen, järnvägsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, luftfartsstyrelsen och statens biltrafiknämnd publicerar är i stor utsträckning baserad på den driftsstatistik som de ändå måste utarbeta. En förflyttning av statistiken kan därför knappast ifrågakomma. Emellertid föreligger enligt kommittén behov av allmän samordning av transportstatistikens olika delar och av dess publicering.

Beträffande det till statistiska centralbyrån förlagda bilregistret och därpå grundad motorfordonsstatistik samt centralbyråns statistik över vägtrafikolyckor finnes enligt kommitténs mening icke anledning föreslå annan förläggning än till ett centralt statistikproducerande organ.

H : 5 B a n k - o c h f ö r s ä k r i n g s s t a t i s t i k

Bankstatistik produceras av statistiska centralbyrån, bank- och fondinspektionen samt sparbanksinspektionen. Bank- och fondinspektionens och sparbanksinspektionens statistik har närmast karaktären av bokföringsredovisning. Enligt kommitténs mening finns icke anledning ifrågasätta förändringar i nu gällande arbetsfördelning.

Försäkringsinspektionen omhänderhar statistiken på sitt verksamhetsområde. Som underlag för denna statistik utnyttjas bokföringsuppgifter från försäkringsanstalterna, vilka inspektionen utövar tillsyn över. En bortflyttning av statistiken från försäkringsinspektionen kan enligt kommittén knappast ifrågakomma.

H : 6 S t a t i s t i k ö v e r s t a t e n s o c h k o m m u n e r n a s f i n a n s e r

Statistik över statens finanser utarbetas av riksräkenskapsverket och över kommunernas finanser av statistiska centralbyrån.

Den del av riksräkenskapsverkets arbetsuppgifter som närmast kan betraktas som statistiska, nämligen utarbetandet av verkets årsbok, är förlagd till finansstatistiska byrån. Statistiken är helt baserad på administrativa uppgifter som finnes hos verket. Den har närmast karaktär av räk-

skapsredovisning och utarbetas främst för de anslagsbeviljande myndigheternas räkning. Anledning till bortflyttning av denna statistik från riksräkenskapsverket synes enligt kommitténs mening icke föreligga.

Beträffande den kommunala finansstatistiken, vilken saknar anknytning till någon speciell statlig myndighets verksamhet, finnes enligt kommitténs mening icke skäl föreslå annan förläggning än till ett centralt statistikproducerande organ.

H: 7 Arbetsmarknadsstatistik

Huvuddelen av arbetsmarknadsstatistiken är för närvarande förlagd till socialstyrelsen, men också arbetsmarknadsstyrelsen utarbetar delar därav liksom även statistiska centralbyrån (personalstatistik rörande statsanställda).

Beträffande arbetsmarknadsstyrelsens statistik anför kommittén följande:

Arbetsförmedlingsstatistiken är baserad på administrativt material från arbetsförmedlingarna och belyser i första hand omfattningen av dessas arbete. Även statistiken över byggnadsregleringsverksamheten baseras i huvudsak på administrativa material, d. v. s. ansökningshandlingar från länsarbetsnämndernas verksamhet. Statistiken över sysselsättningen vid beredskapsarbetena samt antalet arbetslösa, som erhållit dagunderstöd från arbetslöshetsnämnd, baseras på verksamhetsrapporter från arbetsledare vid arbetsplatserna samt från arbetslöshetsnämnderna.

Samtliga dessa grenar får i huvudsak betraktas som driftsstatistik för styrelsen och en förflyttning kan knappast ifrågakomma, utan samordningen får, för den händelse övrig arbetsmarknadsstatistik blir förlagd på annat håll, åstadkommas på andra vägar.

Även arbetslöshetsstatistiken baseras främst på uppgifter från arbetsförmedlingarna och dessutom föreligger vissa uppgifter från arbetslöshetskassorna. Uppgiftslämnarna sorterar under arbetsmarknadsstyrelsen. Styrelsen är samtidigt en viktig konsument av statistiken och ehuru den synes ha större allmänt intresse än de nyssnämnda statistikgrenarna kan omedelbara skäl för en förflyttning av statistiken icke anses vara för handen.

Statistiken över flyttningarna mellan fackförbunden baseras på särskilda rapporter från förbunden. Dessa har för närvarande ingen omedelbar anknytning till arbetsmarknadsstyrelsens verksamhet och rapporterna torde därför utan direkt olägenhet kunna översändas till annan statistikproducent. Enligt kommitténs uppfattning hör denna statistik till de grenar, vars överföring till en central statistikproducerande instans kan övervägas.

Den sysselsättningsstatistik för skogsbruket som styrelsen utarbetar är, liksom övrig officiell sysselsättningsstatistik, baserad på uppgifter från enskilda företag, domänverket samt skogsägare i övrigt. Till en del av statistiken insamlas materialet av länsarbetsnämnderna med biträde av läns-skogvaktare. Kommittén finner det rimligt, att statistiken anknytes till övrig sysselsättningsstatistik.

Socialstyrelsens sysselsättningsstatistik saknar sedan långt tillbaka i tiden anknytning till styrelsens administrativa verksamhet och torde utan olägenhet för styrelsen kunna förflyttas. Det är enligt kommitténs mening angeläget att statistiken produceras i anknytning till ett centralt företags-

register, varigenom den blir begreppsmässigt samordnad med övrig företagsstatistik och arbetstekniskt förenklad.

I fråga om statistiska centralbyråns personalstatistik rörande statsanställda finnes enligt kommittén icke anledning föreslå annan förläggning än till centralt statistikproducerande organ.

Den officiella lönestatistiken, vilken huvudsakligen är förlagd till socialstyrelsen, utnyttjas dels för allmän ekonomisk analys, varvid den ställes i relation till övrig näringsstatistik, och dels också för arbetsmarknadsorganisationernas avtalsförhandlingar. För sistnämnda ändamål kräver den samordning med organisationernas egen statistik. Redan nu är statistiken med avseende på insamlingsförfarandet i huvudsak samordnad med den privata lönestatistiken.

Lönestatistiken är arbetstekniskt krävande och innehåller bl. a. omfattande granskningsrutiner. Inom lönestatistiken finnes också utrymme för statistiskt-metodologiskt utvecklingsarbete, bl. a. beträffande frågan om möjligheterna till ökad användning av stickprovsmetodik. Produktionstekniska skäl talar sålunda enligt kommitténs mening för att statistiken bör förläggas till en produktionsenhet utrustad med maskiner med stor kapacitet och statistisk-metodologisk expertis. Även behovet att anknyta statistiken till ett centralt företagsregister är av betydelse i sammanhanget, anser kommittén.

Något hinder att förflytta lönestatistiken från socialstyrelsen föreligger enligt kommittén icke; styrelsen är icke konsument av statistiken, bortsett från att dess förlikningsmannas expedition har visst allmänt intresse av den.

H:8 Prisstatis tik

Prisstatis tiken är för närvarande splittrad och förlagd till socialstyrelsen, som utarbetar konsumentprisindex, kommerskollegium, som utarbetar partiprisindex och numera även en försvarsprisindex, jordbruksnämnden, som utarbetar prisstatistik för jordbruksprodukter, och bostadsstyrelsen, som utarbetar byggnadskostnadsindex.

Det som knyter samman prisstatistikens olika grenar är dels konsumentintressena dels också indexmetodiken. Det finns därför enligt kommittén skäl utgå från att statistiken bör produceras i ett sammanhang och hos samma myndighet. Som tidigare nämnts anser kommittén, att kommerskollegiets prisstatistik icke av administrativa skäl är bunden till kollegium. I fråga om jordbruksprisindex och byggnadskostnadsindex har kommittén icke ansett sig kunna ta ställning till lämpligaste förläggning utan ytterligare utredningar angående dessas anknytning till jordbruksnämndens respektive bostadsstyrelsens administrativa verksamhet.

Beträffande konsumentprisindex anför kommittén följande:

Konsumentprisindex är i huvudsak baserad på primärmaterial, som insamlas genom statistiska centralbyråns intervjuorganisation. Prisinsamlingen utgör för övrigt den enda fortlöpande större uppgiften som denna organisation för närvarande har inom den officiella statistiken.

Statistik som bör inordnas i statens statistikverk	Statistik vars inordnande i statens statistikverk helt eller delvis kan övervägas	Vid de administrativa verken kvarvarande statistik
1	2	3
Statistiska centralbyråns nuvarande statistik	—	—
Kommerskollegiets industri- och bergverksstatistik kvartals- och lagerstatistik investeringsstatistik prisstatistik utrikeshandelsstatistik sjöfartsstatistik kooperationsstatistik	—	—
Socialstyrelsens konsumentprisindex levnadskostnads- och bostadskostnadsundersökningar lönestatistik sysselsättningsstatistik detaljhandelsstatistik	Socialstyrelsens socialvårdsstatistik (barnavård, socialhjälp, nykterhetsvård, åldringvård, ungdomsvård)	—
Fängvårdsstyrelsens statistik	—	—
—	Riksförsäkringsanstaltens olycksfallsstatistik sjukkassestatistik	Riksförsäkringsanstaltens verksamhetsstatistik
—	Pensionsstyrelsens tillfälliga statistik	Pensionsstyrelsens löpande statistik
Arbetsmarknadsstyrelsens sysselsättningsstatistik labour force undersökningar statistik över skolungdomens yrkesplaner	Arbetsmarknadsstyrelsens statistik över flyttningarna mellan fackförbunden	Arbetsmarknadsstyrelsens arbetsförmedlingsstatistik beredskapsarbeten byggnadsregleringar arbetslöshetsstatistik
Bostadsstyrelsens bostadsbyggnadsstatistik lokalstatistik bostadsräkningar	Bostadsstyrelsens bostadsmarknadsstatistik byggnadskostnadsindex taxestatistik m. m.	Bostadsstyrelsens länestatistik
—	Statens hyresråds fastighetsomkostnadsundersökningar	—
—	—	Generalpoststyrelsens statistik
—	—	Telestyrelsens statistik
—	—	Järnvägsstyrelsens statistik
—	—	Vattenfallsstyrelsens statistik
—	—	Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens statistik

Statistisk som bör inordnas i statens statistikverk	Statistik vars inordnande i statens statistikverk helt eller delvis kan övervägas	Vid de administrativa verken kvarvarande statistik
1	2	3
—	—	Luftfartsstyrelsens statistik
—	—	Biltrafiknämndens statistik
—	—	Bank- och fondinspektionens statistik
—	—	Riksräkenskapsverkets statistik
—	Kontrollstyrelsens statistik över försäljningen av rusdrycker och öl	Kontrollstyrelsens statistik över accispiktiga näringar samt över fylleri-förseelserna
Konjunkturinstitutets nationalräkenskaper sparandeundersökningar konjunkturbarometrar volym- och prisberäkningar för utrikeshandeln	—	—
Skolöverstyrelsens statistik vid statistiska kontoret	—	Skolöverstyrelsens statistik vid andra rotlar m. m.
—	—	Domänstyrelsens statistik
—	Lantbruksstyrelsens räkenskapsundersökningar	Lantbruksstyrelsens verksamhetsstatistik
—	Skogsstyrelsens flottningsstatistik övriga skogsstatistik	—
—	Jordbruksnämndens löpande statistik	—
—	—	Försäkringsinspektionens statistik
—	Medicinalstyrelsens statistik	—
—	Utlänningskommissionens statistik	—
—	—	Riksbankens statistik
—	—	Riksgäldskontorets statistik

Trots att man enligt vad kommittén inhämtat funnit lämpliga former för arbetsfördelningen mellan socialstyrelsen och centralbyråns intervjuarkår, vore det med hänsyn till behovet av nära kontakt mellan prisinsamling och bearbetning av materialet enligt kommitténs mening mera rationellt att integrera de olika arbetsmomenten i samband med konsumentprisindex och förlägga index till det organ som omhänderhar intervjuorganisationen.

Även registret över det urval av företag från vilka prisuppgifter inhämtas har anknytning till centralbyråns utredningsinstitut. Det har nämligen till väsentlig del uppgjorts med utgångspunkt från det s. k. basurval av kommuner, som institutet förfogar över för intervjuändamål. Med de krav på statistiskt-metodologiskt kunnande, som icke blott konstruktionen utan även aktualiseringen av ett dylikt register ställer, är det också naturligt att det anknyts till en myndighet som har tillgång till dylik sakkunskap.

Konsumentprisindex har icke direkt anknytning till socialstyrelsens administrativa verksamhet, ehuru den givetvis utnyttjas av styrelsen i allmänna sammanhang, såsom exempelvis vid remissbehandling m. m. Socialstyrelsen kan heller icke betraktas som den viktigaste intressenten. Konsumentprisindex skulle därför enligt kommitténs mening kunna produceras hos annan myndighet.

Sammanfattningsvis konstaterar kommittén, att den i fråga om flera väsentliga statistikgrenar anser frågan om en överföring från de administrativa verken så klarlagd, att ett omedelbart principbeslut bör kunna fattas om dessa grenars infogande i det föreslagna nya verket. Beträffande vissa andra grenar har en överflyttning ansetts kunna ifrågakomma men kräva ytterligare övervägande. Kommitténs slutsatser sammanfattas i den i det föregående redovisade tablån.

Yttranden

Frågan om olika statistikgrenars förläggning har naturligt nog mest ingående behandlats av de verk, som nu svarar för ifrågavarande statistikproduktion.

Socialstyrelsen har intet att erinra mot att löne-, sysselsättnings- och detaljhandelsstatistiken överföres till det nya statistikverket. Styrelsens ståndpunkt i denna del innebär praktiskt, att byrån för löne- och sysselsättningsstatistik i sin helhet skulle kunna inlemmas i statens statistikverk. Beträffande övriga grenar anför styrelsen följande:

Svårare ställer sig ställningstagandet för styrelsen i fråga om konsumentprisindex samt levnads- och bostadskostnadsundersökningar. Beträffande konsumentprisindex framhåller kommittén, att denna index inte har direkt anknytning till styrelsens administrativa verksamhet och att styrelsen, som utnyttjar konsumentprisindex i allmänna sammanhang, exempelvis vid remissbehandling, inte heller kan betraktas såsom den viktigaste intressenten. Bostadskostnadsundersökningarna utföres främst i syfte att ge underlag för bostadsposten i konsumentprisindex, medan levnadskostnadsundersökningarna utnyttjas av styrelsen dels för allmän kännedom om olika socialgruppers levnadsförhållanden, dels såsom bakgrund i samband med avgivandet av remisser i olika sammanhang. I fråga om dessa två statistikgrenar framhåller kommittén, att endast färdigresultaten kommer till

användning och att styrelsen i sin verksamhet inte haft användning för enskilda statistiska primäruppgifter.

Ehuru kommitténs beskrivning av nu angivna statistikgrenars betydelse för socialstyrelsen i stort sett är riktig, har kommittén emellertid enligt styrelsens mening underskattat fördelarna för styrelsen att mot bakgrunden av dess allmänt sociala verksamhet ha tillgång till den expertis varom här är fråga. Inte minst när det gäller socialstyrelsens omfattande remissverksamhet är detta av väsentlig betydelse. Socialstyrelsen anser sig därför böra avstyrka förslaget i denna del.

Vad därefter angår styrelsens socialvårdsstatistik måste styrelsen bestämt motsätta sig att denna överföres, och kommittén har också i sitt förslag lämnat denna fråga öppen. Socialvårdsstatistiken överfördes från statistiska centralbyrån till socialstyrelsen i samband med styrelsens omorganisation år 1938 i syfte främst att skapa erforderligt sakligt underlag för denna statistik, och intet har därefter inträffat som kan leda till ändring i de överväganden, som då låg till grund för beslutet att anförtro socialstyrelsen socialvårdsstatistiken.

Cheferna för socialstyrelsens båda statistiska byråer har i särskilda uttalanden anmält att de inte finner några avgörande skäl tala mot en överflyttning även av pris- och levnadskostnadsstatistiken till det nya centrala statistikverket.

Kommerskollegium avstyrker en bortflyttning av kollegiets statistik med följande motivering:

Kollegium är det centrala statsorganet för handel, industri, bergshantering och hantverk och har i sin förvaltnings- och utredningsverksamhet på detta område nära kontakt med näringslivet och dess organisationer. Kollegium har en central ställning som statlig näringsstatistisk producent. Härigenom ha på ett organisatoriskt naturligt sätt möjligheter skapats för en nära samverkan mellan den statistiska produktionen och de speciella önskemål som både näringsliv och en med näringslivet förknippad förvaltningsverksamhet kunna ställa. Denna samverkan har stora fördelar. Statistikerna komma i nära kontakt med viktiga önskemål från konsumenter och uppgiftslämnare ävensom med aktuella frågeställningar, vilket underlättar olika bedömningar av de för statistiken grundläggande frågorna samt anpassningen av statistiken till samhällets och näringslivets utveckling. Genom sin övriga verksamhet har verket tillgång till och kontakter med sakkunskap på olika fackområden som statistiken berör. De behov som i kollegii förvaltnings- och utredningsverksamhet föreligga av nära kontakt med statistikproducenten beröra flertalet av kollegii statistikgrenar. Härvid användas ej blott publicerade resultat utan även specialsammanställningar av primäruppgifter för olika ändamål. Behovet av en sådan nära kontakt har ökat särskilt på grund av den del av kollegii verksamhet som anknyter till det omfattande handelspolitiska och näringspolitiska samarbete i Europa som nu inletts. Det må tilläggas att kollegium för sin verksamhet på det näringspolitiska området skulle få betydande fördelar om vinststatistiken överflyttades till kollegium.

Av det anförda torde framgå att det skulle vara förenat med avsevärda olägenheter om kollegii statistik skildes från kollegii verksamhet. Statistikproduktionen skulle få minskade möjligheter att tjäna de speciella behov som framförallt på näringsstatistikens område äro betydelsefulla. Kollegii verksamhet i övrigt skulle bli mindre effektiv även om särskilda anordningar skapades för kontakthållande med det statistikproducerande organet.

Konjunkturinstitutet föreslår, att det rent beräkningstekniska arbetet i samband med nationalräkenskapen överflyttas, men att det ekonomiskt-vetenskapliga utvecklingsarbetet vad gäller nationalräkenskapen förlägges till konjunkturinstitutet. För koordinering och fördelning av arbetsuppgifterna mellan de båda verken föreslår institutet, att det inrättas ett särskilt nationalräkenskapsutskott med representanter från statistikverket, konjunkturinstitutet och finansdepartementets ekonomiska avdelning. Institutet framhåller vidare, att garantier bör skapas för att nationalräkenskapsdata framkommer vid vissa bestämda tillfällen och med viss minimispecifikation. Vidare framhålles, att frågan om de erforderliga resurserna för arbetet i samband med nationalräkenskapen inom såväl det centrala statistiska verket som konjunkturinstitutet bör bli föremål för särskild utredning i samband med ärendets behandling inom finansdepartementet.

Institutet finner det vidare rimligt att räkna med, att det i framtiden skall bli möjligt att till statistikverket överflytta de sparandeundersökningar och konjunkturbarometrar vilka hittills utförts av institutet. Konjunkturinstitutet tillstyrker även en överföring av institutets volym- och prisberäkningar för utrikeshandeln.

Arbetsmarknadsstyrelsen säger sig vara medveten om att en förläggning av labour force undersökningarna till ett centralt verk framdeles kan visa sig vara lämplig, bl. a. med hänsyn till sambandet mellan denna statistik och folkräkningarna. Styrelsen understryker dock, att en överflyttning bör ske på ett sådant sätt att det pågående utvecklingsarbetet ej lider avbräck. Beträffande statistiken över skolungdomens yrkesplaner erinrar styrelsen om att den redan fattat ståndpunkt genom att i yttrande över utredningen angående skolstatistiken tillstyrka en centralisering till statistiska centralbyrån.

Bostadsstyrelsen finner, att erfarenheterna från planeringen av 1960 års bostadsräkning talar för en nära samordning av folk- och bostadsräkningarna och tillstyrker en centralisering. Enligt styrelsens uppfattning utgör däremot icke de skäl som kommittén anfört för en förflyttning av bostadsbyggnadsstatistiken en tillräcklig motivering för att ett principbeslut nu fattas om överflyttande av nämnda statistik. Styrelsen avstyrker därför på denna punkt kommitténs förslag. En byggnads- och anläggningsstatistik av det slag som erfordras för exempelvis nationalräkenskaperna torde enligt styrelsen få en helt annan utformning än den nuvarande bostadsbyggnadsstatistiken, ha andra uppgiftslämnare och endast i begränsad omfattning kunna organisatoriskt samordnas med denna. Vidare skulle en förflyttning av bostadsbyggnadsstatistiken för styrelsen innebära försämrade möjligheter att i tid få vissa specialsammansställningar och i vissa fall omintetgöra och i övrigt förminska de fördelar som är förknippade med den hittillsvarande samordningen med styrelsens länestatistik, för vilken styrelsen under alla förhållanden måste bedriva en relativt omfattande verksamhet. Styrelsen tillstyrker emellertid en översyn av bostadsbyggnadsstatistiken. Sty-

relsen har däremot inga invändningar mot en förflyttning av den s. k. lokalstatistiken.

I fråga om enkäterna rörande bostadsmarknadsläget anser styrelsen att de i sin nuvarande form bör kvarvara hos styrelsen, då de är av tillfällig karaktär och varierar allt efter de vid skilda tidpunkter aktuella frågorna.

Beträffande byggnadskostnadsindex finner styrelsen en överflyttning icke ändamålsenlig med hänsyn till prisinsamlingens begränsade omfattning, sambandet mellan indexberäkningarna och styrelsens värderingsmetoder, behovet av fackkunskaper samt styrelsens behov av primäruppgifter om priserna.

En överflyttning av statistiken över de kommunala taxorna är enligt styrelsen olämplig på grund av sambandet mellan insamlingen och bearbetningen av taxeuppgifterna och utformningen av styrelsens värderingsmetod. Icke heller är styrelsens statistik över driftskostnaderna vid flerfamiljshus av den art och omfattning att en förflyttning kan innebära en rationalisering, fortsätter styrelsen och åberopar därvid samma skäl som beträffande byggnadskostnadsindex. Utformningen av en driftskostnadsstatistik bör dock enligt styrelsens mening närmare utredas, varvid frågan om samordning med viss annan närliggande statistik bör klarläggas.

Riksförsäkringsanstalten anför bl. a., att primärmaterial till sjukförsäkringsstatistiken användes inom anstalten vid bl. a. de årliga beräkningarna av sjukförsäkringsavgifter, beräkningen av statsbidrag, vid fördelning mellan kassorna av arbetsgivarbidrag och läkemedelskostnader m. m. samt i anstaltens verksamhet som tillsynsmyndighet för de allmänna sjukkassorna. Anstalten säger sig icke kunna avstå från de uppgifter, som för närvarande utgör underlag för sjukförsäkringsstatistiken, under den tid som statistikbearbetningen inom annat ämbetsverk skulle behöva pågå. En överflyttning av statistiken skulle därför medföra att sjukkassorna komme att behöva belastas med i flera avseenden likartade uppgifter till två skilda myndigheter.

Yrkesskadestatistiken är enligt anstalten fast knuten till det administrativa handhavandet av yrkesskadeförsäkringen och det är uteslutet att anstalten skulle kunna undvara det till grund för statistiken liggande källmaterial. Det är enligt anstalten icke heller lämpligt, att kortstansning och hålkortsbearbetning utföres på annat håll än inom anstalten. Icke heller beräffande denna statistik bör därför en förläggning av statistikproduktionen till annat ämbetsverk än anstalten ifrågakomma.

Statens hyresråd uttalar:

Hyresrådet har i och för sig ingen erinran mot att fastighetsomkostnadsundersökningarna överflyttas till en central produktionsenhet. Garantier böra emellertid skapas för att hyresrådets intressen som statistikkonsument därvid kunna tillgodoses i minst samma grad som för närvarande. Då undersökningarna ligga till grund för hyresrådets förslag om generella hyreshöjningar, måste hyresrådet kunna kräva, att de utföras både med precision och med snabbhet. Såsom kommittén framhållit måste undersökningarna

även utformas i mycket nära samråd med hyresrådet. Det synes hyresrådet lämpligt att en samordning mellan fastighetsomkostnadsundersökningen och de närliggande statistikgrenarna hos bostadsstyrelsen och socialstyrelsen kommer till stånd.

Hyresrådet förutsätter att, därest principbeslut kommer att fattas om att hyresrådets fastighetsomkostnadsundersökningar skola förläggas till en central produktionsenhet, tillfälle kommer att beredas hyresrådet att delta i utformningen av denna omläggning.

De statliga *affärsdrivande verken* ansluter sig samtliga till kommitténs uppfattning, att deras statistik, vilken i stor utsträckning är baserad på den driftsstatistik de ändå måste utarbeta, icke bör överflyttas.

Kontrollstyrelsen anför:

Den av kommittén ifrågasatta överföringen av kontrollstyrelsens statistik över försäljningen av rusdrycker och öl till det planerade statistikverket är ett uttryck för uppfattningen, att denna statistik bör ingå som ett naturligt led i den allmänna näringsstatistiken.

Styrelsen vill erinra, att, eftersom styrelsen handhar upp börd och kontroll av de indirekta skatterna på både rusdrycker och öl, och därigenom har tillgång till flertalet av de uppgifter som ligger till grund för sagda försäljningsstatistik, styrelsen måste i samband därmed statistiskt bearbeta och analysera dess grunduppgifter.

Vidare må framhållas, att statistiken över försäljningen av rusdrycker och öl (liksom statistiken över fylleriförseelserna) är de väsentliga leden i den allmänna alkoholstatistik kontrollstyrelsen i egenskap av central myndighet inom alkoholförvaltningen har att utarbeta och att det ur denna synpunkt finns ett särskilt intresse att få berörda statistikgrenar ställda i nära relation till varandra och få dem enhetligt behandlade. Detta bör särskilt beaktas, då frågan om en överföring av styrelsens statistik blir aktuell.

Statens jordbruksnämnd erinrar om att viss löpande statistik föres inom nämndens fackbyråer och olika sektioner men att huvuddelen handhas av nämndens utredningsbyrå och att ett tämligen omfattande statistiskt arbete utföres av utredningsbyråns statistiksektion. Nämnden anför vidare bl. a.:

Det är tänkbart att åtminstone vissa av de årligen utförda undersökningarna, t. ex. lagerinventeringar, viss fiskestatistik etc., skulle kunna överföras till ett centralt arbetande statistikverk. Detta skulle emellertid ur jordbruksnämndens synpunkt medföra synnerligen allvarliga olägenheter, när svårigheter skulle uppstå att bereda sektionen jämn och full sysselsättning. En nedskärning av sektionens personal bleve därvid nödvändig, vilket i sin tur skulle medföra, att de för prisregleringen erforderliga tillfälliga undersökningarna icke kunde genomföras med tillräcklig snabbhet. Det kan tilläggas att det av sektionen bedrivna arbetet är av sådan art, att det icke med fördel kan utföras med användning av elektroniska datamaskiner.

Lantbruksstyrelsen anser det välbetänkt, att kommittén icke tagit ställning till gränsdragningen mellan jordbruksnämndens, lantbruksstyrelsens och statistiska centralbyråns produktion av jordbruksstatistik samt frågan om dessa statistikgrenars förläggning. Beträffande styrelsens jordbruks-ekonomiska undersökningar framhålls, att statsmakterna för ett fåtal år

sedan tagit ställning till undersökningarnas uppläggning och nuvarande utformning och att rationaliseringsvinster i form av utnyttjande av stordriftens fördelar icke synes möjliga att uppnå på detta område, där ingående kännedom om lantbrukets ekonomiska och tekniska förhållanden är av betydelse. Genom den till undersökningarna knutna nämnden är kontakten med konsumenterna enligt styrelsen osedvanligt god.

Skogsstyrelsen understryker fördelarna av att den skogliga statistikverksamheten är anförtrodd en myndighet, som utan vidare är i stånd att bearbeta och utan omgång kan dra slutsatserna av det insamlade materialet. Genom att statistiken är förlagd till virkesmätningssavdelningen, har nära kontakt och samarbete kunnat uppnås med viktiga konsumenter och uppgiftslämnare, vilket underlättat inhämtandet av statistiska uppgifter. Överhuvudtaget gäller, att en skoglig fackman på varje område av den egentliga skogliga statistiken bör deltaga vid upprättandet av statistiken inom detta område. Skogsstatistikens förläggande till skogsstyrelsen medför å andra sidan också en direkt fördel för ämbetsverket vid utövandet av dess skogligt administrativa funktioner, genom att det statistiska materialet finnes nära till hands, när behov därav föreligger.

För de statistiska utredningar och arbeten, som bedrivs i skogsstyrelsen, har hittills icke förelegat behov av hålkorts- eller andra större statistikmaskiner. Skulle behov av dylika maskiner komma att uppstå, torde den moderna maskintekniken kunna utnyttjas genom att bearbetning av härför iordningställt arbetsmaterial sker vid någon på annat håll befintlig anläggning. En förflyttning av statistiken säges vara till olägenhet för skogsbruket samtidigt som den skulle medföra avsevärda nackdelar i verkets eget arbete. Skäl synes enligt styrelsen även föreligga för det omdömet, att ett sådant omförande tvärtemot att leda till några rationaliseringsvinster i stället kommer att medföra omgång och kostnadsfördyringar.

Försäkringsinspektionen instämmer helt i kommitténs förslag rörande försäkringsstatistikens förläggning men anser kommitténs motivering ofullständig. Inspektionen anför härom:

Kommittén utgår från att inspektionen är ett tillsynsverk och att statistik i gängse bemärkelse icke utarbetas. Det är i och för sig riktigt uppfattat, men skälet till att statistiken måste bli kvar hos verket ligger icke enbart i dessa förhållanden. Försäkringsstatistiken kräver en mycket specialiserad kunskap om försäkringsbranschen och om de problemställningar som är relevanta i denna bransch. Detta kan ej åstadkommas utan att de som utarbetar och kommenterar statistiken står i ständig kontakt med verkets övriga expertis av olika kategorier och genom sin närvaro i verket får desto bättre kontakt med branschen.

Medicinalstyrelsen motsätter sig bestämt en total överflyttning av sin statistik men har inlet att invända mot en utredning i syfte att klarlägga i vad mån vissa delar av statistiken eventuellt kan överflyttas. Bland annat åberopar styrelsen, att verket är den ojämförligt största konsumenten av medicini-

nalstatistiken och att den nuvarande statistiken omfattar ett väl avgränsat verksamhetsfält. Styrelsen har behov av statistisk service, ofta av brådskan- de art, och statistiken är å sin sida beroende av tillgång till fackkunskap på hälso- och sjukvårdens olika områden. Vidare gör sig kravet på sekretess i hög grad gällande vid sammanställandet av medicinalstatistik. Medicinal- statistikens uppgiftslämnare är till övervägande del administrativt under- ställda styrelsen eller står under styrelsens tillsyn.

Statens utlänningskommission anför beträffande sin statistik, att några vinster i form av ökad snabbhet och minskade kostnader icke torde uppnås vid en överflyttning, men däremot betydande olägenheter för kommissionens upprätthållande av en effektiv utlänningskontroll. Kommissionen av- styrker därför kommitténs förslag på denna punkt.

Statistiska centralbyrån, som enligt kommitténs förslag skulle bilda stom- me till det nya statistikverket, har ifråga om graden av centralisering anført bl. a. följande:

Från sina utgångspunkter tillstyrker centralbyrån att flertalet av de sta- tistikgrenar som anges i »kolumn 1» i enlighet med kommitténs förslag över- förs till ett nybildat statens statistikverk. Det nya statistikverket skulle en- ligt förslaget framför allt handha huvuddelen av den statistikproduktion som för närvarande bedrivs vid de tre största statistikproducerande verken, nämligen statistiska centralbyrån, kommerskollegium och socialstyrelsen. Någon närmare anknytning till administrativ verksamhet inom respektive verk torde icke lägga hinder i vägen för att de i kolumn 1 redovisade stati- stikgrenarna inom dessa verk centraliseras. Statistikinsamlingen bygger icke direkt på administrativa förfaranden inom respektive verk eller på admi- nistrativt vid respektive ämbetsverk verksamma register. Det är snarast an- märkningsvärt, att statistiska centralbyrån i relativt stor utsträckning och till skillnad från de två andra verken baserar sin statistik på administrativa förfaranden och registreringar — men hos andra myndigheter; det gäller exempelvis större delen av befolkningsstatistiken och den årliga inkomst- och taxeringsstatistiken.

Däremot synes, såsom kommittén angivit, för kommerskollegii statistik finnas en anknytning till annan verksamhet inom myndigheten genom att statistiken användes av kollegii utrikes- och utredningsavdelning. Med hän- syn till den goda erfarenhet som statistiska centralbyrån har av ett liknande samarbete med statens jordbruksnämnd, när det gäller jordbruksstatistiken, anser verket, att kontakterna med kollegium vid ett eventuellt realiserande av kommitténs förslag bör kunna ordnas på ett för båda parter tillfredsstäl- lande sätt.

Fortsättningsvis framhåller centralbyrån, att sambandet mellan den öv- riga verksamheten och statistikproduktionen kanske dock är mest uttalat, när det gäller konjunkturinstitutets statistik och nämner härvid först na- tionalräkenskaperna. Med hänsyn till nationalräkenskapernas stora roll som samordningsinstrument för den ekonomiska statistiken finner centralby- rån det emellertid önskvärt, att nationalräkenskaperna överföres till det fö- reslagna statistikverket. Även för de andra statistiska arbeten konjunktur-

institutet nu har under utveckling föreslår centralbyrån en överflyttning, efter det att de har stabiliserats.

Efter att ha erinrat om att centralbyrån i samråd med och på initiativ av skolöverstyrelsen i petita för budgetåret 1960/61 framfört förslag om en överföring av skolstatistiken till statistiska centralbyrån, understryker centralbyrån det nära samband som produktionstekniskt och/eller ur ämnessynpunkt finnes mellan bostadsräkningar och labour force undersökningar å ena sidan och viss statistisk verksamhet vid statistiska centralbyrån å den andra.

Även en del remissorgan, som icke beröres av kommitténs förslag i egenkap av statistikproducenter, har uttalat sig angående olika statistikgrenars förläggning.

Kommitténs förslag till centralisering av nationalräkenskaperna tillstyrkes i princip av TCO, medan däremot SACO icke finner kommitténs motivering övertygande på denna punkt. Jordbrukets utredningsinstitut anser att den fördelning av jordbruksstatistiken på statistiska centralbyrån och jordbruksnämnden, som man företog i samband med jordbruksnämndens tillkomst, synes ha fungerat tillfredsställande. I fråga om lantbruksstyrelsens räkenskapsundersökningar finner utredningsinstitutet det inte troligt, att några påtagliga fördelar skulle uppnås vid en eventuell förflyttning. Domänstyrelsen och en rad organisationer på skogsområdet framhåller, att övervägande skäl talar för att skogsstatistiken även i fortsättningen bör vara förlagd till skogsstyrelsen. Generaltullstyrelsen befarar att handelsstatistiken i jämförelse med nu rådande förhållanden icke gives samma plats och visas samma uppmärksamhet i ett centralt verk, i vilket ett flertal statistikgrenar kräver lika grad av hänsynstagande.

Sjöfartsstyrelsen berör kommerskollegiets sjöfartsstatistik och anför i sammandrag följande:

Sjöfartsstatistiken är i sin huvudsakliga transportekonomiska del driftsstatistik för styrelsen på samma sätt som t. ex. biltrafiknämndens statistik är driftsstatistik för nämnden.

Tyngdpunkten i produktionen av sjöfartsstatistiken ligger och kommer att ligga hos den ekonomiskt-statistiskt utbildade personalen med en omfattande kunskap i sjöfartsfrågor av olika slag, med naturliga kontakter med uppgiftslämnare och statistikkonsumenter och med möjligheter att lämna den erforderliga servicen i sjöfartsstatistiska frågor. Mera djupgående kunskaper i samplingsteknik och jämställda metodfrågor lär med hänsyn till det begränsade eller lättillgängliga grundmaterialet sällan komma till användning inom sjöfartsstatistiken. De vinster på det tekniska planet, som står att nå vid ett genomförande av kommitténs förslag, torde med en god vilja kunna erhållas vid en från administrativ synpunkt sett mindre genomgripande sammanföring av de statistiska funktionerna än kommittén avser.

Det stora område, som sjöfartsekonomen täcker, kräver en specialisering för att den ekonomisk-statistiska personalens kunskapsunderlag skall kunna hållas aktuellt och fördjupas och därtill erfordras i såväl statistikproduktionen som utredningsarbetet fortlöpande medverkan från andra delar av sjö-

fartsadministrationen för belysning av juridiska, nautiska, sociala och tekniska aspekter. Denna expertis finns redan inom sjöfartsstyrelsen.

Kommerskollegii register kompletteras f. n. med från styrelsen erhållna uppgifter. Nuvarande dubbling skulle alltså försvinna om statistiken överföres till styrelsen. En dylik överföring skulle också skapa betydligt förenklade kanaler mellan statistikproducenten å ena sidan och kommunala och enskilda uppgiftslämnare å andra sidan. Dessa har en betydande redovisningsskyldighet till styrelsen, redarna i samband med fartygsregistreringen och hamnarna i samband med taxekontrollen. En sammanslagning skulle också skapa förutsättningar för förenklingar av den totala redovisningen. Härtill kommer att sjöfartsverket själv lämnar åtskilligt material till sjöfartsstatistiken och troligen är den största samlade statistikkonsumenten.

Professorerna i statistik förordar en centralisering till statistiska centralbyrån av vissa grenar och säger sig därmed avse t. ex. socialstyrelsens pris-, löne- och sysselsättningsstatistik samt kommerskollegiets pris- och industristatistik.

2. Delegationen för statistikfrågor

Kommittén

Det förslag till koncentration av den offentliga statistiken, som kommittén framlagt, medför en genomgripande omläggning av verksamheten i olika verk. I de administrativa verk från vilka statistikproduktion överföres måste organisationen anpassas efter de eventuellt kvarstående mera begränsade statistiska arbetsuppgifterna och samtidigt samordnas med den administrativa verksamheten. Även för statistiska centralbyrån, som förutsättes uppgå i det nya verket, medför den föreslagna ordningen en genomgripande omorganisation.

Samtidigt som de olika statistikgrenarna infogas i statistikverket är det enligt kommitténs mening angeläget, att alla rationaliseringsmöjligheter tillvaratages. Möjligheterna att i ökad utsträckning använda urvalsförfarande och att anpassa statistikgrenarnas uppläggning till maskinell bearbetning samt återverkningarna av detta i personalhänseende bör sålunda undersökas i samband med infogandet av statistikgrenar i det nya verket. Det är också önskvärt, att den innehållsmässiga sidan granskas, så att statistikgrenarna anpassas till föreliggande konsumentbehov, varvid »onödiga» data gallras ut.

En genomgång av antytt slag kommer att fordra så betydande arbetsinsatser, att tillgängliga personalresurser icke kan beräknas räcka till för en samtidig granskning av alla statistikgrenar. Kommittén anser det därför icke lämpligt att omedelbart och i ett sammanhang överföra samtliga statistikgrenar utan förordar, att statistikverket successivt bygges upp under en övergångsperiod. Härför talar också angelägenheten att finna lämpliga befattningshavare för den nya organisationen. Även problem rörande lokaler o. dyl. torde lättare kunna lösas vid en successiv överflyttning.

För att fördelarna med den nya organisationen fullt ut skall kunna vinnas är det å andra sidan av vikt att uppbyggnadstidens längd begränsas. Överflyttningen av statistik anses böra ske i anslutning till en på förhand utarbetad tidsplan. Kommittén har funnit en noggrant tidsplanerad uppbyggnadsperiod om fem år vara lämplig. Under denna tid torde det visserligen ej bli möjligt att helt slutföra en allsidig detaljerad genomgång av samtliga statistikgrenar, men genomgången bör enligt kommittén dock ha hunnit genomföras så långt, att den framtida personalorganisationen för olika grenar kan bedömas. Även frågan om förläggningen av vissa grenar, till vilken kommittén icke nu ansett sig kunna ta slutgiltig ställning, skulle tagas upp till behandling under denna tid.

För att leda omläggningen och i samband därmed verka för statistikproduktionens effektivisering och anpassning till samhällets krav behövs enligt kommitténs uppfattning ett samordnande organ. Detta organ bör vara fristående från de verk där omorganisationen äger rum för att på ett opartiskt sätt kunna lösa de frågor, som uppstår vid utformningen av arbetsfördelningen mellan olika verk. Kommittén föreslår att för detta ändamål inrättas en *delegation för statistikfrågor*.

Delegationens uppgifter skulle, mot bakgrund av ett förutsatt principbeslut av statsmakterna beträffande statistikens organisation, lösas i intim samverkan med berörda parter. En huvudprincip måste därvid enligt kommittén vara, att de verk som berörs av omorganisationen är ansvariga för utvecklingen av sin egen verksamhet i enlighet med de riktlinjer som fastställts.

Delegationens huvuduppgift under uppbyggnadstiden blir enligt kommittén att svara för de förberedelser och förslag, som erfordras för att omorganisationen skall förverkligas enligt den tidsplan och enligt de riktlinjer som fastställts av statsmakterna. Den bör enligt kommittén verka för

att utvecklingen av statistikproduktionen avvägs med hänsyn till aktuella samhällsintressen;

att verksamheten inom den statliga statistikproduktionen samordnas;

att den statliga statistikproduktionen samordnas med den privata data- och statistikproduktionen;

att statistikproduktionens tekniska utveckling befrämjas och effektivitet höjs;

att statistiska standards, centrala register och andra instrument för en effektiv statistik utvecklas;

att utbildning och efterutbildning av den statistikproducerande personalen befrämjas;

att statistikproduktionens maskinbehov samordnas med tillgången på datamaskiner i övrigt;

att statistikproduktionen samordnas med den administrativa databehandlingen;

att den statistiska publikationsverksamheten samordnas.

För att fullfölja tidsplanen krävs ett utredningsarbete, omfattande tre moment:

mom. a: bedömning av den rationella utformningen av den statistik, som skall överföras;

mom. b: förslag till ifrågavarande statistiks organisatoriska inordnande i statistikverket med utgångspunkt från *mom. a*;

mom. c.: förslag till omorganisation i det avlämnande verket.

Delegationen måste givetvis utveckla sina egna arbetsformer, framhåller kommittén, men skisserar de arbetsformer, som därvid kan komma i fråga:

mom. a. Förberedande undersökningar företages av delegationens kansli. Hearings hålles därvid med representanter för konsumentintressena och för berörda uppgiftslämnare. Till dessa överläggningar inbjudes representanter för de direkt berörda statistikproducerande verken.

Nästa steg blir att utarbeta ett förslag för statistikens utformning. Härvid torde stor uppmärksamhet komma att ägnas metodfrågor, varför som regel medverkan av statistikverkets expertis för utvecklingsfrågor erfordras.

mom. b. Sedan olika statistikgrenars utformning prövats av delegationen, får planer utarbetas för inpassning av dessa i statistikverkets inre organisation. Den naturliga gången torde därvid vara, att delegationen anmodar statistikverket att utarbeta en organisationsplan. Härvid får även uppmärksammas, att lokalfrågan löses på ett ändamålsenligt sätt. Organisationsplanen får sedan bearbetas av delegationens kansli och underställas delegationen in pleno. Det får därefter ankomma på statistikverket att framlägga en organisationsplan i sina *petita*. Dessa får med delegationens yttrande vidarebefordras till Kungl. Maj:t.

mom. c. Ett liknande förfarande får tillämpas i förhållande till det avlämnande verket. Delegationen får begära en organisationsplan, vad gäller den eventuellt kvarvarande statistiska verksamheten inom verket. Denna blir föremål för överläggningar mellan verket och delegationen. Verket för i detta fall fram sitt förslag i *petita* direkt till Kungl. Maj:t. Förslaget remitteras till delegationen för yttrande.

Förutom arbetet med den nya statistikorganisationens uppbyggnad kommer delegationen enligt kommitténs förslag att ha en rad allmänna samordnings- och avvägningsuppgifter. Delegationen skulle bli allmänt remissorgan för statistikfrågor, vilket bl. a. innebär att delegationen får yttra sig över de olika verkens *petita* i vad gäller statistik. Eventuellt kan delegationen härvid sammanställa en samlad statistikbudget som grundval för statsmakternas ställningstagande till statistikens omfång och utformning.

I sin samordnande verksamhet bör delegationen enligt kommittén lägga särskild vikt vid kontakten med statistikkonsumenter. Denna kontaktverksamhet skulle kunna tänkas bli underlättad, om den bedreves i organiserade former. Man skulle härvid kunna tillskapa ett konsumentråd med representanter för olika kategorier av statistikkonsumenter. Den stora mängden intressenter medför dock, att ett sådant råd vid en tillnärmelsevis allsidig representation skulle behöva bli mycket omfångsrikt och därmed föga arbetsdugligt. Ett alternativ till ett allmänt konsumentråd vore att tillskapa stående kommittéer för olika statistikgrenar. Exempel härpå finnes redan, ehuru under mycket speciella förutsättningar, för socialstyrelsens

konsumentprisindex och lönestatistik. Även denna i och för sig arbetsdugligare form skapar emellertid risk för att sammansättningen av intressenter stelnar i de en gång givna formerna. Kommittén har därför icke framlagt några förslag till fastare former för kontakterna med statistikens konsumenter utan förordar, att man i de sammanhang det blir aktuellt samlar olika grupper av konsumenter. Det kan här gälla branschorganisationer och andra sammanslutningar inom industri, handel, samfärdsl och jordbruk, vidare arbetsmarknadens organisationer, statliga och kommunala myndigheter etc.

Inte heller i fråga om uppgiftslämnarna har kommittén, av samma skäl som beträffande konsumenterna av statistik, föreslagit några nya former för kontaktverksamhet utan förutsätter, att en nära kontakt skall kunna upprätthållas utan fastare yttre former.

Vid uppbyggnadstidens slut anses tiden vara mogen för övergång till en mera permanent organisation för lösning av samordningsfrågor av det slag, som under uppbyggnadstiden handhåfts av delegationen. Kommittén ger för sin del endast vissa allmänna synpunkter på en sådan mera permanent organisation och anför i huvudsak följande:

Det blivande samordningsorganets verksamhet kommer att i hög grad koncentreras på utvecklingen inom statens statistikverk. Det torde vara otänkbart att låta samordningsorganet i förhållande till statistikverket intaga ställningen av en överordnad fristående myndighet, som genom beslut ingriper i dess verksamhet. Resultatet skulle bli en oklar ansvarsfördelning och ett dubbelkommando. Det synes icke heller vara lämpligt att inskränka samordningsorganets verksamhet i förhållande till statistikverket till överläggningar eller remissyttranden. Ur denna synpunkt kan en rationell lösning vara att samordningsorganet, med bibehållande av sina allmänna samordningsuppgifter är styrelse för statistikverket. Den får därigenom möjlighet att direkt påverka verkets inre utveckling utan administrativ omgång.

Samordningsorganets uppgifter i fråga om samordningen av verksamheten mellan olika statistikproducerande myndigheter och den allmänna kontrollen av utvecklingen på det statistiska området skulle bl. a. kunna få formen av remittering till organet av de statistikproducerande verkens petita i vad gäller den statistiska verksamheten. Samordningsorganet får därvid särskilt ha sin uppmärksamhet riktad på att inte produktion av statistik, av typen officiell statistik, återuppstår i de verk, från vilka genom reformen statistikproduktionen tidigare avförts. Att tilldela samordningsorganet en beslutanderätt beträffande den statistiska verksamheten inom olika statliga verk är enligt kommitténs uppfattning icke förenligt med god administrativ praxis och klar ansvarsfördelning. Mot tanken att samordningsorganet blir styrelse för statistikverket kan i detta sammanhang invändas, att samordningsorganet genom denna anknytning till statistikverket blir part i målet. Visserligen kommer enligt kommitténs förslag en betydande del av den statliga statistikproduktionen att ha koncentrerats till statistikverket, varigenom principfrågan om statistikproduktionens förläggning i huvudsak avförts från dagordningen, men viss statistik, bl. a. de affärsdrivande verkens, kan alltid förutsättas komma att ligga utanför statistikverket. Man kan därför icke utgå ifrån att icke även i fortsättningen frågor

om överföring av statistik kan aktualiseras. Frågan om förläggning av statistiken kommer i varje fall alltid att uppstå, när krav uppstår på ny statistik. Ur dessa synpunkter kan det visa sig lämpligt, att samordningsorganet får en fristående ställning gentemot de olika statistikproducerande statliga verken, när det gäller frågor rörande den allmänna samordningen av den statistiska verksamheten mellan dessa verk. Detta utesluter givetvis icke i och för sig att statistikverket förses med en lekmannastyrelse.

Beträffande delegationens för statistikfrågor sammansättning och dess behov av utredningspersonal föreslår kommittén i huvudsak följande:

Delegationen för statistikfrågor föreslås bestå av sex ledamöter, fem utsedda av Kungl. Maj:t samt chefen för statistikverket självskrivnen. Kungl. Maj:t utser ordförande och vice ordförande.

Till delegationens förfogande ställes ett kansli, bestående av kanslichef, ytterligare en kvalificerad tjänsteman samt rutinpersonal. Kanslichefens uppgift blir att »hålla i» omprövningen av de statistikgrenar som beröres av den förutsatta omorganisationen. Överhuvudtaget kommer omorganisationens genomförande på avsett sätt att i hög grad bero på kanslichefen, som därför bör vara en administrativt inriktad kraft med förmåga till samarbete och med ingående kännedom om den svenska statistikens nuvarande uppläggning. Det är också givetvis en fördel, om kanslichefen dessutom besitter sakkunskap på det statistiskt metodologiska området. I varje fall bör stora krav i dessa avseenden ställas på den statistiskt utbildade tjänsteman, som vid sidan av kanslichefen föreslås ingå i kansliet. De kvalificerade uppgifter, som kommer att åvila nämndens kansli motiverar enligt kommitténs uppfattning, att de bägge ifrågavarande tjänstemännen tillerkännes arvode avpassat så, att icke löneskäl hindrar anställning av lämpliga personer. Kommittén anser, att arvodet för kanslichefen härvid kan komma att ligga i ett intervall motsvarande löneklasserna B 2—B 6, medan den statistiskt-metodologiskt inriktade tjänstemannens arvode kan komma att ligga i ett intervall motsvarande löneklasserna A 26—B 1. Behovet av rutinpersonal kan begränsas till en kontorist med hänsyn till att kansliet väsentligen härvidlag får förutsättas kunna utnyttja statistikverkens resurser.

Delegationen skall ha rätt att för att lösa sina uppgifter kalla tillfälliga experter och kunna anlita personal inom de olika statistikverken. Delegationen skall vidare i förekommande fall samråda med andra på området verksamma organ. Som ett led i verksamheten att rationellt utforma olika statistikgrenar, blir provundersökningar av olika slag nödvändiga. Härvid kommer medel att behövas för att kunna anlita statistikverkets maskincentral och intervjuinstitut, för tryckning av provblanketter, för fältundersökningar av uppgiftslämnarnas interna redovisning, för anlitande av experter etc. Medelsbehovet för de undersökningar som erfordras bör tillgodoses över ett särskilt reservationsanslag. Kommittén finner det härvid lämpligt att anslaget disponeras efter förslag av delegationen för statistikfrågor. Härigenom skulle det dubbla syftet nås, att dels garantier skapas för att medlen används i överensstämmelse med de givna riktlinjerna för reformeringen av statistikproduktionen och dels delegationens inflytande över utvecklingen förstärks.

Storleken av det belopp som behövs för provundersökningar är givetvis beroende på i vilken utsträckning sådana undersökningar bedöms som nödvändiga och vilken omfattning undersökningarna får. Kommittén har icke velat föregripa den föreslagna delegationens ställningstagande till dessa frågor, men har utgått ifrån, att provundersökningar blir nödvändiga för en

betydande del av de statistikgrenar, som föreslagits skola inordnas i den nya organisationen. Även om dessa provundersökningar begränsas till sitt omfång, anser kommittén, att det föreslagna reservationsanslaget för provundersökningar m. m. bör upptagas till lägst 100 000 kronor.

Yttranden

Praktiskt taget samtliga remissinstanser utgår från att ett samordningsorgan av något slag skall tillsättas. Ett betydande antal remissinstanser ifrågasätter dock om det kommer att bli möjligt för den av kommittén föreslagna delegationen att under en uppbyggnadsperiod av fem år slutföra de arbetsuppgifter kommittén förutsatt.

Enligt *bostadsstyrelsens* uppfattning kommer den föreslagna delegationen för statistikfrågor sannolikt icke att representera en tillräcklig kapacitet i förhållande till de mycket omfattande och tidskrävande arbetsuppgifter, i fråga om konkret prövning av olika statistikgrenars omfång och inriktning, som kommittén anser böra hänskjutas till delegationen.

Statistiska centralbyrån anser det omöjligt, att delegationen med de angivna resurserna och på den angivna tiden kan utföra alla de angivna arbetsuppgifterna. Det utredningsarbete som pålægges delegationen är av en sådan omfattning — inte minst om statistiska centralbyråns statistikgrenar såsom synes lämpligt innefattas i utredningsuppdraget — att man omöjligt kan tänka sig att förslaget kan realiseras i sin helhet. Centralbyrån pekar i detta sammanhang på den tid och de resurser som erfarenhetsmässigt åtgått vid liknande utredningsarbete på enstaka punkter av den nuvarande statistikproduktionen. Centralbyrån föreslår därför, att det arbete som enligt statistikkommittén skulle utföras av delegationen för statistikfrågor under uppbyggnadsliden i första hand koncentreras på näringsstatistiken och att delegationens verksamhet enligt mom. a begränsas till en viss kartläggning av konsumentsituationen och till ett utarbetande av direktiv för den fortsatta handläggningen av näringsstatistiken, när det gäller såväl allmänna samordningsfrågor som produktionstekniska spørsmål. Med sådana direktiv, med ett förslag till statistikens organisatoriska inordnande i statistikverket och med förslag till omorganisation i de avlämnande verken torde utvecklingsarbetet för ifrågavarande statistikgrenar kunna genomföras successivt och på ett smidigt sätt.

Därutöver skulle delegationen, enligt centralbyrån, så snart som möjligt kunna tänkas framlägga förslag till organisatorisk lösning av de samordningsproblem som kvarstår eller tillkommit i och med den föreslagna centraliseringen.

Socialstyrelsen förordar liknande begränsningar och anför därvid följande:

Enligt socialstyrelsens mening är det en illusion att tro att en genomgång av en grupp personer, av vilka envar inte kan förutsättas vara specialiserad på mer än ett av de statistiska områden, som samordningen gäller, kommer

att kunna åstadkomma allt vad som enligt hetänkandet skulle krävas av dem inom den angivna perioden av fem år. Delegationens uppgifter under samordningstiden bör begränsas till att avse enbart organisatoriska problem. Prövningen av statistikens materiella innehåll bör få anstå till dess den organisatoriska inordningen av de olika statistikgrenarna i det nya verket redan har skett och bör då ske under ledning av de ovan omtalade nämnderna för varje statistikgren. En prövning av statistikens materiella innehåll är för övrigt icke en uppgift av engångskaraktär utan bör ske ständigt. Vad det gäller är att åstadkomma en organisatorisk ram, som gör det möjligt för det statistiska arbetet att fungera tillfredsställande. Om en tillfredsställande dylik ram kan åstadkommas, kommer en prövning av statistikens materiella innehåll att av sig självt äga rum.

Konjunkturinstitutet yttrar bl. a. följande:

För att icke tiden för omorganisationen skall förlängas måste arbetet under övergångstiden inskränkas till det för ett genomförande av koordineringen oundgängligen nödvändiga. Arbetet med den mera detaljerade genomgången av statistiken i olika avseenden måste då förutsättas fortsätta inom verket efter femårsperiodens slut.

Risk föreligger emellertid för att under den tid som omorganisationen av statistikproduktionen tar, utvecklingen av ny statistik kommer att skjutas åt sidan. Utredningen har icke beaktat detta problem. Institutet vill dock kraftigt understryka vikten av att ett genomförande av den föreslagna centraliseringen av statistikproduktionen icke leder till ett uppehåll på fem år eller mera i utarbetandet av ny statistik. Ett ytterligare uppskjutande av ett genomförande av de utvidgningsprojekt som redan är under utredning, skulle innebära mycket stora olägenheter.

Professorerna i statistik uttalar bl. a. följande:

Vi vill bestämt säga ifrån, att den av kommittén föreslagna delegationen enligt vår uppfattning icke kommer att kunna lösa dessa uppgifter på den principiella grundval, som givits i betänkandet, eftersom praktiskt taget hela planeringsarbetet återstår (resultatet av kommitténs treåriga verksamhet är en åskådlig illustration av svårighetsgraden härvidlag). Man riskerar, att hela frågan om skapandet av ett svenskt statistiskt system självdör. Följden härav skulle kunna bli, att den svenska officiella statistikproduktionen kommer att kvalitativt alltmera försämrats. Detta är desto mera beklagligt, som uppgiften att skapa ett svenskt statistiskt system enligt vår uppfattning är synnerligen angelägen.

Vi vill dessutom ifrågasätta, huruvida icke den organisatoriska utformningen av ett svenskt statistiskt system i väsentliga avseenden bör avvika från den skiss, som 1956 års statistikutredning presenterat. I första hand tänker vi därvid på möjligheten att *över* den egentliga statistikproduktionen placera ett samordnande organ, som skall ha det avgörande ansvaret för att den målsättning realiserats, som är implicerad i begreppet »ett statistiskt system». För att detta skall fungera och utvecklas på ett tillfredsställande sätt har det samordnande organet att genomföra och upprätthålla en effektiv samordning av konsumtionen och produktionen av statistik samt för det tredje den statistiska forskningen, en verksamhet, som tjänar såväl konsument- som producentsidan.

LO ifrågasätter om delegationen har försetts med tillräckliga personella resurser för att kunna genomföra något annat än en rent administrativ centralisering av svensk statistik. Detta är emellertid, enligt LO, inte tillräckligt, utan en kontinuerlig samordning av statistikproduktionens omfattning och inriktning måste äga rum.

Statistiska föreningen delar utredningens uppfattning om att en översyn av statistiken och dess organisation erfordras för att ernå en god samordning. Enligt föreningen är dock den föreslagna delegationen i flera väsentliga avseenden otillräcklig för den föreslagna uppgiften.

Flera remissinstanser har stannat vid frågan om kontakten med statistikens konsumenter och uppgiftslämnare. I många fall föreslås fastare former än vad kommittén förordat.

Socialstyrelsen anför bl. a. följande:

För att statistikverket skall komma att fungera tillfredsställande torde det vidare bli nödvändigt att skapa en organisatorisk ram för ett samarbete mellan verket och de myndigheter eller organ inom statsförvaltningen, som utnyttjar den inom verket producerade statistiken. Detta läres inte kunna uppnås genom att den föreslagna delegationen för statistikfrågor efter uppbyggnadstiden övergår till att bli ett permanent samordningsorgan, utan för det betydelsefulla samarbete varom här är fråga måste särskilda organ inrättas för olika grenar av statistiken. Man kan härvidlag tänka sig en särskild nämnd för envar av de avdelningar, som bör inrättas inom verket. Varje sådan nämnd bör i så fall bestå av, förutom representanter för statistikverket och för det eller de andra verk, som är berörda av den aktuella statistiken, även företrädare för uppgiftslämnare och andra intressenter. Därutöver kan behov föreligga av en allmän nämnd för samordningsfrågor, vilkens uppgifter emellertid bör begränsas till det principiella och organisatoriska planet.

Konjunkturinstitutet framhåller:

Ehuru utredningen i flera olika sammanhang understrukit nödvändigheten av att finna en lämplig form för samarbetet mellan konsumenter och statistikproducenter lämnar den dock icke något utarbetat förslag till lösning på detta problem. Utredningen inskränker sig till att i allmänna ordalag tala om behovet av kontakt mellan statistikverket och konsumenterna, men då det gäller formerna för denna kontaktverksamhet nöjer den sig med en lös antydning om att kontaktgrupper av olika slag kan tillskapas. Institutet anser det beklagligt att en så viktig fråga icke blivit föremål för en mera ingående behandling. Det räcker nämligen inte enbart med god vilja för att den rätta kontakten skall kunna uppnås mellan producenter och konsumenter av statistik. Därtill är det i varje fall också nödvändigt att man på ömse håll har möjlighet att förstå och få inblick i varandras verksamhet. En förutsättning för detta är att man på båda håll har icke blott de formella möjligheterna utan även de personella resurserna härför.

LO anför i denna fråga följande:

Utredningen förefaller — enligt LO:s uppfattning — att ej tillräckligt ha understrukit betydelsen av att skapa organ för kontinuerlig kontakt mellan

de berörda parterna — konsumenter, producenter och uppgiftslämnare. Att utredningen ej närmare gått in på detta problem förklaras bero på rädslan att skapa organiserade former, där verksamheten till följd av sammansättningen av intressenter lätt stelnar i de en gång givna formerna. Ehuru denna risk ej får negligeras, borde åtminstone de tänkta kontaktorganen angetts i huvuddrag. Enligt LO:s uppfattning förefaller den av utredningen delvis avvisade lösningen med stående kommittéer för olika statistikgrenar att vara en framkomlig väg. Om dessa kommittéer ej blir stora, torde de ge goda tillfällen till kontakt mellan de närmast berörda parterna. De önskemål, som framkommer i kommittéerna, får därefter vägas mot varandra i det av utredningen förordade samordningsorganet, delegationen för statistikfrågor.

SACO finner det beträffande utbildningsstatistiken angeläget att ett mera permanent organ för samråd med konsumenterna skapas, förslagsvis ett organ av den typ som inom arbetsmarknadsstyrelsen upprättats i prognosfrågor.

KF tar särskilt upp frågan om kontakten med uppgiftslämnarna:

Med hänsyn till frågans betydelse för uppgiftslämnarna torde ytterligare utredning vara önskvärd, varvid det enligt styrelsens uppfattning bör övervägas, huruvida icke en för all statlig statistik gemensam datainsamlingscentral kunde inrättas inom statistikverket. I denna borde då ingå det av kommittén föreslagna intervjuinstitutet. Denna central bör också svara för formulärs samordning och den direkta kontakten med uppgiftslämnarna. Härvid bör centralen ha rätt att organisera erforderliga kontaktgrupper, vid behov innefattande representanter för uppgiftslämnare, centralen, facksektioner eller andra statliga statistikproducenter och utvecklingsgruppen.

I anslutning till frågan om delegationens arbetsuppgifter aktualiseras frågan om statistikens ställning vid de berörda administrativa verken. Flera remissinstanser anser, att kommittén icke tillräckligt utrett dessa problem och föreslår skilda åtgärder.

Socialstyrelsen konstaterar efter att ha diskuterat socialvårdsstatistikens ställning:

Slutsatsen blir att man kring socialvårdsstatistiken som en kärna bör bygga upp en statistik- och utredningsbyrå inom styrelsen. Denna byrå krävs även för att det skall vara möjligt för styrelsen att kunna följa och riktigt bedöma det allmänna statistiska arbetet, som på andra styrelsen berörda områden bedrivs av bland andra det centrala statistikverket. Härigenom tillgodoses också det för styrelsen oavvisliga kravet, att styrelsen vid sina avgöranden i plenum har tillgång till en ledamot som företräder erforderlig sak kunskap på det socialstatistiska området.

Arbetsmarknadsstyrelsen framhåller bl. a. följande:

Även vid en stark koncentration av den officiella statistiken kommer behov av viss statistisk sakkunskap att föreligga i fråga om åtskilliga statliga verk. Inom arbetsmarknadsstyrelsen, som är en betydande statistikkonsument, sker ett fortlöpande nära samarbete mellan statistiksektionen och övriga avdelningar inom verket. Detta samarbete gäller förutom löpande sta-

tistik även specialundersökningar av olika slag. Det är av stor betydelse för styrelsens verksamhet att möjligheterna att utföra sådana statistiska undersökningar icke begränsas.

Även *bostadsstyrelsen* anser sig behöva ha kvar statistisk verksamhet och anför härvid:

Ur mera allmänna rationaliseringssynpunkter torde icke mycket vara att vinna med en bortflyttning av bostadsbyggnadsstatistiken då bostadsstyrelsen under alla förhållanden måste bedriva en relativt omfattande statistisk verksamhet dels för att kunna följa sin lån- och bidragsgivning, dels i samband med sin utredande och servicebetonade verksamhet i bostadsförsörjningsfrågor.

Konjunkturinstitutet kommer för sin del till följande slutsats:

Även om en centralisering av statistikproduktionen kommer till stånd måste institutet ha möjlighet att under vissa omständigheter genomföra primärstatistiska undersökningar nämligen dels då det gäller undersökningar med ekonomiskt vetenskaplig anknytning antingen av engångskaraktär eller — om de skall utföras kontinuerligt — så beskaffade att de icke redan från början kan ges en tämligen stabiliserad form, dels i de fall där institutet har behov av att genom en undersökning snabbt få belysning av en aktuell frågeställning och statistikverket icke kan tillgodose detta. Vidare måste institutet ha möjlighet att i vissa fall genomföra, i andra fall deltaga i, undersökningar rörande kvalitet och användbarhet hos statistik som utnyttjas vid ekonomisk analys och forskning, och som produceras inom statistikverket.

Medicinalstyrelsen säger sig i sin verksamhet ha ett behov av statistisk service som, med hänsyn till den omfattning detta behov har, icke lämpligen kan tillgodoses på annat sätt än att inom styrelsen finnes tillgång till statistisk hjälp. Om ett centralt statistikverk skulle tjänstgöra som serviceorgan är det svårt att tänka sig att det skulle kunna i mer än begränsad omfattning tillgodose styrelsens behov av egna utredningar.

Statskontoret berör frågan från allmänna synpunkter:

Åtskilliga av de nu statistikproducerande ämbetsverken torde måhända även efter det arbetet med insamling och bearbetning av statistiken flyttats bort behöva ha kvar viss kvalificerad statistisk personal för analys av exempelvis halvfabrikat från statistikverket och för att kunna formulera och till statistikverket förmedla det egna verkets behov av statistisk information. Statskontoret vill i förevarande avseende erinra om förslaget rörande skolstatistikens överflyttning till statistiska centralbyrån fr. o. m. den 1 juli 1960, vilket förslag statskontoret godtagit i utlåtande den 29 oktober 1959.

Kommerskollegium anför bl. a. följande:

Vissa av de verk — däribland kollegium — från vilka enligt kommitténs förslag statistiska avdelningar skola överföras till statistikverket bli — för att kunna fullfölja sina nuvarande arbetsuppgifter på andra områden än statistikens — nödsakade att anskaffa särskild statistisk expertis för analys och bedömning m. m. av den statistik som erfordras för lösandet av arbetsuppgifterna.

Försäkringsinspektionen uttalar bl. a. följande:

Kommittén har helt underlåtit att belysa den sidan av problemet, som rör behovet av statistiker i de administrativa verk, vilka icke själva eller endast i begränsad utsträckning avses skola taga hand om primärmaterialsbearbetningar av någon omfattning. En verkschef behöver ofta få smärre statistiska bearbetningar snabbt utförda. Även om ett centralt statistikverk skall tjänstgöra som allmänt serviceorgan, är det i praktiken ytterligt svårt att tänka sig att det skulle kunna helt tillgodose fackverkens behov av egna utredningsresurser.

LO framhåller:

I vissa fall synes den statistik, som är avsedd att överflyttas till statistikverket, ha ett relativt starkt samband med den administrativa verksamheten vid resp. verk. Som exempel kan här nämnas Arbetsmarknads- resp. Bostadsstyrelsens statistik. För att eliminera den eventuella risken av en förlopad kontakt mellan statistikerna och den administrativa verksamheten i dessa fall är det av största vikt, att kontakten mellan statistikverket och de avlämnande verken upprätthålles. Statistikerna bör ha möjlighet att följa verksamheten i de avlämnande verken genom att de bereds tillfälle att delta i av verken anordnade konferenser, överläggningar, kurser m. m.

TCO anför i sammandrag följande:

Man bör emellertid inte bortse från att centraliseringen av ett antal skilda näringsstatistiska grenar medför andra slags samordningsproblem, om än inte lika omfattande, än man förut haft. Det gäller särskilt de verk och institutioner, som i överensstämmelse med sina arbetsuppgifter har att analysera viss statistik och på dess grundval eventuellt planera för den framtida utvecklingen.

Det hade varit önskvärt, att kommittén närmare berört arbetsuppgifterna och den inre organisationen i de institutioner, som avses överflytta sin statistik till det nya verket. I ett sådant fall, som konjunkturinstitutets innebär utflyttningen av nationalräkenskapsbyrån, att en av de viktigaste grundvalarna för institutets arbete utarbetas inom en annan statlig institution. Ett behov av rent tekniskt samarbete uppstår således mellan konjunkturinstitutet och statistikverket.

För andra verk och institutioner, som kommer att flytta över sin statistik helt eller delvis till statistikverket enligt kommittéförslaget, gäller i princip samma regel, nämligen att nya samordningsproblem uppstår som följd av centraliseringen.

När den svenska statistikens organisation i fortsättningen kommer att detaljgranskas bör man enligt TCO:s mening tillgodose kraven på att skilda verk och myndigheter ha resurser att fortlöpande bedriva allmänt utredningsarbete, givetvis också på statistikområdet, i direkt anslutning till respektive verks verksamhetsplanering. Självfallet kan i framtiden den situationen uppstå, att nya statistikgrenar uppstår inom verket, vilka så småningom kan bli mogna att flyttas över till det centrala verket.

Enligt TCO:s uppfattning finns det således samordningsproblem, som uppstår i samband med en centralisering av statistiken och som inte tillräckligt beaktats av statistikkommittén.

Sveriges allmänna exportförening framför följande synpunkt:

Viss statistikproduktion förutses under alla förhållanden bli kvar inom andra ämbetsverk. Denna del måste emellertid hållas under kontroll, så

att icke systemet med en mångfald icke samordnade lokala statistikavdelningar ånyo breder ut sig och man åter hamnar i ett läge, där det centrala statistikorganet endast i mycket begränsad mån gör skäl för sitt namn.

Remissinstanserna uttrycker skilda uppfattningar rörande behovet av att efter uppbyggnadsperioden ha ett samordningsorgan och detta organs uppgifter.

Statistiska centralbyrån menar, att det sannolikt behövs ett samordningsorgan även sedan den föreslagna centraliseringen slutförts och anför därvid bl. a. följande:

Ett sådant organ — vars motsvarighet existerar i flera länder med relativt starkt centraliserad statistik — skulle ha till uppgift att samordna och vaka över statistikproduktionen som alltjämt skulle vara förlagd till flera olika verk. Detta samordningsorgan skulle också kunna få till uppgift att föreslå ytterligare centraliseringar. Ett sådant samordningsorgan borde också — om det ej på annat sätt kan ske tidigare — uppmärksamma tre samordningsproblem som tidigare tagits upp av centralbyrån i olika sammanhang men som ännu väntar på sin lösning. Det gäller en samordning av transportstatistiken och av kreditmarknadsstatistiken samt en förbättrad samordning av arbetet med de internationella kontakterna på statistikens område.

Kommittén har antytt möjligheten av en framtida lekmannastyrelse. Centralbyrån är icke helt klar över vilken innebörd kommittén velat ge begreppet lekmannastyrelse. Det synes verket vara angeläget, att — om man över huvud taget överväger en styrelse — denna får en sammansättning som till stor del är fackmannamässig. Man synes böra eftersträva en representation, där vetenskapsmän som representerar ämnesområden av speciell betydelse för statistikproduktionen ingår vid sidan av representanter för konsumenter och uppgiftslämnare. En sådan styrelse måste dock göras jämförelsevis liten för att kunna arbeta effektivt. Dess medlemmar måste enligt centralbyråns mening utses bland personer som besitter de rätta kunskaperna och den rätta erfarenheten och som därutöver är villiga att aktivt engagera sig i statistikproduktionen och dess problem. Det måste också tillses att endast frågor av väsentlig betydelse för den fortsatta utvecklingen av statistikproduktionen behöver föras upp till denna styrelse. Den bör därför icke belastas med administrativa uppgifter. Beslutsrätten bör i sådana frågor som hittills ligga hos verkschefen.

Centralbyrån är emellertid tveksam, om det går att finna en styrelseform som skulle fungera effektivt för statistikproduktionen. Då å andra sidan tillgången till sakkunskap från olika delar av samhällslivet skulle vara av stort värde, vill centralbyrån förorda, att ett fackmannamässigt råd bildas och knyts till det nya verket.

Konjunkturinstitutet föreslår följande:

Sedan delegationens arbetsuppgifter slutförts med utgången av femårsperioden synes det för framtiden önskvärt med ett samordningsorgan med en rådgivande funktion. Detta bör dels ha till uppgift att i grova drag övervaka statistikproduktionens anpassning till konsumtionsbehoven — viktigare konsumentintressen bör vara företrädda även i detta nya organ — liksom samordningen med och mellan utanför stående statistikproducenter.

En av delegationens uppgifter bör vara att framlägga förslag till ett dylikt mera permanent samordningsorgan.

Riksräkenskapsverket kan icke tillstyrka, att ett nytt statligt organ tillskapas utan att dess arbetsuppgifter på längre sikt närmare preciseras och anför härvid följande:

Enligt riksräkenskapsverkets uppfattning bör den centraliseringsverksamhet i fråga om statistikproduktionen, som kommittén förordar skola bedrivas under en övergångsperiod, lämpligen kunna anförtros åt särskilt utsedda sakkunniga med chefen för statistiska centralbyrån som ordförande. Till de sakkunniga böra adjungeras experter för de olika statistikområden, som bli föremål för de sakkunnigas prövning. Som kansli för de sakkunniga bör kunna fungera den arbetsgrupp för utredningsfrågor, som kommittén föreslår bli inrättad i det centrala statistikverket. En av arbetsgruppens medlemmar bör vara chef för gruppen och erhålla ett med hänsyn till de sålunda föreslagna vidgade arbetsuppgifterna lämpligt avvägt arvode, dock högst motsvarande lönegrad B 3.

Statens organisationsnämnd anser att samordningsorganet under uppbyggnadsperioden lämpligen bör organiseras såsom en kommitté, varigenom risken för en permanentning av organet torde minskas. I kommitténs direktiv bör enligt nämndens mening anges att besparingar i de statliga statistikproduktionskostnaderna bör vara kommitténs huvudsyfte.

Vad angår delegationens sammansättning har *statskontoret* ingen erinran mot kommitténs förslag om att delegationen skall bestå av sex ledamöter, fem utsedda av Kungl. Maj:t samt chefen för statistiska centralbyrån självskrivnen. Statskontoret anför vidare följande:

Arvoden till delegationens ordförande och ledamöter böra utgå enligt kommittékungörelsen. Delegationen bör, i enlighet med förslaget, utrustas med ett kansli. Statskontoret har ingen erinran mot den föreslagna personaluppsättningen vid kansliet men håller före, att avlöningsförmånerna till kansliets chef och dennes närmaste man lämpligen böra utgå enligt kommittékungörelsen.

Överståthållarämbetet uttalar:

Såvitt överståthållarämbetet kan bedöma komma dessa delegationens uppgifter att ställa mycket höga krav på de enskilda ledamöterna i vad avser statistisk expertis och — i synnerhet — förtrogenhet med den officiella statistiken och vad därtill hör. Överståthållarämbetet ifrågasätter, om icke ledamöternas kvalifikationer för uppdraget äro av så väsentlig betydelse för delegationens möjligheter att på ett tillfredsställande sätt lösa sin uppgift, att frågan härom icke bör lämnas oreglerad i föreskrifterna om delegationens sammansättning.

TCO sammanfattar sina synpunkter i detta avseende genom att föreslå:

att det speciella samordningsorganet, delegationen för statistikfrågor, förstärks med ett speciellt organ för utbildnings- och personalfrågor, vilket skall arbeta i nära samarbete med delegationen och särskilt beakta de kvarvarande decentraliserade statistikavdelningarnas problem,

att ett forum skall skapas för samråd med representanter för av omorganisationen berörd personal,

att delegationen för statistikfrågor får till uppgift att utreda på vilket sätt den statistiska personalens vidareutbildning skall ges en permanent organisatorisk form inom den framtida statliga statistikorganisationen.

SACO utgår från att representanter för berörda personalgruppers organisationer beredes plats inom delegationen och anför vidare följande:

Det är uppenbart att delegationens kansli är otillräckligt bemannat för sina omfattande arbetsuppgifter. Detta gäller även om delegationen medges rätt att tillkalla tillfälliga experter samt anlita personal inom de olika statistiska verken. SACO vill föreslå att delegationens kansli förstärkes med minst tre kvalificerade statistiker, vilka inom var sitt område bör leda samordningen av skilda facksektioner.

I fråga om löneställningen för delegationens personal anför *statens lönenämnd* bl. a. följande:

Lönenämnden kan för sin del icke finna att arbetet inom den s. k. delegationen för statistikfrågor i och för sig motiverar en tillämpning av andra löne- och tillsättningsprinciper än de som i allmänhet tillämpas inom statsförvaltningen. Vilken löneställning, som med tillämpning av dessa principer är den rimligaste för de föreslagna befattningarna, är emellertid en fråga som är synnerligen svår att besvara på basis av de i betänkandet lämnade uppgifterna. I fråga om statistikdelegationens kansli kan nämnden svårligen finna högre löneställning än A 26 motiverad för kanslichefen. Med hänsyn till att statistikverkets arbetsgrupp avses skola stå till delegationens förfogande vill det förefalla nämnden som om A 24 vore den högsta lönegrad, som kan komma i fråga vid bestämmande av löneförmånerna för kanslichefens närmaste man. Löneställningen för den föreslagna biträdestjänsten undandraget sig helt nämndens bedömande.

3. Statistikverkets organisation

Kommittén

Koncentrationen av en huvuddel av den statliga statistiken till ett verk medför ökade möjligheter att utnyttja stordriftens fördelar i statistikproduktionen. Grundtanken i kommitténs organisationsförslag är i överensstämmelse härmed att åstadkomma en arbetsfördelning mellan specialiserade enheter, nämligen mellan å ena sidan på tekniska frågor inriktade och för hela verket gemensamma stabs- och serviceorgan och å andra sidan facksektioner, som ansvarar för insamling och bearbetning av olika statistikgrenar.

Beträffande facksektionerna framhåller kommittén, att behoven av personal och de krav som behöver ställas på denna är beroende av, hur grupperingen av statistikgrenar på olika facksektioner utformas. Statistikgrenarna kan härvid grupperas antingen efter uppgiftslämnare eller efter speciella synpunkter, såsom konsumentönskemål och gemensam problemställning.

En fördel med indelningen efter uppgiftslämnare vore, att uppgiftslämnarna i regel endast skulle behöva lämna uppgifter till en enhet inom statistikverket. I praktiken torde det dock, enligt kommittén, icke vara möjligt att enbart gruppera statistikgrenarna efter uppgiftslämnare. Ur konsument-synpunkt ter det sig naturligt att betrakta exempelvis arbetsmarknadsstatistiken i ett sammanhang. Kommittén nämner vidare som exempel, att prisstatistik av olika slag erbjuder en rad likartade indexproblem, som med fördel kan behandlas i ett sammanhang.

Det förslag till gruppering av statistikgrenarna på facksektioner, som kommittén framlagt, återges i det följande. Kommittén understryker, att den förutsatta genomgången av olika grenar och även den framtida utvecklingen kan komma att medföra behov av ändringar i den föreslagna grupperingen, som sålunda ej får betraktas som bindande för verkets organisation.

Näringsstatistik

1. Jordbruk med binärningar och skogsbruk

Statistik som bör överflyttas:

Centralbyråns nuvarande jordbruksstatistik

Från

Statistiska centralbyrån

Statistik som ev. kan överflyttas:

Skogs- och flottningsstatistik

Jordbruksnämndens löpande statistik

Räkenskapsundersökningar vid jordbruket

Skogsstyrelsen

Jordbruksnämnden

Lantbruksstyrelsen

2. Industri- och byggnadsstatistik

Statistik som bör överflyttas:

Industri- och bergsstatistik

Investerings- och lagerstatistik

Vinststatistik för industrin och byggnadsbranschen

Bostadsbyggnadsstatistik

Lokalstatistik

Konjunkturbarometern

Kommerskollegium

Kommerskollegium

Statistiska centralbyrån

Bostadsstyrelsen

Bostadsstyrelsen

Konjunkturinstitutet

Statistik som ev. kan överflyttas:

Fastighetsomkostnadsundersökningar

Statens hyresråd

3. Handel och samfärdsel

Statistik som bör överflyttas:

Utrikeshandelsstatistik

Volym- och prisindex för utrikeshandeln

Kommerskollegium

Konjunkturinstitutet

Detaljhandelsstatistik

Kooperationsstatistik

Sjöfartsstatistik

Vinststatistik för handel och samfärdsel

Bilregistret

Socialstyrelsen

Kommerskollegium

Kommerskollegium

Statistiska centralbyrån

Statistiska centralbyrån

Statistik som ev. kan överflyttas:

Försäljningen av rusdrycker och öl

Kontrollstyrelsen

4. Kommunstatistik och kapitalmarknadsstatistik

Statistik som bör överflyttas:

Kommunal finansstatistik

Sparbanksstatistik

Från

Statistiska centralbyrån

Statistiska centralbyrån

5. Arbetsmarknadsstatistik och lönestatistik

Statistik som bör överflyttas:

Löne- och sysselsättningsstatistik

Statistik över statsanställda

Statistik som ev. kan överflyttas:

Statistik över flyttningar mellan fackförbunden

Socialstyrelsen och
arbetsmarknadsstyrelsen

Statistiska centralbyrån

Arbetsmarknadsstyrelsen

6. Statistik över priser

Statistik som bör överflyttas:

Konsumentprisindex

Prisstatistik

Statistik som ev. kan överflyttas:

Byggnadskostnadsindex

Taxestatistik

Socialstyrelsen

Kommerskollegium

Bostadsstyrelsen

Bostadsstyrelsen

Allmän statistik

7. Befolkningsstatistik

Statistik som bör överflyttas:

Centralbyråns nuvarande befolkningsstatistik

Valstatistik

Befolkningsregister (urvalet)

Labour force undersökningar

Statistik som ev. kan överflyttas:

Utlänningsstatistik

Statistiska centralbyrån

Statistiska centralbyrån

Statistiska centralbyrån

Arbetsmarknadsstyrelsen

Utlänningskommissionen

8. Social-, medicinal- och rättsstatistik

Statistik som bör överflyttas:

Centralbyråns nuvarande rättsstatistik

Fångvårdsstatistik

Statistik som ev. kan överflyttas:

Socialvårdsstatistik

Olycksfallsstatistik

Sjukassestatistik

Pensionsstyrelsens statistik

Fylleriförseelser

Medicinalstatistik

Statistiska centralbyrån

Fångvårdsstyrelsen

Socialstyrelsen

Riksförsäkringsanstalten

Riksförsäkringsanstalten

Pensionsstyrelsen

Kontrollstyrelsen

Medicinalstyrelsen

9. Inkomst- och hushållsstatistik

Statistik som bör överflyttas:

Inkomst- och förmögenhetsstatistik

(taxeringsstatistik)

Levnadskostnadsundersökningar

Sparundersökningar

Statistiska centralbyrån

Socialstyrelsen

Konjunkturinstitutet

Statistik som ev. kan överflyttas:
Bostadsmarknadsstatistik

Från
Bostadsstyrelsen

10. Utbildningsstatistik

Statistik som bör överflyttas:

Statistik över högre studier
Skolstatistik
Statistik över skolungdomens yrkesplaner

Statistiska centralbyrån
Skolöverstyrelsen
Arbetsmarknadsstyrelsen

11. Räkningar

Statistik som bör överflyttas:

Folkräkningar
Bostadsräkningar
Företagsräkningar
Jordbruksräkningar

Statistiska centralbyrån
Bostadsstyrelsen
Kommerskollegium
Statistiska centralbyrån

Behovet av samordning är enligt kommitténs mening särskilt framträdande på näringsstatistikens område. Enligt den av kommittén föreslagna grupperingen skulle denna statistik insamlas och bearbetas av 1:a—6:e facksektionerna. Huvuddelen av denna statistik insamlas från företag, vilket aktualiserar behovet av ett företagsregister som underlag för insamlingen. På konsumentsidan föreligger behov att kunna kombinera näringsstatistikens skilda delar, vilket ställer krav på en långt driven innehållsmässig samordning. Kommittén anser, att nationalräkenskapsmetodiken bildar ett lämpligt underlag för en sådan samordning.

Samordningsverksamheten blir i väsentlig grad avgörande för arbetets inriktning och uppläggning vid de skilda näringsstatistiska facksektionerna och i så måtto överordnad verksamheten vid dessa. Omfattningen av det arbete det här är fråga om och den ständiga intima kontakt som erfordras med de olika näringsstatistiska facksektionerna torde, enligt kommittén, göra det omöjligt för verksamhetschefen att bära det omedelbara ansvaret för samordningsverksamheten på det näringsstatistiska området. Enligt kommitténs mening krävs en odelad ledande arbetsinsats av en högt kvalificerad kraft. Inte minst kommer detta att vara fallet under den successiva uppbyggnaden av det nya verket, då en för den framtida utvecklingen av näringsstatistiken betydelsefull planerings-, utrednings- och organisatorisk verksamhet förutsättes.

Kommittén föreslår därför att de näringsstatistiska facksektionerna sammanhålls i en *näringsstatistisk avdelning* under ledning av en avdelningschef och anför:

Avdelningschefen bör få det omedelbara ansvaret för att de löpande olika samordningsbehoven, såväl innehållsmässigt som produktionstekniskt, beaktas och dessutom svara för att den planerings- och utredningsverksamhet utföres som i samband med det nya verkets uppbyggnad blir aktuell på näringsstatistikens område. Med hänsyn till verksamhetens ledande och även i övrigt högt kvalificerade art föreslår kommittén att avdelningschefen placeras i lägst lönegrad B 3. Om det skulle visa sig att avdelningschefens ar-

betsuppgifter efter uppbyggnadstiden går att förena med befattningen som chef för en av de nybildade facksektionerna, bör givetvis denna möjlighet till besparing tillvaratagas. Detta får dock bli en fråga som man senare får ta ställning till. Under uppbyggnadstiden anser kommittén, att de arbetsuppgifter, som kommer att åvila avdelningschefen, är så omfattande, att det ur effektivitetssynpunkt är klart olämpligt att kombinera verksamheten som avdelningschef med andra arbetsuppgifter.

Kommittén föreslår vidare, att, som underlag för samordningsarbetet beträffande klassificeringar och definitioner, arbetet med sammanställning av nationalräkenskaperna och fortsatt utvecklingsarbete på detta område överföres från konjunkturinstitutet till det nya statistikverket. De omfattande samordningsuppgifter som nationalräkenskaperna avses ge underlag för motiverar enligt kommitténs uppfattning att arbetet anförtros en särskild *nationalräkenskapsbyrå*. Denna skulle förutom rutinpersonal, omfatta en byråchef i lönegrad B 1, en förste aktuarie i lönegrad A 23 och två amanuenser i reglerad befordringsgång.

Samtidigt skulle de tjänster inom konjunkturinstitutet, som närmast inrättats för arbete med nationalräkenskaperna kunna indragas, d. v. s. en byråchef i lönegrad B 1 och en förste aktuarie i lönegrad A 23. Enligt kommitténs uppfattning motiverar konjunkturinstitutets till följd av nationalräkenskapsens bortflyttning minskade arbetsuppgifter att även två amanuens-tjänster och en skrivbiträdestjänst indrages. Den nyinrättade nationalräkenskapsbyrån vid statistikverket skulle sålunda motsvaras av samtida indragningar av personal hos konjunkturinstitutet.

Den statistik, som enligt kommittén skulle komma att ligga utanför den näringsstatistiska avdelningen, omfattar i huvudsak data, som avser och även i stor utsträckning bygger på uppgifter från enskilda och hushåll. Frågan om användning av gemensamma register blir sålunda aktuell även för denna statistik. Även i övrigt föreligger ett behov av samordning av klassificeringar och definitioner samt vid utnyttjande av produktionsresurser. Inte minst gäller det härvid samordning mellan löpande statistik och större räkningar. Ett starkt behov finnes sålunda att sammanhålla även ifrågakvarande statistikgrenar. Detta skulle kunna få ett konkret uttryck i att dessa grenar på motsvarande sätt som näringsstatistiken sammanhölles inom en *avdelning för allmän statistik*.

De statistikgrenar vars förläggning kräver närmare övervägande är till antalet betydligt fler på den allmänna avdelningens område än på näringsstatistikens. Kommittén anser sig därför på nuvarande stadium icke kunna ta slutgiltig ställning till frågan huruvida samordningsverksamheten på den allmänna sidan blir av sådan storlek att en speciell befattning som avdelningschef behöver inrättas. Denna fråga får tas upp i samband med det successiva uppbyggandet av ifrågakvarande facksektioner. Kommittén anser, att verksamheten tills vidare bör kunna svara för hithörande samordningsfrågor.

Kommittén finner, att centralbyråns utredningsinstitut liksom hittills i huvudsak bör inrikta sin verksamhet på att ge statistikverket och utomstående uppdragsgivare service i fråga om intervjuundersökningar. De hittillsvarande utredningsuppgifterna av annat slag bör enligt kommitténs mening flyttas till den arbetsgrupp som kommittén föreslår skall inrättas. I samband därmed bör beteckningen utredningsinstitutet ändras till *intervjuinstitutet*.

Kommittén föreslår även, att centralbyråns maskincentral bildar stommen i en motsvarande central inom statistikverket och att maskinanläggningarna vid andra statistikproducerande verk i samband med statistikens överflyttning sammanföres med statistikverkets *maskincentral*. Då frågan om användning och anskaffning av elektroniska databehandlingsmaskiner är under utredning, har kommittén icke ansett sig kunna avge några konkreta förslag på detta område men förutsätter att användningen av databehandlingsmaskiner för statistikproduktionen samordnas med användningen av maskiner för administrativa och andra ändamål. Kommittén utgår dock ifrån, att man inom statistikproduktionen inom kort kommer att få tillgång till en maskin med stor kapacitet. Under alla förhållanden bör inom statistikverket finnas expertis, som kan följa den snabba utvecklingen på området och svara för att de rationaliseringsmöjligheter tillvaratages som användningen av databehandlingsmaskiner erbjuder.

Möjligheterna till rationalisering av rutinarbetet bör enligt kommitténs mening kunna leda till väsentliga personalbesparingar vid en koncentration av statistiken till ett statistikverk, vid oförändrat omfång av statistiken. Dessa besparingsmöjligheter bör, liksom också frågan i vad mån vissa arbetsuppgifter kan utföras av personal med lägre tjänsteställning än för närvarande, tagas upp till noggrant övervägande i det fortsatta organisationsarbetet.

För det fortsatta rationaliseringsarbetet är det angeläget att utnyttja framstegen på maskinteknikens område och de förbättrade metoder som den statistiska forskningen anvisar. För detta utvecklingsarbete behövs speciella experter inom statistikverket. Genom statistikens koncentration skapas förutsättningar för ett gemensamt utnyttjande av sådan expertis, på vilken tillgången i ett litet land som Sverige alltid får förutsättas vara knapp. Likformig användning av metoder och maskiner för en huvuddel av statistiken innebär också att förbättrade produktionsmetoder snabbt kan komma till användning över hela fältet. Därigenom skapas även förutsättningar för likformig kostnadsbedömning av skilda statistikgrenar.

Betydelsen av att expertis på utvecklingsarbete organisatoriskt infogas i det nya statistikverket kan enligt kommitténs mening icke nog starkt framhållas. Till väsentliga delar kan bristerna i den nuvarande statistikproduktionen återföras på avsaknaden av expertis, som helt får ägna sig åt utvecklingsarbete. Den strategiska betydelsen av denna expertis för statistikproduktionen bör enligt kommitténs mening organisatoriskt komma till

uttryck i en *arbetsgrupp för utvecklingsfrågor* direkt under verksledningen. Förutom frågor rörande utveckling i fråga om metoder och maskinbearbetning bör denna grupp stå till verksledningens förfogande för planläggning av verksamheten i statistikverket. Även utbildningsfrågor bör anförtros åt gruppen. De arbetsuppgifter som föreslås komma att åvila arbetsgruppen för utvecklingsfrågor skulle enligt kommittén vara:

att fortlöpande följa och inom statistikproduktionen utnyttja utvecklingen på det statistiska metodområdet och i fråga om maskintekniken;

att vid behov förstärka avdelningarna och facksektionerna genom att tillsammans med personal från dessa medverka vid den genomgång av statistikgrenar, som bör ingå som ett led i statistikverkets strävan att i rationaliseringssyfte periodiskt ompröva olika statistikgrenars uppläggning; samt

att organisera utbildningen av personal inom verket.

För sin verksamhet behöver arbetsgruppen, understryker kommittén, hålla nära kontakt med övriga enheter inom statistikverket. Inte minst gäller detta i fråga om den förutsatta genomgången av olika statistikgrenars uppläggning. Det kan vara lämpligt att denna verksamhet bedrivs i form av arbetsutskott, där arbetsgruppen ställer expertis till förfogande och utskottets övriga medlemmar består av representanter för de facksektioner som har ansvaret för ifrågavarande statistikgrenar.

För att kunna följa utvecklingen i fråga om statistisk metodik, främst då beträffande sampling, och för att fortlöpande kunna anpassa uppläggningsen av olika statistikgrenar till denna utveckling liksom för vidare utbildning av personal behövs, enligt kommitténs mening, högt kvalificerad vetenskaplig expertis inom arbetsgruppen för utvecklingsfrågor. Detta behov kan bl. a. tillgodoses genom att anlita en vetenskaplig rådgivare med anknytning till den akademiska forskningen. Kommittén föreslår, att statistikverket beredes möjlighet att anlita vetenskaplig expertis genom att erforderliga medel härför inräknas i avlöningsanslaget. Kommittén beräknar det årliga anslagsbehovet för detta ändamål till lägst 50 000 kronor. Personalbehovet i övrigt inom arbetsgruppen för utvecklingsfrågor torde enligt kommittén i utgångsläget kunna begränsas till tre kvalificerade experter. Kommittén framhåller fortsättningsvis:

I och med att utvecklingsarbetet tar fart kommer detta att medföra, att personal frigöres från rutinarbete inom facksektionerna, vilket är ägnat att minska kostnaderna för statistikproduktionen och dessutom skapa förutsättningar för en utökning av den på utvecklingsarbete inriktade personalen. Den stora betydelse dessa experter kommer att få för statistikverkets verksamhet och de höga krav som måste ställas på sakkunskap i fråga om statistiska metodfrågor och maskinteknik samt förmåga till samarbete innebär, att det här i minst lika hög grad som för de högre cheferna inom verket gäller att få rätt person på rätt plats. Tillsättningen av ifrågavarande personal bör därför enligt kommitténs uppfattning — oberoende av den lönegrad som kan ifrågakomma — ske enligt samma förfarande som gäller för tillsättningen av byråchefer. Då tillgången på lämpliga personer får förutsättas vara starkt begränsad och då det är av vikt att knyta förekomman-

de lämpliga personer till arbetsgruppen, föreslår kommittén, att lönesättningen icke bindes alltför hårt utan att en individuell anpassning i lönesättningen blir möjlig, förslagsvis inom intervallet A 24—B 1. Då en viss rörlighet i arbetsgruppens sammansättning framstår som önskvärd, föreslår kommittén vidare, att ifrågakvarande tjänster tillsättes på förordnande tills vidare.

När det gäller *information utåt* förordar kommittén att all publiceringsverksamhet för statistikverket sker genom det i verket infogade biblioteket. Möjligheterna att inskränka publikationernas omfång och åstadkomma en sammanslagning bör härvid tillvaratagas. Beträffande löpande statistik med tätare periodicitet anser kommittén, att förutsättningar bör finnas för en gemensam publicering i en publikation. Härigenom erhålles större möjligheter för konsumenterna att orientera sig i statistiken. En fråga, som vid den förutsatta övergången till elektroniska databehandlingsmaskiner får aktualitet, är möjligheten att i viss utsträckning kombinera tryckningen med maskinbearbetningen.

Den ökade vikt som enligt kommitténs uppfattning bör läggas vid samordningen av det statistiska trycket motiverar, att en befattning som redaktör inrättas vid statistikverket. De höga krav som får ställas på denna befattningshavare motiverar enligt kommittén att befattningen placeras i lägst lönegrad A 26.

Den vidgade verksamheten vid det föreslagna statistikverket i jämförelse med den nuvarande statistiska centralbyrån medför en väsentlig ökning i arbetet med *verkets administration*. Det kan därför enligt kommitténs mening visa sig befogat att omforma centralbyråns nuvarande kansli till en administrativ byrå under ledning av en byråchef. Kommittén har dock icke tagit ställning till denna fråga, då omfattningen av verkets arbetsuppgifter först kan säkrare bedömas sedan huvuddelen av statistiken överflyttats från de administrativa verken.

Verkschefens arbetsuppgifter får i betydande utsträckning förutsättas komma att bli av allmänt samordnande karaktär. Det gäller för verkschefen att tillse, att kontaktverksamheten utåt samordnas och att möjligheterna till intern samordning tillvaratages. Med hänsyn till verkschefens kvalificerade och omfattande arbetsuppgifter bör som chef för det nya statistikverket stå en generaldirektör.

Statistiska centralbyrån är redan nu ett så gott som helt på statistikproduktion inriktat verk. Vissa frågor av administrativ karaktär, *namnärenden och folkbokföringsfrågor*, åvilar dock centralbyrån. Dessa administrativa uppgifter saknar egentlig anknytning till centralbyråns verksamhet i övrigt. Kommittén anser det önskvärt, att det nya statistikverket helt blir inriktat på sina statistiska uppgifter och föreslår därför, att handläggningen av namn- och folkbokföringsärenden icke överföres till statistikverket utan till annan lämplig myndighet. Namnärendena skulle enligt kommittén kunna handläggas inom patent- och registreringsverket och folkbokföringsfrågorna av det organ, som får tilläggs pensioneringen om hand.

Kommittén finner det vara av största betydelse, att den successiva uppbyggnaden av statistikverket sker i anslutning till en av statsmakterna fastställd *tidsplan*. Kommittén har därför utarbetat ett förslag till tidsplan och därvid utgått från att riksdagsbeslut föreligger vid ingången av budgetåret 1960/61 i enlighet med kommitténs förslag. Beträffande överflyttningen av statistik till statistikverket har kommittén funnit det naturligt, att först större och mera givna områden infogas i den nya organisationen och att därefter mindre områden och sådana som kräver ytterligare överväganden tagas upp till behandling av delegationen för statistikfrågor. Tidsplanen kommer under dessa förutsättningar att te sig på följande sätt.

1 juli 1960

Delegationen för statistikfrågor med kansli upprättas.

Statistiska centralbyrån upphör och dess nuvarande statistiska uppgifter övergår på statens statistikverk.

Verkschef och chef för den näringsstatistiska avdelningen tillsättes.

Stomme till statistikverkets service-organ — maskincentral, intervjuinstitut och bibliotek — bildas på grundval av motsvarande organ hos statistiska centralbyrån.

Arbetsgrupp för utvecklingsfrågor inrättas.

Byrå för nationalräkenskaper organiseras, varvid de på denna byrå inrättade befattningarna motsvaras av samtida indragningar hos konjunkturinstitutet.

1 juli 1962

Facksektioner för industri- och byggnadsstatistik, för handel och samfärd, för statistik över priser, för utbildningsstatistik samt för kommunstatistik och kapitalmarknadsstatistik organiseras, vilket innebär att kommerskollegii och skolöverstyrelsens statistik samt viss statistik från bostadsstyrelsen, konjunkturinstitutet och socialstyrelsen överflyttas. Samtidigt bör även kommerskollegiets maskinpark infogas i statistikverkets maskincentral.

1 juli 1963

Facksektionen för inkomst- och hushållsstatistik organiseras, vilket innebär att viss statistik från socialstyrelsen och konjunkturinstitutet överföres.

1 juli 1964

Facksektionen för arbetsmarknad och lönestatistik organiseras, vilket innebär att viss statistik från socialstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen överflyttas. Samtidigt bör även socialstyrelsens maskinpark infogas i statistikverkets maskincentral.

1 juli 1965

Facksektioner för jordbruk med binärningar och skogsbruk, för social-, medicinal- och rättsstatistik samt för räkningar organiseras, vilket innebär att statistik från fängvårdsstyrelsen överföres, att socialstyrelsens efter tidigare etapper kvarvarande statistik eventuellt överflyttas och att viss statistik från riksförsäkringsanstalten, medicinalstyrelsen, pensionsstyrelsen, kon-

trollstyrelsen, jordbruksnämnden och lantbruksstyrelsen eventuellt överflyttas.

Kommittén framhåller, att tidsplanen i första hand är avsedd att ge vissa hållpunkter för uppbyggnaden av statistikverket. I den mån redan företagna utredningar, såsom exempelvis beträffande utbildningsstatistiken, medför att vissa statistikområden kan infogas tidigare än här beräknats, möter detta intet hinder, liksom inte heller andra ur lämplighetssynpunkt företagna justeringar. Kommittén anser emellertid, att det givna förslaget till tidsplan bör följas i sina huvuddrag, så att uppbyggnadsperioden icke utsträcker utöver den föreslagna femårsperioden.

Kommitténs förslag att handläggningen av namnändren liksom de frågor som handläggs av statistiska centralbyråns folkbokföringsbyrå förläggas till lämplig administrativ myndighet måste föregås av vissa närmare utredningar. Kommittén har därför icke ansett sig kunna föreslå vid vilken tidpunkt den förutsatta överflyttningen skall äga rum.

I samband med verkets uppbyggnad blir *lokalfrågan* aktuell. Det successiva uppbyggandet av statistikverket kommer att medföra ett ökat lokalbehov samtidigt som lokaler friställes inom de avlämnande verken. Omorganisationen kan därför enligt kommittén icke i och för sig väntas komma att medföra någon större nettoökning i lokalbehovet för statistikproduktionen. Genom den förutsatta rationaliseringsverksamheten kan lokalbehovet på något längre sikt visa sig komma att bli mindre totalt sett än vid nuvarande organisation av statistikproduktionen. Det anses angeläget att statistikverkets olika enheter sammanhålls lokalt. Det begränsade lokalbehov, uppskattningsvis tio rum (inklusive lokalbehovet för delegationen för statistikfrågor), som uppkommer under budgetåret 1960/61 torde enligt kommittén kunna tillgodoses inom den nuvarande statistiska centralbyrån. Genom lämpliga omflyttningar och genom att prioritet ges statistikverket vid tillbyggnader av det komplex vari centralbyrån nu inrymmer, bör lokalfrågan även under det kommande uppbyggnadsskedet kunna få en ändamålsenlig lösning.

Yttranden

Flera remissorgan är kritiska mot kommitténs förslag och synpunkter rörande statistikverkets organisation.

Statistiska centralbyrån anför i sammandrag följande:

Enligt centralbyråns mening skulle det i principskissen föreslagna verket få svårigheter att i praktiken arbeta effektivt. Främsta anledningen till detta är för det första avdelningschefens placering utan någon motsvarighet på den andra avdelningen och för det andra den föreslagna uppdelningen i facksektioner. För att det föreslagna verket skall fungera på ett organisatoriskt smidigt sätt, synes det centralbyrån nödvändigt, att ledamöterna i verket icke blir alltför många, att det interna samordningsarbetet kan drivas rationellt och att man uppnår en balanserad arbetsfördelning. Detta

skulle kunna uppnås utan genomgripande förändringar i kommitténs principskiss, om antalet avdelningschefer utökades. Centralbyrån delar kommitténs uppfattning, att näringsstatistiken fordrar speciell samordning och att detta motiverar en avdelningschefstjänst. Det synes emellertid centralbyrån även motiverat, att redan nu beslut om en avdelningschef för den allmänna statistiken fattas. Med de krav på teknisk utveckling och samordning av statistikproduktionen som är betänkanadets huvudtes uppstår — såsom centralbyrån tidigare nämnt — behov av fler högre tjänstemän, d. v. s. ett behov av allmänt arbetsledande, planerande och samordnande krafter.

Det nya verket skulle enligt centralbyråns mening i första hand organiseras på två statistiska avdelningar med var sin avdelningschef. Den ena skulle i enlighet med kommitténs förslag bli den näringsstatistiska avdelningen, där avdelningschefen skulle sköta samordningen av näringsstatistiken med bl. a. nationalräkenskaperna, ett företagsregister och register över myndigheter och olika institutioner som samordningsinstrument. Denna avdelning skulle syssla med statistik som bygger på uppgifter från och om företag, myndigheter, institutioner och liknande subjekt inom olika näringsgrenar.

En andra avdelning, den allmänna avdelningen med egen avdelningschef, skulle i huvudsak i enlighet med kommitténs förslag omfatta annan statistik, där framför allt individen eller hushållet är uppgiftslämnare eller som gäller olika uppgifter beträffande individen och dennes plats i samhället. Här skulle även kunna ingå viss ekonomisk statistik med individen som uppgiftslämnare (t. ex. sparundersökningar). Den ekonomiska statistiken på den allmänna avdelningen skulle dock bli av mycket begränsad omfattning och måste ur klassificeringssynpunkt ansluta sig till den näringsstatistiska avdelningens verksamhet. Den allmänna avdelningen skulle som ett av sina koordineringsinstrument ha andra register, exempelvis olika register över befolkningen. Centralbyrån vill i dagens läge icke heller föreslå en avdelningschef för övriga serviceorgan men hemställer, att denna fråga skall ingå i delegationens arbetsuppgifter.

Avdelningschef bör i princip, såsom kommittén föreslagit, placeras lägst i lönegrad B 3. Detta är motiverat bl. a. av de ansvarfulla uppgifterna, de höga kraven på kvalifikationer och det rådande rekryteringsläget. Den tentativa organisationsform som därmed uppstår kan synas relativt främmande för ett statligt verk. Den är dock betingad av den statistiska produktionsprocessens speciella natur med en framtida teknisk utveckling som liknar många företags och med vittomfattande samordningsproblem.

Konjunkturinstitutet är av liknande mening:

Den av utredningen föreslagna organisationsformen förefaller institutet helt irrationell. Arbetsbelastningen på generaldirektören skulle med den föreslagna indelningen bli dels orimligt stor dels egendomligt snedvriden. Medan generaldirektörens arbete, när det gäller den näringsstatistiska avdelningen, skulle på ett rationellt sätt kunna inriktas på större och mera avgörande frågor, måste hans arbete då det gäller de sektioner där avdelningschef saknas som mellaninstans, innebära en väsentligt mera i detalj gående behandling av ärendena. Institutet vill i stället föreslå att tre avdelningschefstjänster inrättas redan från starten, nämligen en för den näringsstatistiska avdelningen, en för avdelningen för allmän statistik och en för serviceavdelningen, och att avdelningscheferna redan från början inkopplas i arbetet med statistikproduktionens omorganisation.

Socialstyrelsen uttalar bl. a. följande:

Genom en organisation med så många fristående enheter torde man knappast kunna vinna den väsentliga fördel, som åsyftas med den föreslagna, från tekniska rationaliseringssynpunkter väl motiverade centraliseringen, eftersom man allvarligt måste befara, att i vart fall de fristående tio enheterna kommer att fungera såsom självständiga enheter. I så fall kunde man lika gärna låta dessa ligga kvar hos de myndigheter till vilka de för närvarande är knutna. Antalet enheter i det blivande verket bör därför antingen väsentligen reduceras eller samordnas under ett begränsat antal avdelningar, och cheferna för de olika enheterna eller i förekommande fall avdelningarna bör delta i den direkta ledningen av verket. Såvitt styrelsen kan bedöma utgör detta en förutsättning för att statistikverket skall kunna fungera såsom en organisatorisk enhet och åstadkomma en saklig avvägning mellan de olika statistikgrenarnas intressen.

TCO och *SACO* förordar också fler avdelningschefer, medan däremot *länsstyrelsen i Stockholms län* anser att den erforderliga samordningen mellan ledarna av de olika näringsstatistiska grupperna torde kunna etableras genom fria kontakter dem emellan samt i förekommande fall på föranstaltande och under ledning av verkschefen.

Svenska arbetsgivareföreningen och *Sveriges industriförbund* har följande synpunkter på organisationsfrågan:

Vad avser den föreslagna indelningen i huvudavdelningar kan ifrågasättas, om ej den avdelning, som utredningen betecknar »serviceorgan», bör utformas som en mera renodlad planerings- och produktionsavdelning. Hit skulle då kunna hänföras samordning i tiden utav varandra beroende arbetsprocesser inom olika avdelningar och sektioner, planering av blankettproduktion, databearbetning och publikationsframställning, uppläggning och förvaltning av grundläggande register, tryckning av blanketter och publikationer samt olika grad och former av maskinell och elektronisk databehandling. Vidare skulle till denna avdelning kunna föras den planerade gruppen för utveckling av statistiska och tekniska metoder, till vilken även intervjuorganisationen skulle kunna anknytas. Däremot borde bibliotek, arkiv och information underställas en stabsavdelning, till vilken även handläggningen av administrativa ärenden och ekonomisk redovisning kunde hänföras.

Vad sedan gäller den samordning av skilda statistikgrenar, som kommer till uttryck i den föreslagna sektionindelningen, anser organisationerna att inkomststatistiken, icke minst från konsumentsynpunkt, har intimare anknytning till lönestatistiken än till hushållsstatistiken och därför lämpligen bör inordnas under den förra. Vidare synes kommun- och kapitalmarknadsstatistiken i produktions- och insamlingshänseende vara så artskild från näringsstatistiken, att den med fördel skulle kunna överföras till avdelningen för allmän statistik.

Enligt organisationernas uppfattning synes det slutligen mindre lämpligt att samla de intermittenta större räkningarna till en sektion. Dessa räkningar torde visserligen ha mycket gemensamt i fråga om metodik, men de synes ha en ännu starkare samhörighet innehållsmässigt sett med respektive grenar av den kontinuerliga statistiken. Om en mera renodlad produktions- och planeringsavdelning inrättas tillvaratages också på annat sätt de fördelar i stordriftshänseende, som en gemensam sektion för räkningarna

enligt betänkandet avsetts medföra. Härtill kommer att arbetsbelastningen med all sannolikhet skulle bli mycket ojämn i en för samtliga räkningar gemensam sektion, i synnerhet som flera av dessa räkningar ofta sammanfaller i tiden.

Beträffande kostnaderna anför de båda organisationerna följande:

Kostnaderna för det nya verket bör således i princip motsvaras av kostnadsminskningar vid de verk, från vilka arbetsuppgifter överförs till det nya statistikverket. Den statistiska expertis, som från konsumentsynpunkt under alla omständigheter bör bibehållas inom vissa nu statistikproducerande verk, måste därför begränsas till ett minimum, samtidigt som man givetvis måste förhindra att lokala statistikavdelningar uppstår på nytt.

De merkostnader, som uppkommer under övergångstiden, och som utredningen sannolikt beräknat i underkant, får betraktas som investeringsutgifter, vilka efter kort tid sparas i form av lägre produktionskostnader och främst bättre kvalitet och snabbhet samt genom minskat arbete för uppgiftslämnare och konsumenter.

Statens lönenämnd anser beträffande den föreslagna avdelningschefens lönegradsplacering, att ett slutligt ställningstagande icke torde kunna ske förrän det klarlagts, vilka organisatoriska enheter (byråer eller sektioner) och befattningshavare, som skola underställas innehavaren av tjänsten. Lönenämnden anför vidare:

Därest en lönegradsplacerad tjänst anses böra inrättas för ifrågavarande samordnande arbetsuppgifter under uppbyggnadsstadiet, anser lönenämnden att detta bör ske genom inrättande av en byråchefstjänst i lönegrad B 1 med det tilläggsarvode, som kan vara påkallat med hänsyn till organisationens omfattning på avdelningen och arbetsuppgifternas art under ifrågavarande tid. Först vid uppbyggnadsperiodens utgång torde tjänstens slutliga löneställning böra fastställas.

Beträffande de föreslagna serviceorganen har bl. a. följande synpunkter framkommit vid remissbehandlingen.

Medicinalstyrelsen skulle med tillfredsställelse se en utbyggnad av statistiska centralbyråns serviceorgan och en därmed följande ökad möjlighet att begagna dessa organs tjänster.

Samma åsikt uttrycker även bl. a. *lantbruksstyrelsen*, *bank- och fondinspektionen* samt *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen*, som särskilt betonar behovet av specialbearbetningar på skilda statistikområden.

Statistiska centralbyrån anser, att även facksektionen för räkningar borde föras till serviceorganen och anför:

Räkningsbyrån skulle få erfarenhet av stora engångsundersökningar och alla de statistiska och administrativa problem m. m. som uppkommer vid genomförandet av dessa. Innehållsmässigt skulle räkningarna planeras i samarbete med respektive byråer, som har de kontinuerliga konsumentkontaktarna och ämneskunskap från den löpande statistik med vilken räkningarna skall integreras. Med en lämplig tidslokalisering av räkningarna skulle en utjämning av arbetet kunna ske. Det skulle härigenom också finnas

en central arbetsstyrka för olika av de operationella momenten i statistikproduktionen att tillgå för övriga avdelningar vid vissa toppbelastningar.

Beträffande maskincentralen anför centralbyrån sammanfattningsvis

att den nuvarande maskincentralen i enlighet med kommitténs förslag bör bilda stommen till en motsvarande organisation inom statistikverket,

att man inom statistikproduktionen bör beredas tillgång till en databehandlingsmaskin i överensstämmelse med kommitténs uttalanden,

att den av centralbyrån beställda databehandlingsmaskinen för leverans under förra delen av 1961 bör ingå i den nyssnämnda centralens organisation,

att den inom statistikproduktionens område erforderliga databehandlingsexpertisen med hänsyn till sin speciella inriktning och i konsekvens med vad som ovan föreslagits beträffande datamaskinens placering bör organisatoriskt ingå i statistikverkets maskincentral samt

att frågor i samband med överförande av maskiner från de av statistikens centralisering berörda verken till det nya verkets maskincentral görs till föremål för den föreslagna delegationens beaktande.

Matematikmaskinnämnden och kommittén för maskinell databehandling anser, att en för statsförvaltningen central expertis i databehandlingsfrågor snarast bör skapas inom matematikmaskinnämnden, och fortsätter:

Ett centralt statistikverk skall givetvis kunna påräkna råd och bistånd i övrigt från denna centrala expertis men kommer även att för sin löpande verksamhet behöva egen personal, som är skolad på området och speciellt inriktad på databehandlingsuppgifter av statistisk art.

Inom statistikverket bör finnas en maskinavdelning med ett verksamhetsfält begränsat till verkets egna arbetsuppgifter och till bearbetning av statistik för myndigheter, som ej har egna maskinanläggningar. Inom avdelningen erfordras först och främst utrustning för överföring av data till maskinspråk (t. ex. stansapparatur) liksom även gängse hålkortsapparatur och eventuellt annan enklare teknisk utrustning. I fråga om större databehandlingsmaskiner kommer statistiska centralbyrån att disponera en anläggning för 1960 års bostads- och folkräkningar. För tiden därefter har statistikkommittén icke framlagt någon beräkning av kapacitetsbehovet för den officiella statistiken som medger ett ställningstagande till frågan om behovet skall täckas med egen anläggning eller genom tillgång till tid i någon för statsförvaltningen centralt placerad anläggning. När frågan blir aktuell får den bedömas på samma sätt som alla andra behov av maskintid.

Uppbördsorganisationskommittén anför bl. a.:

Därest en omläggning av verksamheten inom folkbokförings- och uppbördsväsendet kommer att ske efter ungefär de riktlinjer, som är uppdragna i de till kommittén inkomna förslagen, kommer man inom dessa verksamhetsområden att kunna använda olika slags informationsbärande media (hålkort, hålremsa, magnetband). Härigenom blir det möjligt att på enklare sätt än vad nu är fallet till statistikproducerande organ överföra sådana data, som behövs för statistik av olika slag. Det är med hänsyn härtill angeläget inte allenast att det statistikorgan, till vilket dataleverans skall ske, är utrustat med datamaskiner utan även att en rationell teknisk samordning kommer till stånd. Uppbördsorganisationskommittén får mot

bakgrund härav tillstyrka statistikkommitténs förslag att statistikverket förses med utrustning för automatisk databehandling.

Generaltullstyrelsen gör följande påpekande:

Frånsett de stora räkningarna, för vilkas bearbetning elektronmaskiner torde vara av stort värde, synas dylika maskiner av avancerat slag (t. ex. IBM 7070) i främsta rummet ha sin betydelse för en relativt begränsad, exklusiv statistikproduktion. Det synes under alla förhållanden tveksamt om dessa maskiner böra användas för produktion av statistik, som utan kvalitetsförsämring kan framställas med hjälp av konventionella hålkortsmaskiner. Härvidlag torde det bli nödvändigt att på affärsmässiga grunder beräkna kostnaderna för statistikproduktionen enligt de bägge alternativen, om de enligt direktiven eftersträvade kostnadsbesparingarna skola uppnås.

Bland de remissinstanser som yttrat sig rörande arbetsgruppen för utvecklingsfrågor tillstyrker flertalet. Från många håll betonas vikten av att gruppen även kan anlitas av utomstående. *Domänstyrelsen* delar helt kommitténs uppfattning om vikten av ett sådant expertorgan och förutsätter, att även mindre verk, som icke har tillgång till sådana specialister, beredas möjlighet att hos det nya statistikverket erhålla råd och upplysningar. På liknande sätt uttalar sig bl. a. *telestyrelsen*, *järnvägsstyrelsen* och *sjöfartsstyrelsen*.

Flera av remissinstanserna anser den föreslagna gruppen underdimensionerad. *Statistiska centralbyrån* anför bl. a.:

Samtidigt som ämbetsverket helt ansluter sig till kommitténs förslag att inrätta en arbetsgrupp för utvecklingsfrågor, vill ämbetsverket understryka vikten av att denna arbetsgrupp icke underdimensioneras från början. Centralbyrån har föreslagit fem specialister för verkets eget utvecklingsarbete och finner då att tre specialister knappast kan räcka till för hela statistikproduktionen. Visserligen har kommittén föreslagit, att arbetsgruppen kan utvidgas alltefter som rationaliseringsvinster uppstår. I och för sig är det enligt verkets mening en riktig linje, att rationaliseringsvinster i viss utsträckning skall få tillgodogöras för att därigenom skapa incitament till fortsatt rationaliseringsverksamhet. Det kan dock enligt centralbyråns åsikt icke vara ändamålsenligt, speciellt som automationen med hjälp av moderna databehandlingsmaskiner knappast kan uppskjutas, att statistikverkets grupp görs så begränsad. Med hänsyn till att förslagen i verkets *petita* avser att lillgodose centralbyråns nuvarande behov, medan den av kommittén föreslagna gruppen i första hand skall tillgodose delegationens behov, förutsätter centralbyrån, att de i verkets *petita* och kommitténs förslag föreslagna resurserna för utvecklingsarbete skall ses fristående från varandra, ad-deras då det gäller att bestämma storleken av det nya statistikverkets arbetsgrupp för utvecklingsfrågor och fördelas på de olika arbetsuppgifterna i enlighet med de båda ursprungliga förslagen.

Den takt i vilken arbetsgruppen för utvecklingsfrågor kan byggas upp beror bl. a. på tillgången på lämpliga personer. Det är angeläget, att dessa tjänster besätts med personer som har kvalifikationer och ambitionen att åstadkomma ett positivt och konstruktivt resultat i statistikproduktionens tjänst. Därför bör man icke binda sig för en speciell lönegradsplacering av de tjänstemän som skall ingå i denna arbetsgrupp. Anställningssystemet bör

enligt centralbyrån vara så flexibelt, att det inte förhindrar anställningen av de bäst lämpade personerna. När det gäller den utgående lörens höjd bör man ha än större frihet än den kommittén föreslagit. När det gäller andra löneförmåner bör det finnas möjlighet att fast anställa personer i av kommittén angivna lönegrader — i de fall där så är lämpligt efter en provtjänstgöring. Det kan också komma att befinnas lämpligt att i vissa fall ha fasta grundtjänster med tilläggsarvoden som medför en lönesättning som ger konkurrenskraft på arbetsmarknaden.

I anslutning härtill föreslår centralbyrån bl. a. även att kontakterna med de vetenskapliga institutionerna utbygges och en professur härför inrättas.

Konjunkturinstitutet anser, att det med den föreslagna lönesättningen och lösa anställningsformen föreligger en betydande risk för att verket icke kommer att kunna förvärva personal med den utbildning och kompetens i övrigt som här skulle erfordras. Institutet vill därför föreslå, dels en väsentlig utvidgning av gruppen, dels att möjligheter till en liberalare lönesättning och fastare anställningsform skapas.

SACO anser den föreslagna arbetsgruppen vara väl motiverad. Arbetsgruppens storlek kommer dock enligt *SACO*:s mening ej att vara tillräcklig för den kommande uppbyggnadsperioden. Förutom ytterligare statistisk expertis bör gruppen förstärkas med specialister på det ekonomiska, sociologiska och eventuellt kulturgeografiska området.

Beträffande lönerna till de tre föreslagna expertbefattningarna i arbetsgruppen anför *statens lönenämnd* bl. a. att andra löne- och tillsättningsprinciper än de eljest i statsförvaltningen tillämpade icke bör förekomma. I fråga om lönegradsplaceringen erinrar nämnden om att chefen för centralbyråns utredningsinstitut för närvarande är placerad i lönegrad A 26.

Förslaget om en särskild arbetsgrupp avstyrkes av *statskontoret*. Även *länsstyrelsen i Stockholms län* ifrågasätter behovet av en sådan grupp. De arbetsuppgifter som skulle ankomma på denna torde enligt länsstyrelsen kunna fyllas genom samarbetet mellan respektive gruppchefer inom verket och genom att vid behov anlita utomstående expertis. Länsstyrelsen anser även att utredningsinstitutet bör bibehållas vid samma arbetsuppgifter som hittills.

I anslutning till arbetsgruppen diskuteras i flera remissyttranden även utbildningsfrågorna i allmänhet samt rekryteringen av statistiker.

Universitetskanslern anför bl. a. följande:

Tillgången nu och framdeles på högt kvalificerade statistiker är en grundläggande förutsättning för framgång i strävandena att skapa ett statistiskt system. Kommittén diskuterar icke annat än i allmänna ordalag hithörande problem; jag finner detta vara en allvarlig brist.

Arbetet på att skapa de nödvändiga personella förutsättningarna för skapandet av ett svenskt statistiskt system kan och bör bedrivas parallellt på

två linjer. För det första böra de statistiska tjänsterna i statsförvaltningen göras mera lockande för personer med kvalificerad statistisk utbildning än de nu äro. Ett sätt att ernå denna effekt är att i större utsträckning än som nu synes vara fallet befria innehavarna av högre tjänster från rent rutinarbete. I detta sammanhang måste också frågan om lönesättningen nämnas. För det andra måste med det snaraste frågan om den akademiska utbildningen i statistik tagas upp till omprövning ur synpunkten av de speciella behov, som den officiella statistikproduktionen har.

Professorerna i statistik framhåller:

En del av det arbete, som nu utföres inom statistikproduktionen av statistiskt utbildad personal, skulle i många fall kunna övertagas av personal, avsedd för enbart rutinmässigt arbete. Det förefaller oss därför uppenbart, att den statistiskt utbildade personalen ofta ej beretts tillfälle till välbehörligt utvecklingsarbete inom vederbörande statistikgren. Eftersom det i organisationen av den officiella statistikproduktionen nödvändigtvis måste beredas väsentligt ökad plats för statistiskt planerings- och utvecklingsarbete, kommer även kraven på statistikerutbildning att öka.

Nuvarande förhållanden finner vi icke gynnsamma för höjande av kvantiteten av eller kvaliteten hos blivande statistiker, avsedda att arbeta inom officiell statistikproduktion. Ansvaret härför åvilar de för statistikproduktionen ansvariga myndigheterna. Betänkandet ger oss icke några hållpunkter för en bedömning av utformningen av utbildningen av statistiker för den officiella statistikproduktionen. Under 1950-talet har en ökad efterfrågan på statistisk expertis förmärkts från näringslivet och andra icke-statliga tillämpningsområden. Vi anser det ofrånkomligt att beakta detta vid planeringen av den nuvarande och den framtida undervisningen. Det finns risk för, att förhållandet kan komma att bli ännu ogynnsammare för rekrytering till det statistiska systemet än vad nu är fallet för den nuvarande produktionsapparaten. Vi vill uttryckligen framhålla, att vi icke är beredda att ta något ansvar för vad som i detta avseende inträffar.

Vi vill betona, att det är nödvändigt att tillvarataga alla möjligheter till organiserad kontakt mellan statistisk utbildning och forskning samt officiell statistikproduktion i vid bemärkelse. Önskvärt vore att skapa ett speciellt organ härför. Åt detta organ skulle eventuellt kunna uppdragas att administrera den praktiska utbildningen av de statistikstuderande.

Vi är också medvetna om, att det krävs en utbildning, som är inriktad på de speciella behov, som föreligger vid officiell statistikproduktion. Det framstår därvid som nödvändigt, att frågan om den praktiska utbildningen får en tillfredsställande lösning.

Vi anser, att om det statistiska systemet ställer krav på att från universiteten erhålla statistiker med erforderlig utbildning — ett krav, som vi finner naturligt — så måste detta system i gengäld ställa vissa resurser till förfogande, som krävs för att lösa problemet med den praktiska utbildningen. Denna praktiska utbildning måste givetvis vara just utbildning; det får icke bli frågan om »praktikanttjänstgöring» av ett sådant slag, att verksamheten får formen av förmedling av billig arbetskraft. Den »kompensation», som det statistiska systemet får för de resurser, som det ställer till förfogande, skulle bestå i ökade och förbättrade rekryteringsmöjligheter. Endast på detta sätt kan en långsiktig lösning på utbildningsproblemet erhållas.

I professorernas uttalande om behovet av ett särskilt organ för kontakt med utbildning och forskning instämmer *universitetskanslern*.

TCO anför bl. a.:

I detta sammanhang vill *TCO* dock helt allmänt peka på den centrala rollen som utbildningen av den statistiska personalen spelar i omdaning av den svenska statistikens organisation.

Som statistikkommittén påpekat skapas möjlighet i det föreslagna statistikverket för att personalen får en mångsidigare erfarenhet, just tack vare den nära kontakten mellan statistikgrenarna. *TCO* vill emellertid understryka att utbildningen av goda statistiker, som jämväl har insikter på de olika statliga verkens och andra institutioners verksamhetsområden, snarast försvåras genom den föreslagna centraliseringen. Utbildningsproblemet kräver därför särskilt beaktande, eventuellt också att särskilda organisatoriska former för den statistiska personalens praktiska utbildning skapas i samband med den övriga omläggningen.

SACO framhåller:

Den snabba utvecklingen såväl inom de statistiska tillämpningsmetoderna som på övriga samhällsvetenskapliga områden gör att all statistisk och annan samhällsvetenskaplig utbildning relativt snabbt föråldras om den inte underhålles. Statistikverket hör därför få resurser för att ordna fortbildningskurser för sina tjänstemän. Utbildningen bör planeras och genomföras i samarbete med företrädare för de samhällsvetenskapliga ämnena vid universitetet och högskolorna. Behovet av utbildning gäller icke endast akademisk arbetskraft utan även biträdespersonalen.

Statistiska föreningen påpekar bl. a.:

En av förutsättningarna för att genomföra en samordning och rationalisering av svensk statistik är att frågor rörande utbildning och rekrytering ägnas ökad uppmärksamhet. Föreningen vill särskilt framhålla önskvärdheten av att organiserat samarbete kommer till stånd mellan utbildningsanstalterna och det nya statistikverket. Därvid bör beaktas att möjligheter skapas för statistikstuderande att få praktiktjänstgöring på verket. Tjänstemän vid verket bör även beredas tillfälle att få tillgodoräkna arbeten för akademisk meritering.

Beträffande informationsverksamheten anföres följande.

Telestyrelsen framhåller, att den i organisationsplanen för statistikverket förutsedda avdelningen »bibliotek och information» även bör fungera som en central instans, dit hänvändelse kan ske när t. ex. behov uppstår att få veta var eller i vilken form statistik finnes tillgänglig för studium och belysning av olika företeelser både i nationella och internationella sammanhang.

KF finner det önskvärt att det föreslagna biblioteket utformas som en statistisk dokumentationscentral, bl. a. med uppgift att lämna upplysning rörande möjligheter till och kostnader för specialbearbetningar av inom olika statistikproducerande verk befintliga primärmaterial.

Statistiska centralbyrån framhåller bl. a.:

Kommittén har föreslagit, att en befattning som redaktör inrättas vid statistikverket utöver den personal som för närvarande finns vid centralbyråns bibliotek och som förutsätts överflyttad till det nya verket, och den ytterligare personalökning det successiva överförandet av statistikgrenar från de administrativa verken kan motivera. Kommittén har föreslagit, att denna befattning placeras i lägst lönegrad A 26. Centralbyrån tillstyrker att en sådan tjänst inrättas.

Statens lönenämnd uttalar:

Kommittén förordar, att all publiceringsverksamhet för statistikverket sker genom det i verket infogade biblioteket, samt att en tjänst som redaktör i lägst lönegrad A 26 inrättas vid verket utöver den personal, som f. n. finnes vid statistiska centralbyråns bibliotek. Om man avser, att redaktören utöver ansvaret för publiceringsverksamheten även skall svara för biblioteket, anser nämnden, att lönegrad A 24 kan vara motiverad för tjänsten. Löneställningen för den nuvarande tjänsten i lönegrad A 23 vid centralbyråns bibliotek bör i sådant fall omprövas i lämpligt sammanhang.

Beträffande verkets administration anför *statistiska centralbyrån*, att verksamheten kräver tillgång till en tillräcklig administrativ service. Centralbyråns nuvarande kansli har icke den dimensioneringen, att det utan vidare skulle kunna fungera som kansli för det nya statistikverket.

Det är även enligt *SACO:s* mening viktigt att man redan från början beaktar att den nuvarande statistiska centralbyråns icke statistiska avdelningar har en helt otillräcklig kapacitet för de uppgifter som kommer att åläggas dem såväl under organisationsperioden som efter det verket fått sin nya form.

Beträffande namnärendena och folkbokföringsbyråns arbetsuppgifter anföres skilda synpunkter.

Bostadsstyrelsen understryker starkt behovet av samordning mellan folkbokföringen och de stora räkningarna och finner det mindre lämpligt att folkbokföringen icke på längre sikt är förlagd till statistikverket. Enligt *statens sakrevision* torde däremot böra övervägas att så snart som möjligt överföra arbetsuppgifter, som sammanhänger med namnfrågor eller ankommer på centralbyråns folkbokföringsbyrå, till annan lämplig myndighet. *Statens organisationsnämnd* anser att överförandet till annan myndighet av folkbokföringsbyråns arbetsuppgifter bör anstå i avvaktan på pågående utredning medan namnärendena torde kunna överföras till patent- och registreringsverket.

Statistiska centralbyrån anför bl. a.:

Det föreligger enligt centralbyråns preliminära uppfattning starka skäl till att namnärendena i framtiden icke bör förläggas till centralbyrån eller ett eventuellt nytt centralt statistikverk. Den enda förbindelselänken med den statistiska verksamheten, när det gäller namnärenden, går via folkbokföringsavdelningen och det kan ifrågasättas om namnärendenas anknytning

till arbetet vid sistnämnda avdelning är mer än av formell natur. Centralbyrån kan dock i dagens läge inte ta definitiv ställning till kommitténs förslag på denna punkt utan förutsätter, att verket bereds tillfälle att ta ståndpunkt i denna fråga, när namnrättskommitténs förslag föreligger.

När det gäller folkbokföringsavdelningen, har dess arbete ett visst samband med arbetet inom den befolkningsstatistiska avdelningen. Befolkningsstatistiken hämtar sitt material från olika led i de administrativa rutiner som hänger samman med folkbokföringen och har i vissa frågor värdefull hjälp av folkbokföringsavdelningen. Folkbokföringsärendena skulle trots detta utgöra en artfrämmande verksamhetsgren i statistikverket, liksom nu i centralbyrån, i så måtto att man får en isolerad avdelning med rent juridiskt-administrativa och organisatoriskt-administrativa problem. Frågan om folkbokföringens framtida förläggning är ett problem som emellertid inte kan lösas i dagens läge, utan centralbyrån vill även i denna fråga avvakta pågående utredning.

Centralbyrån framhåller även att den har ytterligare en administrativ verksamhetsgren, nämligen det s. k. äktenskapsregistret. Ämbetsverket är dock icke berett att för närvarande ta ställning till dess framtida placering.

Uppbördsorganisationskommittén anför bl. a.:

Så mycket står dock klart att, om en omorganisation kommer till stånd, denna kommer att medföra vissa ändringar i avseende å omfattningen av och karaktären hos de arbetsuppgifter, som nu ankommer på såväl riksbyrån för folkbokföringen som på vissa andra myndigheter. Det skulle enligt kommitténs uppfattning inte vara lyckligt om man, när en omorganisation synes vara relativt nära förestående, överflyttar de på centralbyrån ankommande uppgifterna att utöva ledning av och tillsyn över folkbokföringen i riket från detta ämbetsverk — vilket som sådant avses skola fortleva, ehuru under annat namn — till något annat verk, som är främmande för de ifrågasvarande arbetsuppgifterna. Kommittén får sålunda ansluta sig till den av statistikkommittén uttalade uppfattningen att riksbyråfunktionerna skall tills vidare utövas av samma centrala statistikorgan som nu, statens statistikverk eller statistiska centralbyrån. Att som statistikkommittén ifrågasatt framdeles överföra arbetsuppgifterna till det organ, som skall omhändera tilläggs pensioneringen, anser uppbördsorganisationskommittén olämpligt. Några skäl att vidtaga en sådan omflyttning har inte anförts och synes inte föreligga.

Vad namnärendena beträffar anser sig kommittén inte kunna nu göra något uttalande huruvida de i framtiden lämpligen bör övertagas av ett eventuellt centralt tillsynsorgan för folkbokföring och uppbörd eller överföras till annan myndighet.

Remissinstansernas inställning till kommitténs tidsplan växlar.

Statistiska centralbyrån hör till dem som tillstyrker:

Med den erfarenhet som i dessa avseenden vunnits från tidigare utredningar och diskussioner om samordningsproblemen, synes det centralbyrån uppenbart att en väsentlig förlängning av tidsperspektiven — kanske med en avslutningstidpunkt som lämnas öppen — skulle medföra risker att det föreslagna uppbyggnadsarbetet runne ut i sanden och att hela samordningsproblemetets lösning skötes på en oviss framtid. Det är verkets bestämda uppfattning, att tidsbundna principbeslut i samordningsfrågan — såsom före-

slagits av kommittén — bör fattas så snart som möjligt och att en eventuell ny organisation för statistikarbetet bör bli genomförd efter en icke alltför lång övergångsperiod. Verket vill sålunda tillstyrka kommitténs tidsplan. Det bör i detta sammanhang understrykas, att en alltför lång period för centraliseringens förverkligande skulle kunna ha en hämmande inverkan på arbetet med alla de statistikgrenar för vilka delegationsutredning avvaktas. Ur just denna synpunkt kan därför måhända uppbyggnadsperioden snarast anses för lång.

TCO finner det likaledes lämpligt, att reformen realiseras snarast i enlighet med det tidsschema, som presenterats i betänkandet. *SACO* är av samma åsikt.

Socialstyrelsen anser, att det vore en fördel om samordningstidens längd väsentligt kunde begränsas. Inte minst för de avlämnande verken vore det en avgjord nackdel om den bleve så lång som fem år.

KF är av likartad uppfattning och anför följande:

Kommitténs förslag om en femårig övergångsperiod anser styrelsen mindre välbetänkt, då detta kan komma att medföra stagnation i utvecklingen av de statistikgrenar, som väntar på omorganisation.

Med hänsyn till att den snabba utvecklingen inom statistikområdet gjort samordningsproblemen akuta är det emellertid styrelsens uppfattning att samordningsarbetet icke bör fördröjas genom ytterligare kommittéarbete. I stället vill styrelsen föreslå att principbeslut fattas om inrättande av statistikverket och att den statistiska nämnden och utvecklingsgruppen omedelbart tillsättes med uppgift att snarast utarbeta en detaljplan för statistikverkets organisation, varefter denna genomföres på kortast möjliga tid.

Kommerskollegium har följande kritiska synpunkter på tidsplanen:

Den av kommittén föreslagna tiden för uppbyggnaden av statistikverket kan ur vissa synpunkter anses vara för kort, ur andra synpunkter för lång. Med hänsyn till de omfattande och krävande arbetsuppgifterna för statistikdelegationen — omprövning av statistiken i fråga om innehåll och metoder för dess framställning, organiserandet av det nya verket, lösandet av personalfrågor osv. — synes tidsplanen vara alltför snävt tilltagen. Vid upprättandet av denna synes kommittén ej ha beaktat arbetsläget på de olika statistiska avdelningar som skola överföras. För kollegii statistiska byrå kommer det datum som gäller för dess överförande, 1 juli 1962, att vara olägligt bl. a. med hänsyn till de pågående omläggningsarbetena på kollegii industristatistiska avdelning.

Under de två därpå följande åren, till 1 juli 1962, blir ansvarsfördelningen oklar med statistikdelegation, ledning för det nya verket och ledning för det gamla verket, något som torde leda till betydande olägenheter för såväl det löpande arbetet som för pågående omläggningsarbeten och till oro för personalen. Under den relativt långa tiden mellan principbeslutets fattande och till dess verket är färdigorganiserat kunna också andra synpunkter på statistikens organisation framkomma, som medföra rubbningar i den ursprungligen tänkta organisationen.

Svenska arbetsgivareföreningen och *Sveriges industriförbund* anför följande:

Organisationerna har icke funnit anledning att närmare granska den tidsplan för uppbyggandet av det nya verket, vilken utredningen uppställt för att ge »vissa hållpunkter». Därför må endast framhållas, att det knappast är realistiskt att upprätta statistikverket redan den 1 juli 1960, även om endast vissa av verkets funktioner organiseras vid denna tidpunkt. Delegationen, som enligt förslaget skall inrättas vid samma datum, torde behöva minst ett år för grundläggande utredningar, organisation av hjälpfunktioner etc. innan praktiska åtgärder för omorganisation av statistiken kan vidtagas.

I lokalfrågan anför *statistiska centralbyrån* följande:

Statistikverket kräver för att kunna arbeta effektivt tillgång till lokaler som alla ligger i nära anslutning till varandra. Den fastighet där statistiska centralbyrån för närvarande förfogar över lokaler synes lämpad som lokal jämväl för det föreslagna nya verket. Det behövs givetvis för det nya verket väsentligt större lokalutrymmen än de nu tilldelade. Inrättandet av ett nytt statistikverk kräver därför, att lokalutrymmen som blir disponibla inom den fastighet, där statistiska centralbyrån för närvarande är inrymd, i första hand ställs till statistikverkets förfogande. Det kan även bli aktuellt med vissa omflyttningar i samband med att lokaler friställs i andra fastigheter, när statistikgrenar överförs till det nya statistikverket. Centralbyrån förutsätter, att lokalfrågan planeras på sådant sätt att brist på lokalutrymme icke lägger hinder för ett genomförande av den tidsplan som ur andra synpunkter kan komma att fixeras. Det begränsade lokalbehov, av kommittén uppskattat till 10 rum, som uppkommer under budgetåret 1960/61 kan icke tillgodoses inom av centralbyrån för närvarande disponerade lokaler. Huruvida detta behov kan tillgodoses inom samma fastighetskomplex, är en fråga som endast kan besvaras genom byggnadsstyrelsen.

Departementschefen

I det föregående har jag förordat en koncentration av den statliga statistikproduktionen till statistiska centralbyrån. Därvid har emellertid förutsatts, att undantag skall göras för sådan statistik som av administrativa skäl är bunden till den myndighet som nu har ansvaret för dess framställning. För att fördelarna med en ökad koncentration skall kunna utnyttjas är det å andra sidan av vikt, att överflyttningen inte blir alltför begränsad. Särskilt betydelsefullt är att sammanföra sådana grenar som representerar närbesläktade ämnesområden eller likartade metodproblem. Ett mycket påtagligt samband mellan statistik och administrativ verksamhet bör erfordras för att motivera en bibehållen förläggning. Från dessa allmänna utgångspunkter avser jag att i det följande taga upp olika statistikgrenars förläggning till granskning, i första hand de grenar som kommittén föreslagit skola överföras till det centrala statistikverket.

Vad socialstyrelsens statistik angår har från remissinstansernas sida ingen erinran gjorts mot att löne- och sysselsättningsstatistiken samt statistiken över omsättningen inom detaljhandeln överföres till ett centralt statistikverk. Som socialstyrelsen framhållit, skulle härigenom de arbetsuppgifter som nu åvilar byrån för löne- och sysselsättningsstatistik överflyttas.

Beträffande konsumentprisindex och de därtill knutna bostadskostnadsundersökningarna samt levnadskostnadsundersökningarna avstyrker styrelsen däremot en bortflyttning. Som motiv härför anföres, att dessa statistikgrenar är av betydelse för styrelsens remissverksamhet och att det är en fördel för ämbetsverket att mot bakgrund av dess allmänt sociala verksamhet ha tillgång till den expertis varom här är fråga. Styrelsens bägge statistikbyråchefer har emellertid reservationsvis uttalat, att de inte finner några avgörande skäl tala mot en överflyttning även av ifrågavarande statistikgrenar.

Även om det för socialstyrelsen kan vara förenat med vissa fördelar att handha utarbetandet av konsumentprisindex liksom levnadskostnadsundersökningarna, föreligger inte ett så nära samband med styrelsens löpande administrativa verksamhet, att en överflyttning av detta skäl inte skulle kunna ske. Utarbetandet av ifrågavarande statistik sker fristående från styrelsens administrativa verksamhet. Primärmaterialet insamlas härvid med hjälp av den till statistiska centralbyrån knutna fältorganisationen för intervjuundersökningar. Styrelsen kommer även efter en överflyttning att kunna påverka uppläggningsen av framtida levnadskostnadsundersökningar och snabbt få tillgång till resultaten.

Jag förordar därför en överflyttning till statistiska centralbyrån av socialstyrelsens löne- och sysselsättningsstatistik, statistiken över detaljhandelsomsättningen samt utarbetandet av konsumentprisindex. Vidare bör framtida levnadskostnadsundersökningar utföras av centralbyrån. Härvid förutsättes att den till konsumentprisindex knutna nämnden bibehålles och får samma ställning gentemot statistiska centralbyrån, som den nu har gentemot socialstyrelsen. Detsamma bör gälla den särskilda delegationen för samråd i frågor rörande lönestatistiken. Socialvårdsstatistiken föreslås inte nu skola överflyttas. I samband med överförandet av socialstyrelsens sysselsättningsstatistik bör även den sysselsättningsstatistik som utarbetas av arbetsmarknadsstyrelsen förläggas till centralbyrån.

Jag övergår härefter till att behandla kommerskollegiets statistik. Den statistiska verksamheten är förlagd till kollegiets statistiska byrå. Denna utarbetar fortlöpande statistik över industri, bergshantering, lager, investeringsverksamhet, el-produktion, partipriser och i anknytning härtill försvarsprisindex, sjöfart, utrikeshandel och kooperativ verksamhet. Vidare har kollegium handhaft företagsräkningarna. Kommittén har föreslagit, att samtliga dessa statistikgrenar skall överföras till det centrala statistikverket. Detta förslag har i allmänhet lämnats utan erinran vid remissbehandlingen. Kommerskollegium har dock avstyrkt en överflyttning. Som motiv härför har åberopats, att kollegium i sin administrativa verksamhet har behov av statistiska data rörande näringslivet, varvid det inte endast gäller publicerade data utan även specialsammansställningar av primäruppgifter. Vidare har anförts, att samverkan mellan den statistiska personalen och övrig personal inom kollegium är till ömsesidig fördel för statistiken och kollegiets administrativa verksamhet.

Otvivelaktigt är statistiska data rörande olika sidor av näringslivet av stor betydelse för kollegium i dess verksamhet. Ur denna synpunkt kan det för ämbetsverket vara en fördel att direkt kunna påverka inriktningen av denna statistik. Insamling och bearbetning av primärmaterialet till statistiken sker dock fristående från verkets administrativa funktioner. Enligt min uppfattning är statistiken inte så nära bunden till den administrativa verksamheten att en bortflyttning av detta skäl skulle vara utesluten. Kollegium bör genom en nära kontakt med det centrala statistikverket kunna få huvuddelen av sitt behov av statistiska uppgifter tillgodosett. En förutsättning för detta är att statistikverket särskilt beaktar kollegiets önskemål om statistiska uppgifter och inom ramen för sina resurser tillhandahåller kollegium de specialsammansställningar av olika slag som det har behov av. De särskilda förhållanden som betingas av kollegiets utredningsarbete, bl. a. i samband med internationella tull- och handelsförhandlingar, kan emellertid därutöver medföra ett behov av särskild statistisk information. Det kan här exempelvis gälla att ur ett litet primärmaterial på mycket kort tid göra sammansställningar som erfordras under löpande förhandlingar. Det synes därför erforderligt, att kollegium även fortsättningsvis har resurser att inom verket utföra sådana specialundersökningar som av anförda skäl inte lämpligen kan ombesörjas av centralbyrån. Under dessa förutsättningar bör ämbetsverket inte komma i ett sämre läge än för närvarande i fråga om tillgång till statistik. Jag förordar därför, att de uppgifter som nu åvilar kommerskollegiets statistiska byrå överföres till statistiska centralbyrån.

Statistiska centralbyrån handhar redan nu vissa delar av näringsstatistiken, nämligen uppgifter över företagets vinster och betydande delar av jordbruksstatistiken. Genom den av mig föreslagna överflyttningen av statistik från socialstyrelsen och kommerskollegium skulle näringsstatistiken till större delen komma att koncentreras till centralbyrån. Statistik rörande företagen utarbetas emellertid även i mindre utsträckning av vissa andra statliga verk. I de av konjunkturinstitutet utarbetade nationalräkenskaperna ingår sålunda näringsstatistiken som en viktig del. Institutet företar vidare vissa bearbetningar av utrikeshandelsstatistiken (volym- och prisberäkningar) samt utför prognoser över företagets förväntningar i olika avseenden (s. k. konjunkturbarometrar).

Kommittén har föreslagit, att arbetet med sammansställning av nationalräkenskaperna och fortsatt utvecklingsarbete på detta område överföres från konjunkturinstitutet till statistikverket. Kommittén har därvid pekat på att nationalräkenskaperna kan spela en viktig roll som allmän ram för standardisering av klassificeringar och definitioner. Institutet har inte motsatt sig en överflyttning i vad avser det beräkningstekniska arbetet men anser, att analys och utvecklingsarbete bör kvarligga inom institutet.

Arbetet med nationalräkenskaperna innefattar inte någon produktion av primärstatistik utan innebär ett sammansställande av material från en mängd olika statistiska källor. Nationalräkenskaperna bygger härvid på begrepp och definitioner från modern samhällsekonomisk teori. Deras primära upp-

gift är att ingå som ett led i den ekonomiska analysen, exempelvis vid utarbetandet av institutets rapporter. De intar därför en framträdande plats i institutets verksamhet. Kommitténs förslag förutsätter en avgränsning mellan utvecklingsarbetet på nationalräkenskapernas område och annat arbete av metodologisk och analytisk karaktär, vilken torde vara svår att i praktiken genomföra. Förslaget innebär överhuvud en så genomgripande ändring av institutets verksamhet, att ställning till detsamma inte kan tas utan ytterligare utredning. Jag kan därför inte nu ansluta mig till förslaget.

Önskemålet att kunna utnyttja nationalräkenskaperna som underlag för likformiga klassificeringar och definitioner synes dock angeläget. I detta syfte bör ett nära samarbete äga rum mellan statistiska centralbyrån och konjunkturinstitutet. I och med att väsentliga delar av det statistiska underlaget för nationalräkenskaperna koncentreras till centralbyrån ökar även av denna anledning behovet av ett dylikt samarbete. I praktiken torde detta kunna utvecklas i riktning mot en sådan arbetsfördelning som institutet förordat. Härigenom bör vissa besparingar kunna ernås inom institutet.

Konjunkturinstitutets beräkningar av pris- och volymindex för utrikeshandeln är en tämligen ringa arbetsuppgift, som jag, i likhet med kommittén, anser böra överföras till statistiska centralbyrån. Konjunkturbarometrarna och de sparandeundersökningar konjunkturinstitutet utfört för vissa år har ännu inte nått någon stabiliserad form. I den mån det skulle visa sig, att de blir av mera permanent karaktär, bör de såsom kommittén föreslagit och institutet även tillstyrkt överföras till centralbyrån. Detsamma synes böra gälla de arbetskraftsundersökningar (labour force-undersökningar) som nu utföres av arbetsmarknadsstyrelsen.

Beträffande bostadsstyrelsens statistik har kommittén föreslagit, att beslut fattas om överföring till det centrala statistikverket av bostadsräkningarna, bostadsbyggnadsstatistiken och lokalstatistiken. En bostadsräkning i bostadsstyrelsens regi avses att i höst utföras i samband med den av statistiska centralbyrån planerade folkräkningen. Bostadsstyrelsen har i sitt yttrande påpekat, att erfarenheterna från planeringsarbetet talar för en nära samordning mellan folk- och bostadsräkningar och att kommande bostadsräkningar bör förläggas till det centrala statistikverket. Jag ansluter mig till denna ståndpunkt. Beträffande den nu aktuella bostadsräkningen vill jag framhålla, att arbetet med denna är skild från bostadsstyrelsens löpande verksamhet och sker i nära samarbete med folkräkningen. Det torde böra övervägas att i förenklingssyfte lägga uppgiften att fullfölja bostadsräkningen på statistiska centralbyrån.

I fråga om bostadsbyggnadsstatistiken har bostadsstyrelsen framhållit denna grens nära samband med styrelsens länstatistik, vilken såväl kommittén som bostadsstyrelsen förutsatt skola ligga kvar hos styrelsen. Även om styrelsens löpande statistik givetvis har ett nära samband med utformningen av bostadspolitiken och dess administration skulle enligt min mening en överflyttning av bostadsbyggnadsstatistiken likväl kunna ifrågakomma. Jag anser mig emellertid inte utan ytterligare överväganden böra förorda ett

beslut om överföring av bostadsstyrelsens löpande statistik till statistiska centralbyrån. Jag vill i detta sammanhang erinra om att utredningar pågår bl. a. beträffande bostadsstyrelsens organisation. Resultatet av detta utredningsarbete kan komma att påverka även förutsättningarna för ifrågavarande statistikgrenar. Det är av betydelse att ett nära samband hålles med dessa utredningar vid de fortsatta undersökningarna rörande de nu ifrågavarande statistikgrenarnas förläggning och utformning.

När det gäller undervisningsstatistiken och rättsstatistiken vill jag erinra om att på grundval av särskilda utredningar förslag framlagts i statsverkspropositionen och i propositionen nr 12 till årets riksdag. Dessa förslag innebär en överföring av undervisningsstatistik från skolöverstyrelsen till statistiska centralbyrån och en modernisering av centralbyråns rättsstatistik. I anslutning till vad kommittén med instämmande av arbetsmarknadsstyrelsen föreslagit bör den av styrelsen utarbetade statistiken över skolungdomens yrkesplaner snarast överföras till centralbyrån.

I fråga om den statistik som inte behandlats i det föregående har kommittén antingen förordat, att den bör kvarstanna hos de verk där den nu produceras, eller också ansett ytterligare överväganden erforderliga, innan beslut om den framtida förläggningen kan fattas. Statens hyresråd har ingen erinran mot att fastighetsomkostnadsundersökningar i framtiden utföres av ett centralt statistikverk. Detta bör enligt min mening beaktas när dylika undersökningar blir aktuella. Övriga berörda verk har understrukit, att ifrågavarande statistikgrenar inte kan bortflyttas utan olägenhet för verkens administrativa verksamhet. Enligt min mening bör ytterligare förflyttning av statistikgrenar inte ske utan fortsatta utredningar. Jag återkommer senare till denna fråga.

Vissa verk, däribland kommerskollegium och socialstyrelsen, har uttryckt farhågor för att deras behov av statistisk expertis inte skulle kunna tillgodoses, sedan deras statistik bortflyttats. Kommerskollegiets behov i detta hänseende har jag redan tidigare berört. Vad socialstyrelsen beträffar kommer socialvårdsstatistiken tills vidare att kvarstanna, varigenom viss statistisk personal kommer att finnas tillgänglig inom verket. Övriga verk beröres i mindre utsträckning av de här framlagda förslagen till överflyttning, varför några problem av ifrågavarande slag knappast uppkommer för deras del. Skulle en ytterligare överflyttning av statistikgrenar bli aktuell, kan visserligen läget förändras. Jag räknar dock inte med att denna eventualitet behöver leda till mera väsentliga olägenheter. Behovet av statistisk expertis för sådana ämbetsverk som det här kan bli fråga om torde normalt böra tillgodosas genom utnyttjande av befintiga enheter för utredning, planering etc. och i övrigt genom en differentierad rekrytering av förvaltningspersonal i allmänhet. Jag vill i detta sammanhang erinra om att den moderna utbildningen av förvaltningstjänstemän även tar sikte på att tillfredsställa sådana behov.

Flera remissinstanser har framhållit angelägenheten av att statistiska undersökningar även i framtiden skall kunna läggas upp av andra verk än det

centrala statistikverket. Även om enligt min mening nya statistiska undersökningar i regel bör förläggas till statistiska centralbyrån vill jag inte helt utesluta en sådan möjlighet. Det får härvid bli fråga om en prövning från fall till fall. Under alla förhållanden bör det dock sedan undersökningarna nått stabiliserad form tagas upp till övervägande att överföra dem till statistiska centralbyrån.

Vid infogandet i statistiska centralbyrån bör statistikgrenarna redan från början grupperas så att möjligheterna till samordning kan tillvaratas. Omläggningen bör därför föregås av en prövning av i vilka avseenden samband föreligger, innehållsmässigt och produktionstekniskt, med andra statistikgrenar. Samtidigt bör behovet av personal övervägas. Av betydelse är även att statistiken vid överflyttningen granskas för att utröna om den motsvarar de aktuella behoven på ifrågavarande områden och för att gallra ut mindre väsentlig statistik. Kommittén har föreslagit, att en särskild *delegation för statistikfrågor* inrättas från och med budgetåret 1960/61 för att leda omläggningen av statistikproduktionen. Jag tillstyrker detta förslag.

Det är givet att en prövning av nyssnämnt slag kan drivas olika långt. För att genomgången skall ha värde som underlag för de olika grenarnas organisatoriska infogande i centralbyrån erfordras dock som ett minimum att statistikens lämpliga innehåll belyses genom kontakter med statistikens intressenter på konsument- och uppgiftslämnarsidan och att arbetsrutinerna i produktionsprocessen kartlägges. Arbetet med statistikens omformning i delegationens regi kan härvid behöva fullföljas efter överflyttningen till centralbyrån. Den genomgång som under alla förhållanden erfordras före överförandet kräver dock så betydande arbetsinsatser, att tillgängliga personella resurser inte kan beräknas räcka till för en samtidig granskning av alla ifrågavarande grenar. Uppbyggnaden av det centrala statistikverket bör därför ske successivt under en övergångsperiod. Därigenom underlättas även lösningen av lokalfrågan. Jag fäster det största avseende vid att koncentrationen av statistiken även får sin motsvarighet i ett lokalt sammanförande av de olika enheterna i den nya organisationen.

Kommittén har förordat att övergångsperioden skall omfatta fem år. En betydande del av statistiken skulle härvid överföras redan vid ingången av budgetåret 1962/63. Detta tidsschema har av vissa remissinstanser ansetts vara för knappt för att medge den allsidiga genomgång av olika statistikgrenar som kommittén förutsatt. Ur andra synpunkter har däremot en femårsperiod framstått såsom alltför lång. Sålunda har farhågor uttalats för att delegationens verksamhet skulle komma att få ett hämmande inflytande på nu pågående utvecklingsarbete. Genom att i vissa fall begränsa genomgången före överförandet till att endast avse det minimiprogram som jag tidigare angett, bör det dock enligt min mening vara möjligt att fullfölja omorganisationen inom den av kommittén angivna tiden. Vidare föreligger det inte något motsatsförhållande mellan delegationens utredningsverksamhet och nu pågående utvecklingsarbete inom olika statistikområden. Sistnämnda arbete bör tvärtom befrämjas genom inordnandet i delegationens verksamhet.

Jag vill i detta sammanhang betona, att genomgången av statistikgrenar i samband med dessas överförande till centralbyrån aldrig får betraktas som definitivt hur långt den än drives. Den avser främst att ge så gynnsamma betingelser som möjligt för det fortlöpande rationaliseringsarbete som bör ingå som en självklar del i centralbyråns verksamhet.

Slutsatsen av vad jag nu anfört blir, att det förslag till tidsplan som kommittén framlagt i stort sett bör kunna godtagas. Dock synes överflyttningen av de arbetsuppgifter som nu åvilar socialstyrelsens byrå för löne- och sysselsättningsstatistik böra ske i ett sammanhang under budgetåret 1963/64. Jag förordar sålunda, att överflyttningen av statistik till centralbyrån sker enligt följande tidsschema. Under budgetåret 1962/63 överföres från kommerskollegium de arbetsuppgifter som nu åvilar dess statistiska byrå, vidare från socialstyrelsen utarbetandet av konsumentprisindex samt från konjunkturinstitutet dess pris- och volymindexberäkningar för utrikeshandeln. Budgetåret 1963/64 överflyttas de uppgifter som nu åligger socialstyrelsens byrå för löne- och sysselsättningsstatistik liksom även arbetsmarknadsstyrelsens sysselsättningsstatistik. Slutligen överföres under budgetåren 1964/65 och 1965/66 den ytterligare statistiska verksamhet varom beslut kan komma att fattas på grundval av delegationens förslag.

Jag vill erinra om att det under den ifrågavarande femårsperioden kan bli aktuellt att hos statistiska centralbyrån även förlägga vissa speciella statistikgrenar, nämligen levnadskostnadsundersökningar, sparundersökningar, arbetskraftsundersökningar och s. k. konjunkturbarometrar. Då det som jag tidigare framhållit emellertid inte ännu kan avgöras i vad mån sådana undersökningar kommer att utföras i fortsättningen, kan de nu inte inordnas i den föreslagna tidsplanen.

I likhet med kommittén vill jag framhålla, att i den mån statistikområden kan infogas i centralbyrån i snabbare takt än jag nu angett, detta givetvis inte bör möta några hinder. Andra justeringar av tidsplanen kan även komma att visa sig nödvändiga. Det får ankomma på delegationen att avge förslag härom. Tidsplanen bör dock hållas i sina huvuddrag, så att omorganisationen under alla förhållanden hinner slutföras under den angivna femårsperioden.

Vad beträffar delegationens sammansättning har kommittén föreslagit, att den får sex medlemmar, däribland chefen för det centrala statistikverket såsom självskrivnen ledamot. Vissa remissinstanser har framhållit som önskvärt, att representanter för vetenskaplig forskning, uppgiftslämnare, konsumenter och personalorganisationer blir representerade i delegationen. Jag har förståelse för dessa synpunkter. Det är å andra sidan väsentligt, att delegationen för att bli arbetsduglig inte göres alltför stor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att ta ställning till frågan om delegationens storlek och sammansättning.

Delegationens arbete bör självfallet bedrivas i nära samverkan med de berörda verken. Jag förutsätter även, att dessa verk skall kunna ställa viss

expertis till delegationens förfogande. Det torde emellertid vara nödvändigt, att därutöver viss utredningspersonal knytes direkt till delegationen. Av särskild vikt är härvid att en kvalificerad kraft helt kan ägna sig åt att jämte ordföranden och delegationens medlemmar i övrigt svara för att olika projekt fullföljes och för att utredningsarbetets olika delar samordnas. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att meddela beslut om erforderlig personal samt om de provundersökningar som kan bli aktuella.

Enligt kommitténs förslag skulle det ankomma på de olika verken att på grundval av delegationens undersökningar i sina petita avge förslag till omläggning av den statistiska verksamheten. Delegationen skulle därefter genom remissförfarande framlägga sina synpunkter på de olika verkens petita. Jag anser dock att delegationen bör vara förslagsställare. Delegationen skall därvid framlägga förslag till detaljorganisation beträffande statistiska centralbyrån samt därjämte redovisa de organisatoriska konsekvenserna av statistikens bortflyttning från berörda verk. Förslagen bör innefatta noggranna kostnadsberäkningar. En given utgångspunkt bör vara, att kostnadsökningen hos centralbyrån i samband med överförandet av en statistikgren av given omfattning minst motsvaras av lika stora besparingar hos det avlämnande verket. Förutom en genomgång av olika statistikgrenar skall delegationen vidare allmänt verka för en rationell statistikproduktion.

Såväl kommittén som ett flertal remissinstanser har uttalat, att behov av ett samordningsorgan på statistikens område kan väntas föreligga även efter femårsperiodens slut. En lösning är att låta delegationen kvarstå som ett fristående samordningsorgan. Härför talar den omständigheten att viss statistik även i fortsättningen kan förutsättas komma att produceras utanför centralbyrån. Kommittén har i detta sammanhang framfört tanken att låta delegationen ingå som styrelse för det centrala statistikverket. Jag anser en fullgod lösning av samordningsfrågorna som avgörande för statistikens rationella utformning på längre sikt. Frågan om formerna härför synes emellertid tills vidare böra lämnas öppen i avvaktan på erfarenheterna av delegationens arbete.

Från flera remissinstansers sida har understrukits vikten av fastare organisatoriska former för kontakterna med uppgiftslämnare och konsumenter. I och för sig torde inte råda några delade meningar om den stora betydelsen av sådana kontakter. De kan tänkas ske på olika plan och i olika former. Inte minst viktiga är de omedelbara kontakterna i direkt anslutning till statistikproduktionen och den löpande efterfrågan på statistiska uppgifter. På ett mera centralt plan kommer delegationen för statistikfrågor att tills vidare fungera som ett kontaktorgan mellan producenter, uppgiftslämnare och konsumenter. Som ett led i delegationens genomgång av olika statistikgrenar torde därtill komma att bildas en rad informella arbetsgrupper, för vilka kontakter med uppgiftslämnare och konsumenter blir av central betydelse. Verksamheten under uppbyggnadsperioden torde ge värdefulla rön om de lämpliga formerna för kontakterna i framtiden.

Jag övergår nu till att behandla grunddragen i *statistiska centralbyråns organisation*. Centralbyrån är för närvarande, under ledning av en överdirektör, organiserad på särskilda avdelningar för befolkningsstatistik, jordbruksstatistik, ekonomisk statistik, folkbokföring och rättsstatistik, vidare två särskilda serviceenheter, nämligen utredningsinstitutet och maskincentralen, samt kansli, bibliotek, arkiv och upplysningsavdelning. De fyra förstnämnda avdelningarna, vilka är att jämställa med byråer, samt maskincentralen förestås av byråchefer. Det omedelbara ansvaret för insamling, bearbetning och tabellering liksom för statistikens innehåll, åvilar de olika statistiska avdelningarna. Serviceenheterna betjänar i betydande grad även utomstående.

Kommittén har pekat på att den snabba utvecklingen av den moderna maskintekniken liksom av de statistiska metoderna medför, att de funktionella aspekterna på den statistiska arbetsgången får tillmätas ökad betydelse vid organiserandet av det centrala statistikverket. Planläggning, insamling, bearbetning och information utåt måste ses i ett sammanhang. Detta ställer krav på ett nära samspel mellan serviceorganen och verkets övriga delar. Därtill måste alla möjligheter till samordning mellan olika statistikgrenar tillvaratagas. Det gäller härvid såväl den innehållsmässiga som den produktionstekniska sidan. Samtidigt som maskin- och metodutvecklingen ökar möjligheterna till en effektiv statistikproduktion, ställer den krav på ett specialiserat, fortlöpande planläggnings- och utvecklingsarbete.

Grundtanken i det organisationsförslag som kommittén framlagt har varit en arbetsfördelning mellan olika specialiserade enheter. Dessa enheter har härvid förutsatts få karaktären dels av i första hand på tekniska frågor inriktade, för hela verket gemensamma stabs- och serviceorgan och dels av facksektioner som i enlighet med av verkets ledning givna riktlinjer och i nära samarbete med de gemensamma stabs- och serviceorganen skall svara för insamling och bearbetning av statistiken. De gemensamma serviceorganen skulle enligt kommittén svara för intervjuundersökningar, maskinell bearbetning och information utåt. Facksektionerna skulle i fråga om metodtekniska spörsmål allt efter behov kunna förstärkas med expertis från en direkt under verksledningen stående arbetsgrupp för utvecklingsfrågor.

Vad beträffar serviceorganen har kommittén föreslagit, att centralbyråns utredningsinstitut i huvudsak skulle inrikta sin verksamhet på att lämna service i fråga om intervjuundersökningar, medan dess uppgifter av annat slag skulle överflyttas till arbetsgruppen för utvecklingsfrågor. Enligt min mening bör dock arbetsgruppen inte splittra sina resurser utan i huvudsak ägna sig åt utvecklingsfrågor. Det är å andra sidan väsentligt, att inom statsförvaltningen finnes tillgång till ett hjälporgan för statistiska undersökningar och konsultation. Jag förordar därför, att utredningsinstitutet behåller sina nuvarande uppgifter.

Maskincentralen bör liksom utredningsinstitutet bedriva sin verksamhet som hittills. Detta innebär således, att maskincentralen även i fortsättningen skall lämna maskinteknisk service såväl till centralbyråns övriga delar som

till andra statliga myndigheter ävensom till kommunala och enskilda beställare. Till maskincentralen kommer sedermera att överflyttas de maskin-anläggningar som nu finnes hos socialstyrelsen och kommerskollegium i samband med att dessa verks statistik överföres till centralbyrån.

Kommittén har fäst stort avseende vid en intensifiering av informations-verksamheten. Detta kommer, i förening med det ökade antalet statistikgrenar som centralbyrån kommer att svara för, att ställa större krav på centralbyråns bibliotek, arkiv och upplysningsavdelning. Den vikt som kommittén lagt vid samordningen av det statistiska trycket har föranlett kommittén att föreslå inrättande av en befattning som redaktör. Jag delar kommitténs uppfattning om betydelsen av en rationalisering av det statistiska trycket. Tills vidare torde emellertid detta arbete böra bedrivas inom ramen för den i det följande förordade arbetsgruppen för utvecklingsfrågor. Medel för ändamålet torde böra beräknas fr. o. m. budgetåret 1961/62.

Enligt kommittén skulle en arbetsgrupp för utvecklingsfrågor stå till verksledningens förfogande för att fortlöpande verka för att utvecklingen på det statistiska metodområdet utnyttjas. Gruppen skulle vidare organisera utbildningen av personal inom verket. Liksom kommittén anser jag, att en arbetsgrupp med de angivna uppgifterna bör ha en fast ställning i centralbyråns organisation. Jag vill i detta sammanhang erinra om att jag vid min anmälan i årets statsverksproposition av statistiska centralbyråns avlöningsanslag förordat särskild medelsanvisning för viss expertispersonal. Häri-genom kommer personal för utvecklingsarbete att redan fr. o. m. nästkommande budgetår stå till förfogande.

De vetenskapliga remissinstanserna har understrukit utbildningens stora vikt för rekryteringen av lämplig personal till statistikproduktionen. Utbildningsfrågorna är utan tvivel ytterst viktiga. Dessa kan emellertid inte nu tas upp till närmare behandling. Jag vill här endast framhålla betydelsen av ett nära samarbete mellan representanter för den akademiska undervisningen och statistiska centralbyrån.

En speciell men väsentlig fråga i detta sammanhang gäller vidareutbildningen av statistikerna. Inte minst genom den snabba metodutvecklingen är en sådan vidareutbildning ofrånkomlig för att garantera en effektiv statistikproduktion. Den har emellertid hittills i stor utsträckning varit beroende av de enskilda statistikernas eget initiativ. Problemet berör inte enbart centralbyråns personal utan även övriga statistiker inom förvaltningen. Det synes nödvändigt med en utveckling mot en fastare organisation av vidareutbildningen. Även på detta område borde förutsättningar finnas för ett fruktbärande samarbete med representanterna för den statistiska vetenskapen vid universitet och högskolor. Över huvud taget är det önskvärt med en nära kontakt mellan dessa och förvaltningens statistiker. Kommittén har understrukit detta och bl. a. pekat på att det centrala statistikverket bör ha möjlighet att till sig knyta vetenskaplig expertis. I detta syfte har föreslagits, att ett belopp av 50 000 kronor skall anvisas för ändamålet. Förslaget synes mig beaktansvärt. Nämda belopp torde fr. o. m. budgetåret 1961/62 böra be-

räknas under centralbyråns avlöningsanslag. Min förhoppning är, att centralbyrån därigenom skall få både värdefulla impulser i metodologiska frågor och tillfälle att lösa vidareutbildningen. Huruvida det är lämpligt att låta samarbetet med representanter för universiteten och högskolorna utvecklas till kontakter i mera fasta former torde få göras beroende av de vidare erfarenheterna.

Den föreslagna statistikreformen kommer att medföra att ökat utrymme beredes planläggnings- och utvecklingsarbete. De nuvarande bristerna i statistiken har av såväl kommittén som remissinstanserna inte minst ansetts härröra från avsaknaden av personal som helt kunnat ägna sig åt detta. Den ökade plats dessa kvalificerade uppgifter i framtiden kommer att få inom den statliga statistiken bör enligt min mening vara ägnat att undanröja de farhågor som särskilt från de vetenskapliga remissinstansernas sida anförts beträffande möjligheterna att rekrytera kvalificerad personal till statistikproduktionen. Jag vill även framhålla betydelsen av en nära kontakt mellan statistikerna inom olika delar av förvaltningen. Det är väsentligt, att befattningshavarna inom olika statistikområden inte isoleras, utan att den statistiska karriären betraktas som gemensam för hela statsförvaltningen. Inte minst torde detta vara av vikt för att förse de smärre statistiska enheter som alltjämt kommer att finnas utanför det centrala statistikverket med kvalificerad personal.

Statistikgrenarnas gruppering på facksektioner har av kommittén gjorts beroende av delegationens ytterligare överväganden. Detsamma gäller i fråga om de olika sektionernas inre uppbyggnad. Kommittén har dock skisserat hur en fördelning av statistikgrenarna på facksektioner skulle kunna te sig. Såsom jag anført i det föregående ankommer det på delegationen att framlägga förslag beträffande statistikgrenarnas organisation inom centralbyrån. Jag förutsätter därvid, att delegationen förutom förslag om statistikens gruppering på facksektioner även kommer att framlägga material för en bedömning av tjänsteställningen för såväl sektionscheferna som övriga befattningshavare inom facksektionerna.

Kommittén har föreslagit, att sådan statistik som avser företagen skall sammanhållas inom en näringsstatistisk avdelning och att en ytterligare avdelning eventuellt skulle bildas för övrig statistik, vilken främst avser hushåll och enskilda. Härigenom skulle möjligheter skapas, att i första hand inom vardera avdelningen utveckla samordnade definitioner och klassificeringar, utveckla gemensamma register och samordna frågeformulär. Kommittén har vidare föreslagit, att som chef för den näringsstatistiska avdelningen inrättas en tjänst i lönegrad B 3. Däremot har kommittén inte ansett sig kunna taga ställning till behovet av en avdelningschef för den eventuella allmänna avdelningen.

Enligt den tidsplan jag förordat kommer vid ingången av budgetåret 1962/63 en omfattande överföring av statistik till centralbyrån att ske. Redan dessförinnan är det enligt min mening nödvändigt att centralbyrån för sin del har vidtagit förberedelser för statistikens infogande i verket. Verks-

chefen kommer visserligen att kunna nära följa delegationens arbete men kan inte förutsättas bli i stånd att helt ägna sig åt de omfattande samordningsproblem överföringen kommer att aktualisera. Särskilt starkt gör sig kraven på samordning gällande på näringsstatistikens område. Jag anser därför, att ett starkt behov av avlastning av verkschefen kommer att föreligga redan vid uppbyggnadsarbetets början. Emellertid är frågan om det sätt på vilket detta behov av samordning och avlastning lämpligen skall tillgodoses i hög grad beroende av antalet facksektioner och den närmare organisationen av dessa. Denna fråga kommer sannolikt inte att kunna avgöras förrän i samband med överföringen av statistik under budgetåret 1962/63. Jag är därför inte beredd att för närvarande taga slutlig ställning till frågan om att inrätta någon speciell tjänst för ändamålet. Förberedelserna för omorganisationen inom centralbyrån torde under verkschefen få lösas inom ramen för arbetsgruppen för utvecklingsfrågor. Erforderliga medel härför torde böra beräknas fr. o. m. budgetåret 1961/62.

Som chef för statistikverket föreslår kommittén en generaldirektör i lönegrad B 6. Genom koncentrationen av statistik till centralbyrån kommer denna att få väsentligt utökade arbetsuppgifter. Redan den förordade överföringen av statistik från kommerskollegium och socialstyrelsen omfattar sålunda ett statistikområde som nu i stort sett åvilar tre statistiska byråer. Detta i förening med ställningen som centralt statistikverk med betydelsefulla kontakter såväl gentemot andra delar av statsförvaltningen som kommunala och enskilda organ motiverar enligt min mening klart att chefen för centralbyrån får ställningen av generaldirektör. Jag förordar därför att verkschefstjänsten fr. o. m. budgetåret 1961/62 ändras från överdirektör till generaldirektör.

Slutligen kan jag ansluta mig till kommitténs uppfattning att statistikverket i möjligaste mån helt bör inriktas på statistiska uppgifter. Det kan därför visa sig önskvärt att handläggningen av namnären den och de uppgifter som åvilar avdelningen för folkbokföringen överflyttas till annan myndighet. Detsamma gäller även det inom centralbyrån förda äktenskapsregistret. I avvaktan på ställningstagande till framlagda eller pågående utredningar anser jag mig dock inte nu kunna taga slutgiltig ståndpunkt till dessa frågor. Berörda arbetsuppgifter bör därför liksom hittills tills vidare ankomma på centralbyrån.

Vad beträffar kostnaderna för de av mig i det föregående framlagda förslagen beräknar jag medelsbehovet för delegationen för statistikfrågor, inklusive arvoden till ledamöter, ersättning till kansli och experter, särskilda undersökningar samt eventuella expenser, till 200 000 kronor. Ett belopp av denna storleksordning beräknas årligen erfordras under en femårsperiod. I den mån ett särskilt samordningsorgan anses erforderligt även för tiden därefter, kan kostnaden härför beräknas bli väsentligt lägre. Beträffande övriga i det föregående framlagda förslag kan kostnaderna för ledningen av samordningsfunktionerna inom verket, arbetet med rationalisering av det

statistiska trycket samt anknytningen av vetenskaplig expertis till verket beräknas fr. o. m. budgetåret 1961/62 föranleda en kostnadsökning av omkring 125 000 kronor. Härtill torde komma vissa engångskostnader i samband med överflyttningarna. Övriga kostnadsökningar som uppkommer inom centralbyrån skall i princip motsvaras av minst lika stora kostnadsminskningar inom de avlämnande verken. Jag räknar, i likhet med kommittén, i själva verket med att den föreslagna omorganisationen skall innebära en kostnadssänkande rationalisering. Därigenom bör den i det föregående föreslagna ökade medelstilledningen snabbt kunna återvinnas i form av lägre produktionskostnader och höjd kvalitet av statistiken. Självfallet kan under loppet av uppbyggnadsperioden uppkomma krav på ny eller utvidgad statistik. Sådana krav får i den mån de fordrar ökade resurser för statistikproduktionen prövas för sig.

IV. Departementschefens hemställan

Under återopande av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) godkänna de av mig i det föregående tillstyrkta riktlinjerna för den statliga statistikens organisation;
- b) till *Delegationen för statistikfrågor* för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 200 000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlåtats till riksdagen.

Ur protokollet:

Ingrid von Otter

Innehåll

I. Inledning	2
II. Allmänna riktlinjer för den statliga statistikens organisation	4
1. Allmänna synpunkter	4
Kommittén	4
Yttranden	6
2. Den nuvarande statistikorganisationen och dess brister	9
Kommittén	9
Yttranden	16
3. Avvägning och slutsatser rörande organisationsfrågan	22
Kommittén	22
Yttranden	28
4. Statistikproduktionens administrativa form	36
Kommittén	36
Yttranden	38
Departementschefen	39
III. Omorganisationens genomförande	46
1. Förläggningen av olika statistikgrenar	46
Kommittén	46
Yttranden	62
2. Delegationen för statistikfrågor	70
Kommittén	70
Yttranden	75
3. Statistikverkets organisation	83
Kommittén	83
Yttranden	92
Departementschefen	104
IV. Departementschefens hemställan	116